

1554

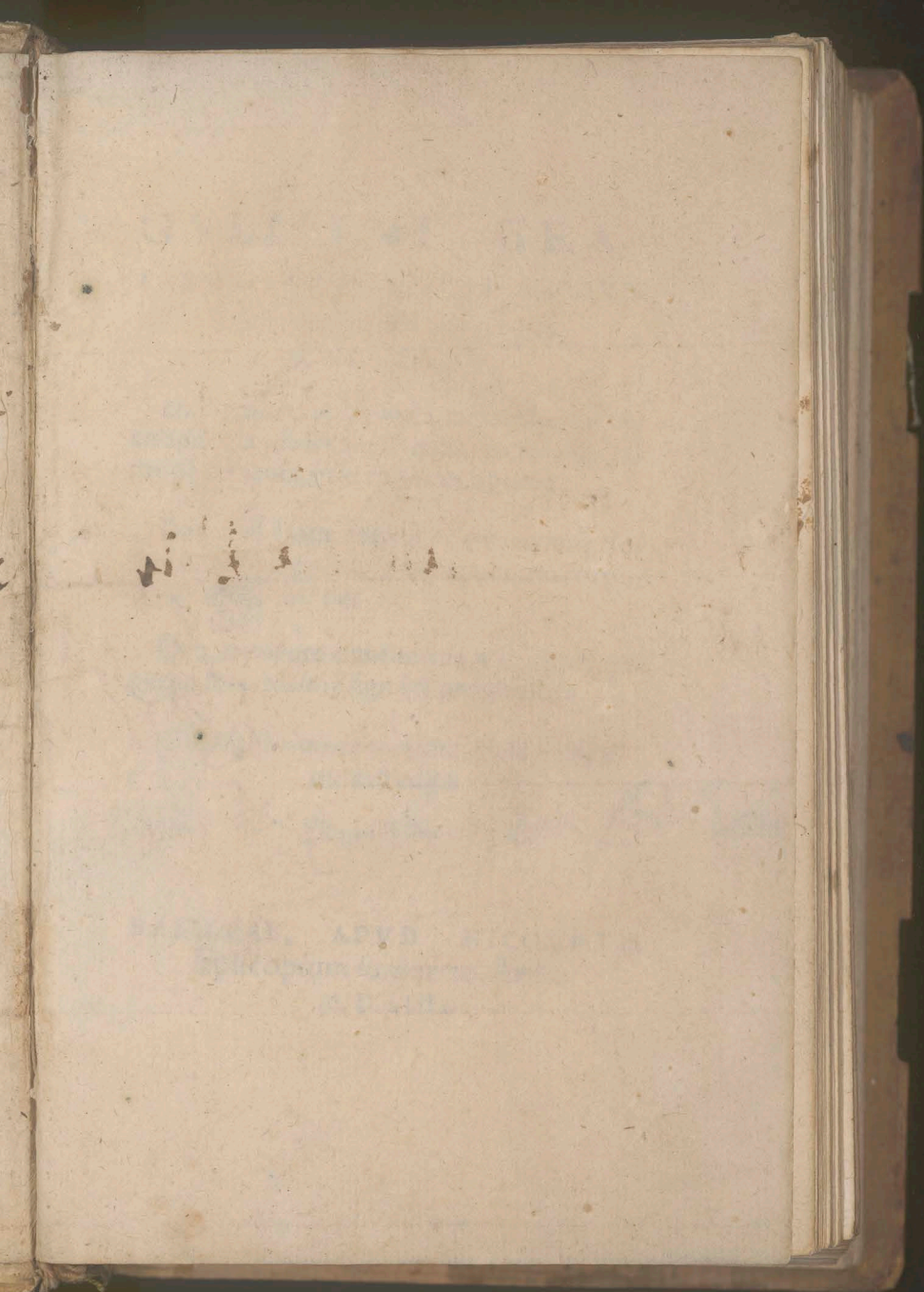

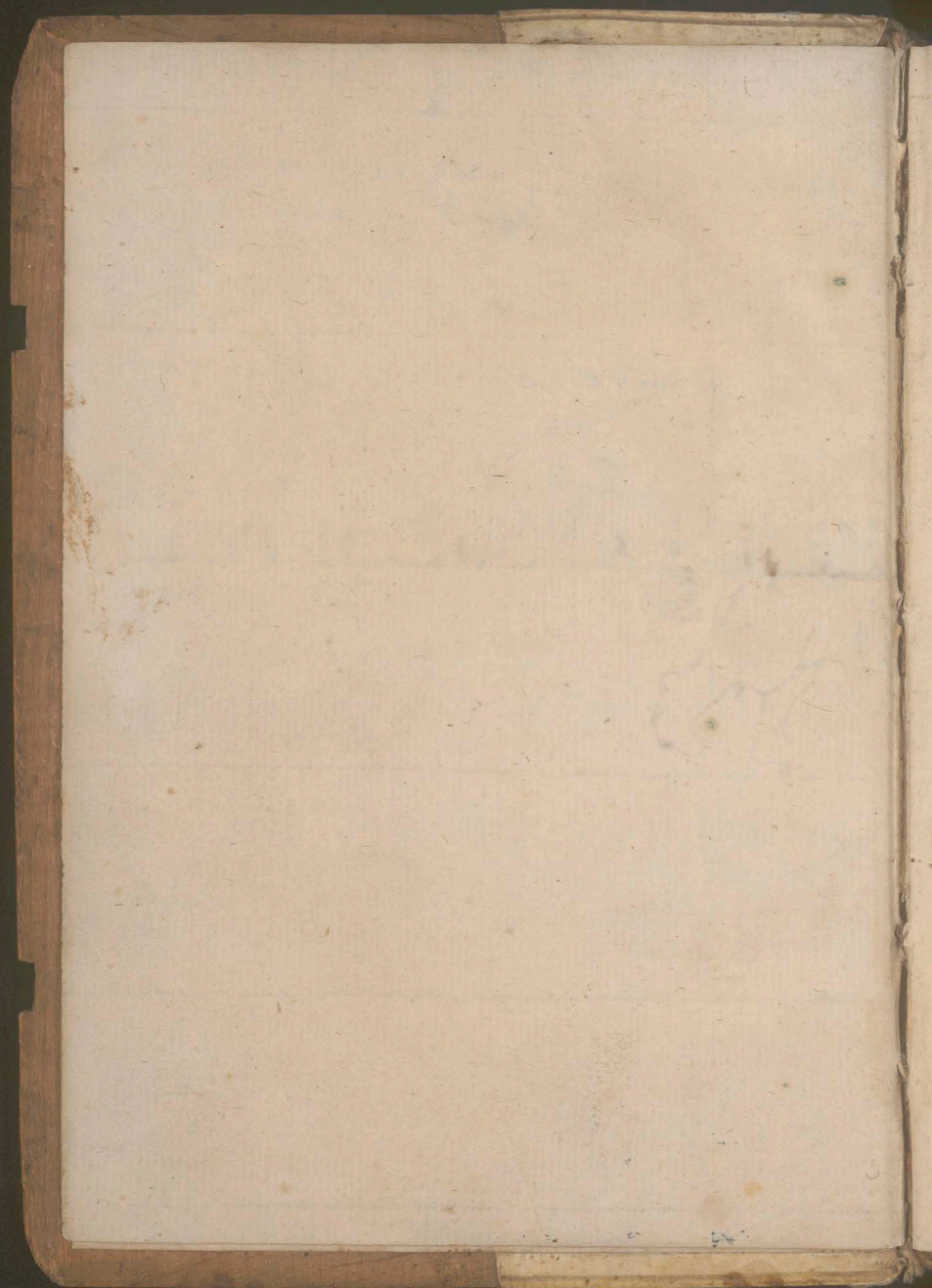
Me tenet in regni Sigmundi
cura Kethij

Cui vitam Podhrad
Blorana vng dedit.

1512

Superat Cuncta Patetia

GVLIELMI GRAE
TAROLI BERGOMATIS ARTIVM
& medicinae doctoris opu-
scula, uidelicet:

De memoria reparanda, augenda, conser-
uandaq̄, ac de Reminiscencia: tutiora omni-
moda remedia, praecipiones optima.

De praedictione morum naturarumq̄ ho-
minum, cum ex inspectione partium corpo-
ris, tum alijs modis.

De temporum omnimoda mutatione, per
petua & certissima signa & prognostica.

Omnia ab autore correctâ, aucta satis, &
ultimò edita.

Caro de Grae. Rom. 1648.

BASILEAE, APVD NICOLAVM
Episcopium iuniorum, Anno
M. D. LIII.

Ernem Camalduli
Montis Regij
pro Varfaciam

G. II. 13 (a)

SERENISSIMO AC PIO BOE
mię Regi Maximiliano perpetuam
felicitem à domino Deo precatur
Gulielmus Gratarolus Do:
ctor medicus.

VPERIORI ANNO,
Rex optime, libellos
tres etsi multis antea
mēlibus elaboratos,
citius quā uoluis-
sem emisi in lucem, amicorum ac ty-
pographi coactus instantia: cumq;
me absente, non pauca inter cuden-
dum errata fuissent cōmissa, arrepto
rursus libro non tantum menda cor-
rexi, sed primariam ac omnem ferè
adhibens operam, extremamq; (ut
uocant) manum, adeò rebus & bo-
nis, & his non paucis auxi, ut ueluti
nonimensis partus septimestri, aut
a z purum

purum aurū argento, ita æditio hæc
priori præstat. Dedicaueram prio-
rem Anglorum regi, qui antequam
reſcire, nedum uidere potuerit, uitā
cum morte coactus eſt commutare.
Quærendus igitur mihi erat patro-
nus alter, ſub cuius auſtiori nomi-
ne ruruſus exiret liber nitentior fa-
ctus. cumq; animi oculos huc illuc
nō parum uolutaſſem, tua Maietas
mihi tandem magis arriſit cum non
nullis de cauſis, quas in præſentiarū
omitto, tum quia inter cæteros prin-
cipes ac Reges, nō tantum apud po-
tentes Germanos, & Hiſpanos, ſed
etiam Italos (è quibus unus ſum) be-
ne audiat tua optime ſpei Maietas:
faxitq; omnipotens Deus ut indies,
quoad fieri iuſtè poteſt, unà cum no-
mine creſcat et res. Huc accedit q̄ e-
tiam intellexerim, ornatiffimā apud

PRAEFATIO

T. M. perstrui bibliothecam tali Rege non indignam, in qua, spero, non postremam partem obtinebit liber meus, qui priore sui parte mirum in modū eos iuuabit, qui ex ea uel quacūq; alia librorum supellectile proficere in ediscēdo uoluerint: eorum namq; libellorum unus est De Memoria recuperanda conseruandāq; secūsus De Physiognomia: tertius prognostica perpetua certāq; continet. Cæterum cum sapientis & philosophi proprium sit, rationē & causam sui operis reddere, dicā breuissime, quid me potissimum ad hæc mouerit. In tanta librorum ac discētium copā, uidebar mihi, ita mouente Deo, rem studiosis non inutilem me facturum, si de Memoria (etsi argumenti talis plura bonā aliās extēt opuscula) succincte præcepta & selectissima

ctissima remedia indicarem: quam si quis iustis præconijs ornare uelit, multas opplebit chartas, actumq; aget. quis enim est qui nesciat Memoriam, uniuersorum sensuum cōmunem fore arcā? siquidem quicquid uel oculis conspiciamus, uel auribus haurimus, aut deniq; ipsa mēte concipimus, usui ac meditationi seruat: de qua Seneca in præfatione libri Declamationum: Memoria, inquit, est res ex omnib. partibus animi maxime delicata et fragilis: in quam primum senectus incurrit, &c. De physiognomia itidem nō est quòd multa præfari uelim: nam si concesserimus (ut concedere par est) sapientissimum Deum non ab re corporum atq; hominum uarietatē fecisse, dubio procul fatebimur, hāc dijudicandi facultatem probe tractatam, & utilem

tilem admodum & bonā esse. Cū enim sine ullius rei adminiculo solus deus in corde uideat, homo tantum in facie & ab extrinsecus intrinseca cognoscit. Quis cordatus princeps seruum in familiam accersat, nisi antè solerti examine ex facie mentis nota, ex oculis animę fenestris, & ex omni deniq; corporis situ & specie naturā illius rimetur atq; exploret, num frugi & rei familiari usui futurus sit? Proditū est memoriæ, Pythagoram à principio statim adolefcentes prius quàm in disciplinam suam admitterentur, *φυσιογνωμονεῖν* cōsueuisse, hoc est, indolem ex oris, uultus, totiusq; corporis serie atque habitu scrutatum, num ad philosophandū apti essent: quòd reluctante genio haud feliciter aliquid cedat. Quamuis autē illud interdum præ-

ter communem philosophorum fidem & sententiam longè secus euenire cernas, ut è corpore deformi insignes prodeant uirtutes, hoc tamen eatenus fieri existimandum est, quatenus animus diuini numinis afflatu, philosophiæq; adminiculis adiutus, externas omnes uirtutiq; cōtrarias exuit affectiones, & rebus honestis inuigilat: ut Socratis, inter cæteros, exemplo notum est. Illorumq; opiniones explodendæ sunt, qui cæco quodam iudicio uanam physiognomiæ artē censent, quæ iam à priscis illis statim temporibus ad hanc nostram usq; ætatem longissimis observationibus, multo rerum usu, uarijsq; euentibus comprobata, ex certis et peculiaribus corporis humani indicijs naturã inuestigandam tradidit. Et quãuis non pari modo mortales

tales affectus & detegant & aperiāt, nemo tamen ad harum alteram partium tam cautè inclināt animū, quin tempore procedente deprehendi queat, siue is secunda eleuetur sorte, siue egestate premat̄. id enim quod casu fit, siue uirtutis, siue uitij speciē gerat, ordinem minime statuit: sed qua in parte mens affixa maneat speculandum est, indeq; actiones nominandæ sunt. Tertium De perpetuis prognosticis adieci, cū uiderē quottannis incertas prædictiones fallacesq; (causa equidem difficillimæ astrorum scientiæ, ac humani ingenij caritate atq; audacia) inuulgari, uolens nimirū ex ijs quæ sub sensibus cadunt, ostendere longe certiores esse prædictionem. Non nouas artes scientiæ sue propterea me allaturum nunc polliceor, uerū earum

a 5 quæ

quæ à clarissimis uiris inuentę sunt,
partē utiliorē aliquā dilucidare ac fa-
cilē reddere augerēq; nitimur. Neq;
illud à me expectetur in his opuscu-
lis, quò uarios adducam sępius auto-
res, cum nullam ferè autoritatem ex-
postulem, præterquam experientia
ipsa exhibebit. Quod ad stilum spe-
ctat, usus sum (id postulante operis
materia) nō latinissimis uerbis & ab-
strusis, sed perspicuitate qua potui,
id est, uocabulis plurimum usitatis,
seruata illorū significatione. Nunc
serenissime Rex luculentius meę er-
ga T. M. obseruantię symbolum da-
re non potui: neq; ego, ut moris est,
partem aliquam tuarum laudum at-
tingam, quòd nec idoneus sim tan-
to muneri, nec hætenus defuerint
aut defuturi sint doctissimi uiri, qui
hoc munus obeant. Quamuis, utpo-
te

te qui honorum principum exemplum iam esse inceperis, humanis laudibus non egeas, satis ex re ipsa commendatus. Me uero tuae Maiestati humillimè cōmendo ac dedo: quis sim, si non aliq̄ ob locorum distantiam, facilè poterit indicare serenissimæ Reginae coniugis tuae medicus excellens ac perspicax Iosephus Salandus, qui me iam diu familiarissimè nouit. Christus Deus optimus maximus M. T. quàm diutissimè incolumè ac florentem suis donis augeat ac seruet. Basileæ Calendis

Febr. M. D. LIII.

PRIMVS LIBER DE MEMO
ria & reminiscencia diuidetur
in capita septem.

Primum caput declarat quid sit Memoria, ubi uigeat,
quam utilis & necessaria sit, &c.

Secundum potissimas quibus ledatur causas, earumq;
notas continet & curationem.

Tertium quomocunq; memoriae nocentia praecipua
ostendit.

Quartum similiter iuuantia particularia enumerat.

Quintum nonnulla probatiora selectioraq; medica re
media composita continet, seruantia multumq; au-
gentia memoriam.

Sextum philosophica consilia, canones, & praepcepta
reminiscencie narrabit.

Septimum caput breui sermone de locali uel artificio-
sa memoria agit.

Dictorum breuis epilogus ultimo ponitur.

MEMORIA est per
 quā animus repetit illa
 quę fuerunt. Vel, est fir
 ma animi rerum & uer
 borū dispositionis per
 ceptio. Aut (ut Aristo
 teles opinatur) imaginatio est, quę ab
 his quę sensus deprehenderat, remanet.
 Platonis autē sententia, Memoria est sen
 sus & incolumitas: nam anima sensuum
 officio adipiscitur quęcunq; sub sensum
 cadunt, indeq; opinionis origo est. Sed
 per mentē ipsam intellectualia animad
 uertit, & intelligentia fit. At memoria a
 missa per reminiscentiam denuo resumi
 tur: nam cū obliuio siue memorię amif
 sio duplex sit, perpetua uidelicet & tem
 poranea, in hac quidem reminiscentia a
 git, de qua interius suo loco dicetur. Se
 dem uerò habet memoria in occipitio in
 tertio uocato uentriculo, quem & pup
 pim uocāt. Longum esset ac penē super
 fluum hic (ubi studeo breuitati) cerebri
 totius anatomē describere, quam in mul
 torum libris uidere licet, præsertim do
 ctissimi

tiſſimi pariter & diligentiffimi Andreae
Vefalij. Dicam tamē aliquid breuiſſime
ad rem noſtram propius faciēs. Tres ani
mæ operationes ſunt in cerebro, phanta
ſia, ratiocinatio, & memoria. Primæ duæ
in duobus uētriculis cerebri maioribus,
tertia in tertio & minori exercetur. Inter
cerebri caua animalis ſpiritus tenuis pu
rus, mundiffimusq; uerſatur, atq; talis de
fertur memoriæ: quæ quidem claritate eſt
ſubtilitate ſpiritus indiget. Quòd ſi non
aperiãt uia illa qua tranſit ſpiritus ad pup
pim cerebri, nihil homo reminſcitur: &
contrà qui uelocem habent huiuſce uia
aperitionem, prudentes ſunt, & ueloci
ter reſpondent, ut ſunt quidam choleri
ci: qui uerò pigram illam & tardam ha
bent, pigri ſunt & tardi ad diſcēdum atq;
reſpondendum, ſuntq; tales ut plurimum
phlegmatici uel melācholici, craſſisq; ac
multis cibus ac potib. utētes. Rari quidē
reperiuntur, qui felici ingenio, & ſœcun
dam emoria dotati à natura ſint. ſiquidē
ingeniū ſubtilem et mollem cerebri ſub
ſtantiam, memoria permanētem indicat.
Dicit quoq; Galenus capite duodecimo
Artis

Artis medicinalis, ingenium quidem subtilem cerebri substantiam indicat: tarditas uero intellectus crassam, etc. Huic functioni deseruiens spiritus, a corde per arterias ad caput subuolat, & exterius nos cingere aere alitur, diuturnitatemque consequitur. Et denique, conueniunt physici omnes, Memoriam potissimum polere ex bona temperatura organi sedis, in qua hanc functionem anima exercet. Sciendumque quod sapere fit ex spirituum bonitate: boni uero spiritus sunt qui claritate ac motu temperati sunt & subtilitate. Plato in Theæteto, Non recte, inquit, anima se habet in denso, aut lutulento, aut molli nimis, aut duro. Intemperies autem multifariam contingit: nam ex utero quis tam ualidam nonnunquam contrahit, ut non solum memoria, sed & ratio lædatur, atque ita stultitia fiat: cuius inter cetera signa, ut habet Aristoteles primo De Animalium natura, sunt pregrandes & erectæ aures. Ex prauo item uictu frequens est cerebri intemperatura, quandoque ex insalubri ambientis aeris constitutione: nam uetus est dictum, ubi sit sic

cior

cior aer, ibi ferè etiam animam prudentiorem melioremq; seu promptiorem: ut etiam habet Galenus in libro Quòd animi mores, &c. Quinetiam ex casu, ex percussione, ex morbo & alijs id genus iniurijs labefactatur, quorum exempla varia & ex Thucydide & ex alijs haberi possunt: quidam ictus lapide, oblitus est tantum literas, ex præalto tecto lapsus, matris, affinium & propinquorū cepit obliuionē: sui uerò nominis oblitus est Messala Coruinus orator. Ecce igitur quàm fragilis sit omnium preciosissimus hominis thesaurus. Memoria inter humanæ naturæ cōmoda, teste etiam Seneca, primum sibi locum uendicat: nam multa legere studiosis facile, multaq; intelligere bono atq; exercitato ingenio non difficile est: uerum ea congerere, & in memoriæ scrinio conseruare, ita ut nō effluant, necessarium ac præcipuum est humanæ uitæ bonum. Vt testatur Plinius libro 7. cap. 24. Cyrus Persarū rex omnes suos milites appellabat. Mithridates duarum & uiginti gentium rex, totidem linguas absq; interprete & audiebat & alloquebatur

batur, nec desunt innumera penè quorū
cunq; temporum exempla præstantissi-
mæ in hominibus memoriæ. Quibus igi-
tur non est tam excellens memoriâ, labo-
re ut eam assequantur, opus est, sine qua
uix in utrum excellentem quisquam e-
merget: fieri enim solet, ut quâtum quis-
que memoriâ emineat, tantum eniteat et
sapientiâ, nisi sit somnolentus atq; ocio-
sus. Et poetæ nō ab re sapientiâ memo-
riæ filiam finxerunt: ac de ipsa recte scri-
ptum est, *Vsus me genuit, mater peperit*
memoriâ. Quo igitur pacto ea acquiri
augeriue possit ac seruari, hoc opere dis-
feremus. Constat autē cum pluribus do-
ctis, tum uerò Ciceroni, memoriâ ha-
bere quiddam artificij, & non omnem à
natura proficisci: Sic igitur & nos prius
docebimus quo uictus genere, quibus-
ue medicaminibus ea acquiri firmariq;
possit, breuia, clara, usq; probata ponen-
tes: postea, de artificiosa memoriâ, quæ
observationibus, locis imaginibusq; cō-
stat, succinctè agemus.

b Præcipuæ

Caput secundum, præcipuas quibus lædatur causas,
 earumq; notas & curationem continet.

DVæ sunt causæ principales quæ ob
 sunt memoriæ, frigiditas & humidi-
 tas: quæ frigiditas uel sola est, uel cum hu-
 miditate cõiuncta: omitemus corruptio-
 nem quæ fit à calido & sicco intēsis. plus
 tamen nocet frigiditas humiditate: ea si-
 quidem confundit naturam, neq; eius o-
 pus ingreditur nisi tanquã subdominans
 instrumentum. Humiditas uerò retenti-
 uæ contrariatur, quæ sicco proportiona-
 to confortatur: nam siccitas superflua no-
 cet præsertim apprehensioni, dum impe-
 dit ne insigillantur formæ. Frigidi est siste-
 re, & calidi mouere: ergo frigiditas impe-
 dit motum necessarium ad memorandũ.
 Retentionem uerò impedit humiditas.
 Deniq; cum frigiditatis filia sit obliuio,
 ut & Paulus Ægineta, & reliqui tenent,
 dicendum ac tenendum est, eam magis
 obesse memoriæ, quàm noceat humidi-
 tas. Propter frigiditatē enim quæ humo-
 res & spiritus congelauit, spectrum seu
 species imprimi non potest. Quorum igi-
 tur memoriã uel intellectus perit, som-
 nos

nos etiam obseruare oportet, utrum uehemēter an modice somnolenti sint, aut omnino non somnolenti, sed secundum naturam habeant. Sic enim uincētē inuenies intemperaturā : nam ex multo ac profundo somno, humiditatem obesse: ex uigilia, siccitatem: & ex horum medio æqualitatem & bonam humorū proportionem cognosces. Adhæc considerandum, utrum excernat quippiam ex naribus uel ex ore quod à capite defluat, an aridæ ex toto uel ut plurimum huiusmodi partes sint. atq; antecedentium causarum & externarum cognitio capitū dispositionē declarabit, quò idoneam dispositioni curationē adhibere possis. Vbi dominat̄ cerebri humiditas, multa somni cupiditate tenētur, oris plurima est saliuā, & in naribus oculisq; pituita frequēs : omnes motus hebetes sunt. Tales præsentia recordantur & nuperrimè gesta : dudum uerò facta, aut nequaquā aut difficile recordant̄ : nā humiditatis cerebri est facile admittere & dimittere quaslibet impressiones.

Siccitate dominante, quæ humidita-

ti contraria est, ex cōtrarijs signis indicatur: adsunt enim capitis uigiliae, leuitates, & rarissima illarum superfluitatum emanatio, quæ à naso, palato, et oculis expelli solet: oculi sunt caui: citò calui fiunt: aurium tum abundabit cerumē. Quantum uerò ad memoriã spectat, præsentia difficilium inscribuntur, & inscripta diutius tenentur: inde fit, ut quæ antea gesta sint, facilius memorentur & reddantur, quam quæ nuperrimè geruntur. Exemplo sint senes, qui gesta ab ineunte ætate recitant ordinatim, præsentia uerò non recordantur aut confundunt. Hoc etiam contingit senibus: quia ex frequentatis actibus fit habitus: hinc fit ut decrepiti bene recordentur antiqua, quoniam sapius circa illa uel illis similia considerauerūt: male autem noua, quòd illis impressio non facile fiat ob duriciam sensorij.

Si dominatur frigiditas, his facies albet, lumina languent, uenæ inconspicibiles fiunt, somnolenti sunt, partes ad caput attinentes parū calidæ erunt, nec rubicundæ: mens erit stupida, uertigineq; grauatum caput, & tardæ rememoratio-
nis

nis. Hæc qualitas, ut prædiximus, ualde officit, & animi facultates imminuit, inertesq; efficit: nam ut calidi est mouere, ita frigidi econtrario facere: scias tamen in uniuersum, uiuentis cerebrum calidius esse aere æstiuo, ut Galenus habet in De usu partium.

At cum uiget in cerebro caliditas, his notis facile innotescet: nam quæ circa caput sunt, calida magis ac rubicunda sentiuntur: oculos cernes uersatiles, eorumq; uenas magis apparêtes: Capilli in lucem editis statim oriuntur, nigri, robusti, crispique fiunt: breuibus somnis nec profundis cõtenti sunt: motuum uelocitas & recordationis inest. Si uerò auctior sit & facta innaturalis caliditas, uigiles erunt. Hic nimius calor animales spiritus excoquit, in fumosq; ac fuligines diripit, & succos generandis spiritibus aptos torrefacit. Qua de re felici uel tuta memoria destituuntur.

Si uerò duæ qualitates adiungantur, si gna earum tâta proportione cognosces, quanta istæ qualitates aut intenduntur, aut remittentur: nec difficile fuerit iudi-

cium ex præmissis, ut si fuerit caliditas & siccitas extra temperiem, aderit permixtio sensus, uel phrenitis iuxta intēsiorem gradum qualitatum.

Quo ad curandī rationem, uictus primo pro causarū uarietate mutatur, ut infra dicemus. Annotandū uerò prius est, obliuionem à natura reportatam, non facile remoueri posse, nec quæ à causa calida & sicca fuerit, sano in cæteris corpore. Hoc etiam interdum euenit, ut præter consuetudinē sit diminuta uel abolita memoria: tunc timēdum est de peiori ægritudine, nisi ocyus succurratur, scilicet Lethargia, Epilepsia, Apoplexia, Paraly si, cæterisq; id genus quæ à phlegmate in cerebro fieri solent, pro quibus ad medicos confugas. Si etiam ob extremam senectam memoria perierit, frustra laborandum admouendis scilicet remedijs, non est: sed tantum conueniente uictus ratione contentos esse oportet, denturq; cibaria & linctuaria humectantia & restaurantia siccitatemq; arcentia.

Si propter uehemētes purgationes ceterasq; immodicas inanitiones, uel à siccitate

citae, memoriae noxa superuenerit, uictu tantum resciente succurrere oportet: corroborato siquidem corpore, collectisq; uiribus, memoria reparatur. Cibi conferent igitur succulenti & boni succi, qui facile concoquantur in uentriculo: uinum sit rubrum, maturum, dilutum: exercitia moderata & citra fatigatione; caput clementer fricetur: proluxe dormiant: molliter cubent: tepida aquae balneis utantur: sudationes uitent: capiti abrafo epithemata infundantur, uel fomentationes, ex decocto florum chamameli, meliloti, seminis lini, ordeï decorticati: aut ex lacte recens multo: inungatur oleo fusino, amigdalino, dialtea, butyro non salito. Sumant cõserua boraginis, buglossi, cortices citrei conditas, & similia.

Si à frigida cerebri intemperie sola sine materia malum ortum fuerit, opponatur caliditas frigiditati, & pariter humiditati siccitas, cum temperamento tamẽ: in caliditate em̃ & siccitate naturali omnis æqualitatis debet esse proportio, ut ne quid nimis. non enim omnis caliditas bonã memoriã facit, nec omnis siccitas: sed

quæ proportionē respōdet temperamento, nec fluat in intemperiem immoderatam, cuius uis est actum propriæ uirtutis tollere. Cauendum est ergo ne nimis cerebrum calefaciamus, aut exsiccemus nimis. Et qui temperato est capite, caueat ne medelas apponat. Qui igitur corruptionem memoriæ patiuntur ex immenso calido & sicco, quam coniunctionem plerumq; phrenitides & deliria sequuntur, ñs oxyrhodinum capiti infundatur, & curatio reliqua cum his quæ refrigerant & humectant, pulchrè complebitur. Quòd si ex nimia frigiditate adnixa intensæ siccitati fuerit, quod accidere consuevit aut propter longos morbos, aut uehementes corporis labores, aut acres ualde animi affectiones, quib. naturæ uires fatiscunt, et animales spiritus dissipant, humectantia & mediocriter calefaciendi simul uim habentia, haud mediocri erunt præsidio.

Cum autem non solæ ac nudæ qualitates offensionem erunt, sed adfuerit simul humorum copia, ab euacuatione incipiemus præmittendo concoctionem conuenientem

uenientem, si opus erit. Sanguinis copia uenæ postulat sectionem, quæ cū medici docti consilio fiat: incidatur aut humeraria, quam cephalicam uocant, si caput solum degrauiatur: si corpus totum, aut interna, aut mediâ. Si bilis flaua abundauerit, consulto medico, cum educantibus bilem purge, ut cū rhabarbaro, māna, cafia, succo rosarū, electario rosato: syrupo rosato solutiuo: tamarindis, uel aureis uocatis pilulis, & similibus. Si atra bilis, præsidis itidem cōuenientibus à peritis medicis traditis, educatur, ut senæ infusione, epithimi, ueratri in fortioribus: dyasene, pilulis indis, &c.

Quòd si fuerit causa quæ penè semper contingit, frigida & humida, hi modi in curando seruentur: Et primo quo ad uictum, moram trahat quantum poterit, in aere luminoso non uentoso, nam uenti plurimum obsunt. Euitent quæ phlegma multiplicant, omniaq; frigida, similiter & uaporosa, ut cepe, & super omnia repletio & satietas aut cruditas, multus potus, multa fructuū comestio uitetur, cibi grauis concoctionis, ablutio cum nimis cali

da uel frigida aqua, potatio eius nimia uel uini. Conferent igitur cibi bene nutriendes, calidum & spirituosum sanguinē gignentes: ueruecina, hœdina, capi, phasiani, perdices, quorum oua singulari potestate in hoc pollent, pipiones, turtures, passeruli, galerita, turdi, merula: parentur cū hyslopo, satureia, thymo, sampuco, rore marino, garyophyllis, macere, zinzibere, pipere, cinamomo, granis iuniperi, præsertim hyeme. Animalia fugiant nuper edita, quod mucosam ac uiscidam habeât carnem: animâtis cerebrum ut pituitosum incōmodat, nisi sit gallinæ, quod peculiariter & summè laudatur. Similiter fugiant medullas, gruinas carnes, pisces præsertim uiscidos & lacunales, olera frigida, lac, caseum, præcipue multū, aut prauū: fructus humidos & horarios: acriora interdum, hyeme præsertim, exhibeantur, ut allium, puleiū, capparitis remota: falsedine, sinapi à Pythagora laudatū: parcè epulentur præsertim cœnantes: uinum bibant album, aut uermiculū subrubrum: ue: aquā nisi sit cum melle uel cinamomo aut alio cum aromate decocta, non

non gustent. Prolixū somnum diurnūq̄
auerſentur, nec super nucham, uel super
nimia repletionē fiat: à superflua quoque
uigilia caueant: debilitat enim spiritū, ip-
sumq̄ resoluit ac caput replet. Exeritiū
fiat deambulando, & cibos præcedat, cū
fricatione etiam partium capitū (facta ta-
men prius cōuenienti purgatione) cum
pannis asperis, & pedum & manuū, sed
moderatum: circa lacus, flumina & uligi-
nosa loca non uersentur, austrinos flatus
& pluuioſas constitutiones declinent, lu-
cidam & altam domum inhabitēt, caput
oleis cōuenientibus (ut etiam infra di-
cetur) ungetur. à multo uel frequenti coi-
tu omnibusq̄ cerebrū debilitantibus ca-
ueant: nam principali debilitato, nocent
& orta ab eo: corpus seruetur mūdū à su-
perfluitatibus. Si igit̄ pituita lenta ac cras-
sa fuerit, fiet illius attenuatio, & conco-
ctio, & præparatio ad educationem, cum
oxymelle cōposito uel scyllitico uel de
quinq̄ radicibus, de stichade, de raphani
radicib. facto, melle rosato prout opus fu-
erit, & aquis seu decoctis cōueniētibus.
Ad educendā uerò præparatā materiā
exhi-

exhibeantur pilulæ uel cochie, uel ex hie-
ra Galeni addito modico castorei & nu-
cis myristicæ, addatur etiã præparata co-
locynthis secundũ medici præsentis pru-
dentiam: uel detur hiera magna cum nu-
ce moschata: uel hiera Ruffi, de qua Ae-
tius libro tertio: conueniet etiã yeralo-
gadij, & alia quæ conueniunt dolori ca-
pitis ex phlegmate, deinde fiant etiã gar-
garismata, fomentationes, unctiões, sac-
culi, & huiuscemodi: clystere etiã si o-
pus fuerit fiat ex respiciētibus caput: ster-
nutationes fiant, ut cum pipere, struthio,
seu condisi, elleboro albo, iride, & simili-
bus. Conferūt præterea si pituita ulterius
exundat, quæ saliuam mouent seu apo-
phlegmatismi, odoramenta: cubebe ma-
sticata seu cōmansæ, modis omnibus au-
xiliantur: auribus indatur oleum casto-
rei, lauandulæ, spicæ. rursus pro purgatio-
ne conferent hæ pilulæ etiã à proprie-
tate: Recipe thuris masculi, mirhæ ele-
ctæ, zinziberis ana drach. i. med. pulue-
ris capitis upupæ drach. duas, acori scrup-
ulos duos, hieræ maioris drach. i. med.
castorei, colocynthidis ana scrupu. med.
confice

confice cum bona terebēna uel cum se-
rapio de stichade, & fiat pasta, denturq̄
pīlulæ numero pauca, sed crasse, supra le-
uem coenam in lectum descendentī: pos-
sunt etiam auferri ea quæ soluunt, ut ran-
tum confortent: hæ ferunt principatum
hac in causa, & præ cæteris conferūt me-
morīæ. Item ad corroborandum, fiat ec-
licma uel linctuarium tale, uel similem in
modum: Rec. couseruæ anthos, melisso-
phylli, ana unciam unam, inulæ conditæ,
zinziberis uiridis uel conditi, ana unc.
med. corticis citrei conditæ drach. 6. dia-
trionpipereon, diambaris, ana unc. med.
cum modico aquæ uitæ in uasis uitreis se-
mel distillatæ ex uīno bono, uel cū aqua
mellissæ, aut florum lilij conuallij: cōmi-
sce: sumat horis duabus ante cibū in ma-
ne drachmam unam aut alteram, & semi-
drachmam hora somni.

Notandum autem quòd nucha est ce-
rebro frigidior, ideoq̄ calida magis pati-
tur & tolerat, frigida deterius: meminisse
igitur oportet, ne frigefacientia quæ fo-
rinsecus inducuntur, in occiput cadant.
Calefactoria itaq̄ medicamenta tam ex-
tra

tra quàm intra corpus adhibēda. Extrinsecus autem inunctiones capiti ex oleo calido, idēq; aestate adhibēda, ut rutaceo, anetino, &c. hyeme uerò irinum in quo incoctum sit serpillum uel calamentum, piper, baccaē lauri, addendo aceti modicum ad penetrationem. Vtile erit & castoreum cum oleo illitum occipiti: uel tale unguentum: Rec. olei de lateribus, de castoreo ana unc. med. radicis acori, phusei seu Valerianæ, ana scrup. .i. pyretri, rutæ ana scrup. med. cum cera quantū sufficiat. fiat unguentum, quo rasum. occipitium inungatur: & subinde sacculus imponatur, qui recipit florum rosmarini, mellissophylli, lauandulæ, singulorum manipulū med. florum sambuci manip. unū, stichadis drach. 3. nucis moschatae, ligni aloes, maceris ana scrup. .i. contusa in sericū demittantur formeturq; sacculus.

Linimentum aliud conferens diminutioni memoriæ & obliuioni: Recipe olei sambucini unc. unam, olei de been unc. duas, olei euforbij, castorei ana un. med. aceti drach. 3. misce, inungaturq; locus. Item oleum philosophorum uocatum à

Mesure

Mesue, occipitio inuncto, memoriã mirabiliter reparat.

Alia inunctio. Recipe radicis rutæ, bu glossi, phu cum radicibus ana unc. 4. castorei duorum uel trium annorũ, linguae auis quam semen fraxini uocãt, ana drac. duas: redigantur in puluerem & misceantur: post Rec. succi eufragiæ, ormini quã sclaream uocant, uerbenæ ana unc. 4. medullæ anacardi unciam unam, axungiæ ursi, quantum satis sit, fiat unguentũ liquidũ, & ponatur in uase cupri uel stanni, ut stet liquidum, nam aliter haud ualeat, ungaturq; occiput.

Emplastrum quoque de sinapi Mesue secunda descriptione Antidotarij ualebit in affectu frigidiori: uel oleũ de sinapi. Superiora conferunt etiã absq; præuia purgatione, ut & sequẽtia, his qui frigiditate sola absq; notabili humiditate laborant. Intrinsicus quoque præter supra narrata conferunt, uerus acorus conditus (quem calamũ aromaticũ credo, uel galangam) saccharũ, florum betonicę, roris marini, lauandulæ, spice nardi, melisso phylli, adiectis longo pipere, garyophyllis

lis, cinnamomo, nuce moschata, & id genus alijs odoratis. Valde etiam iuuat ziber conditum ad auellanæ quantitatē, præsertim in uentriculo frigido & humido, uti ferè est in omnibus uel pluribus tali causa & affectu laborantibus: nam re parat memoriã sumptum mane in temporibus non calidis, horis quatuor ante cibum.

Confert non parum & hoc: Rec. thuris, cyperi, piperis longi, croci, mirrhæ, ana, confice cum melle, & ex eo omni die fumatur drachma una horis supradictis, præsertim mane.

Aliud ad idem præcipue senibus ualens. Rec. mellis anacardini, thuris albi, cyperi, acori ueri ana partes duas, rotundi piperis & longi ana partem unam, myrobalanorum cepulorum, cæruleorum ana partes duas, cymini partē unam, mellis quantum sufficit. datio sit drach. 2. singulo mane. diambur etiam conuenit.

Prodest & cōfectio anacardina si probe conficiatur, ac post sex menses ea utaris. hæc enim acuit ingenium & sensum, & intellectum clarificat, mentem reuocat

cat sopitam, lethargiam curat & arthetico-
 cos: confertq; dolori uentriculi & alui à
 frigidityte, & c. sic uerò fit: Recipe myro-
 balanorum empeliticorum, belezicorū,
 piperis albi & longi ana drachmas duo-
 decim, zingiberis, mellis anacardici ana
 unc. unam, castorei, styracis, garyophyl-
 lorum ana drach. quinq; , florum camæ-
 meli, baccarum lauri, cyperi ana drach.
 tres, mellis quantum sufficit, misce in mo-
 dum electarij. Datur in sero ad modum
 parua nucis siue auellanae, id est drachm.
 i. s. cum uino calido decoctionis seminū
 anisi & feniculi. potest & mane sumi. Ca-
 ueat uerò sumens à frigidityte, à cibis
 phlegmaticis, ab ira, coitu & ebrietate.
 Anacardi autē antequā in aliquibus me-
 dicinis ponantur compositis, debent in
 hunc qui sequitur modum preparari.

Rec. anacardos ac eos tere optime in
 mortario, atq; in aceto fortissimo ponan-
 tur per dies septem, post lento igne in eo-
 dem aceto coquantur, quoad acetī pars
 tertia remaneat: tum percola fecem illam
 qua in fundo uasis remanserit, prius ace-
 to leuiter extra colato, eamq; colo trans-
 missam

missam fecem, in medicinis pone: neque enim anacardorū fructus medicinis per os assumendis immiscētur, nisi prius hoc modo uel simili præparentur.

Quod si mel anacardinum facere uoueris, pone cum ipsis anacardis eo modo in aceto coctis, tantundem mellis despumati, ac simul ambo bulliant ad spissitudinem, & mel habebis anacardinum, quod in prænarratis affectibus operatur mirabiliter, si ex eo des drachmas duas in aurora.

In Sicilia dum recentes sunt anacardi ponuntur in melle prius liquefacto, & diu morantur in eo, taleq; uocatur mel anacardinum, & habetur usui absq; anacardis, & inditur linctuarijs. Si eo ex melle dentur drachmæ duæ, recuperat memoriam ex proprietate sua.

Expertus est & acorus nutritus ac coctus in melle & reservatus, ut condiuntur nuces ac radices: similiter piper longum nutritū coctumq; in melle & asseruatum, nam seruant & augent memoriā: dosis communis drach. i.

Aliud expertum in forma pulueris. **Re**
cipe

cipe thuris drach. unam, cyperi, piperis, croci, myrrhæ ana drach. duas : terantur subtiliter, & per cribrum ducito, & fiat puluis, de quo omni mane dū surgit detur drach. 1. uel serò in ingressu lecti.

Aliud expertum. Recipe cimini, piperis ana drac. duas, sacchari albi drac. tres: terantur & fiat puluis, cape drach. unam omni die in mane. Aliud itidem expertum. Recipe thuris albi drach. unam, piperis longi uel albi scrup. unum, fiat puluis, qui mane totus pro una datione bitur per plures auroras cum uncijs. tribus aquæ mellis, uel decocti cinamomi modici & garyophyllorum.

Aliud æque bonum ac certum, Recipe cimini drac. quinq;, piperis noui drac. unam, acori ueri uel galangæ, cyperi, mirbalanorum nigrorum ana drach. duas, mellis anacardi (de quo supra) drac. unā, mellis cōmunis unc. 3. s. terenda terantur, & cum melle prius despumato incorporentur, & fiat conditum in pixide. datio in omni mane drach. 2.

Caput tertium, quomodo cunq; nocentia memoriae praecipua ostendit.

CAuere oportet in uniuersum cruditates, tãquam rationi infestissimas, & toti corpori.

Plurima uini praesertim potentis potio pessima est: uehementer enim humectat caput, ac ferè nihil aequè obliuionem inducit, quàm superflua humiditas.

Exterior excedens frigiditas lædit memoriam, praecipue nocturna propter malam capitis cooperturam.

Caliditas intensa ualde quandoq; perturbat rationem & memoriam lædit.

Ciborum fumosorum comestio & potus, ut alliorum, porrorũ, ceparum, item casei & leguminum uitetur.

Potus post comestionem dum cibi sit concoctio eam interrumpēs praesertim à cœna, memoriae cerebroq; ualde nocet.

Quies superflua calorem debilitat: superfluitates retinet & aggrauat, ideoq; lædit memoriam.

Somnus cibo propinquo, antequam scilicet descenderit cibus ad uentriculi fundum, infestissimus.

Dor-

Dormire calciatis pedibus, præcipue cum sotularibus, memoriam impedit, ob vaporum reflexum.

Cruda herbae comestæ, multum nocēt memoriæ, ut plurimum.

Videre uel audire nō placētia animo: & huiuscemodi animi symptomata.

Metus perimit memoriam, uel tristitia perseverans.

Somnus immoderatus, & uomitus laboriosus, & frequens coitus.

Acetum & acetosa omnia. Sunt qui dicant gallorum ossa exucta, ueternum adducere.

Caput quartum, iuuantia particularia præcipua enumerat.

FRUCTUUM stipticorum ex natura uel arte post comestionē moderata sumptio, prohibendo fumos eleuari, memoriam iuuat ualde.

Temperatorum ciborum & potus, sicut gallinarum & perdicum præcipue cerebello eorum temperata refectio, non tantum memoriā, sed & totum corpus confortat.

Ante cibum moderatè & conuenienter exerceri, non tantum memorię, sed et cæteris functionibus prodest.

Superfluitatum per intestina, per nares, per palatum, per os, aures, per urinã, per capitis frictionem cum pectine conueniens & debita expulsio, confert plurimum uirtuti memoratiuæ, si post somnũ & ante exercitium fiat.

Visorum auditorũ ue frequens recordatio, memoriã corroborat & confirmat: nam nihil equè aut cura augetur, aut negligentia intercidit, ac ipsa memoriã: quia nisi excolas & iugè meditatione exerceas, inertia situq; corrumpitur.

Gaudium temperatum & honesta delectatio non solum memoriã, sed uirtutem intellectuã cæterasq; uirtutes corporis etiã augmentat.

Sæpe lauare pedes in aqua calida in qua bullierint melissophyllon, folia lauri, chamamelon, & similia, memoriã, capiti, oculisq; ualde confert.

Abluere caput decimo quoq; die cum lixiuio in quo parum bullierint chamamelon uel assarum, melissophyllon, salvia

uia, amaracus, siue sampsucus, lauri folia, uel similia, additis in ætate rosis, memoriam corroborat & confirmat, ut in capite etiam sequenti latius dicitur.

Stare pedes post comestionē, uel suauiter deambulare, quo cibus ad fundum descendat uentriculi, multum expedit & confert, ob bonam ciborū concoctionē.

Coriandri bene præparati & saccharo inducti post cibum assumptio, prohibendo fumos ad caput ascendere, memoriam iuuat: id præstat & Diaconeon.

Masticatio masticis cum modico zingibere facta ieiuno stomacho, ab humiditate phlegmatica sine molestia caput purgat, indeq; præpedita confortatur memoria.

Recipe thus albissimum, tere in puluerem, pone in pura & simplici frigida aqua, bibe in augmento lunæ in ortu diei, in meridie, & solis occasu, facit bonā memoriam, acutum sensum, exsiccans cerebrum & uentriculum.

Tradit Symeon Sethi, fel perdicis arterijs temporum illitum, ut penetret, semel in mense, ad memoriam confirmandam

dam prodesse plurimum.

Melissophyllon confirmat eam, & ingenium acuit, hominemq; quocunq; modo comedatur herba facit industrium: quod etiam nasturtium in frigidioribus & segnioribus efficere potest, unde natū est in segnem adagium, Ede nasturtium. Melissa præter hæc, animi tranquillitatem præstat soporem capitū iucundum inducendo.

Gallinæ cerebrum ingenium & memoriam iuuat, ad eò ut aliquos qui delirare cœperant, resipiscere fecerit.

Semē ormini seu schlaræ domestice fertur ad recuperandam memoriam mirabile, si in puluere sumatur cum aliquo potu, aut cibo. Item eboris limatura conducit obliuioni, si parū de ea in uino modico sumitur mane.

Item granum unum thuris albi cum letum petis, maxime conducit solū transglutitum: nam capitū humiditatē exsiccat & uentriculi, ac ita memorię confert. facit hoc post purgationem bis terue in hebdomada, si multa adsit humiditas.

Pleresarchoticum confectio, duarum drach-

drachmarum pōdere hora somni assumpta, uel myrobalanus cepulus conditus sumptus in aurora horis quatuor ante cibum beneq; mansus semel in hebdomada, memoriam restaurant ab humido læsam præsertim. nam roborant intellectu, & iuuentutem ferè conseruant myrobalani cepuli conditi. ita passula, &c.

Memineris in materia humida prius fieri euacuationes. nam materia humida plerunq; est debilitatis memoriæ causâ, ut superius dictum est.

*Caput quintum, nonnulla probatiora selectaq; medica re
media composita seruantia continet, multumq; augentia memoriam.*

ANtidotum mirabiliter conferens memoriæ, lethargicq; uel obliuioni: uentriculum confortat, & omnia debilitata membra ex phlegmate & frigore.

Recipe zingiberis, galangæ, masticis, cimini, origani ana drach. sex, nucis moschata, calami aromatici, assari, carpesiorum, id est, cubebæ, ligni aloes, mace ris, seminis apij, ammeos ana drac. 2. thuris albi, garyophyllorum, cardamomi, zedoariae

doariae, piperis, castorei, piperis longi & nigri, costi, cyperi, ana drach. tres: mentae siccae unci. med. terantur & puluerizentur omnia, ac cum penidiarum & mellis despumati quantitate sufficienti fiat eclisma. Cuius modus usus, ut reliquorum sit, praesertim tempore frigido uel non calido multum, & per interualla.

Pilulae quae languenti cerebro conueniunt, praesertim senioribus ac frigidis.
 Rec. succini odorati seu ambræ delectae drach. unam, ligni aloes scrup. s. cubebarum scrup. duos: cum uino meracissimo pilulas confice quindecim, da binas ante coenam.

Pomum odorandum pro memoria:
 Rec. radicum iridis drac. i. med. seminis feseii, id est, sileris montani, stichadis ana drach. duas, nucis moschatae drach. med. mentae drach. unam, ambari (uulgo ambræ) thuris, calamenti, styracis, ligni aloes ana drach. med. ladani quantum sufficit, fiat pomum secundum artem.

Probatissimum experimentum ad ingenium & memoriam, quod ferunt esse Aristotelis. Re. ursi pinguedinem quam habet

habet in humero seu spatula dextra, eaq̄
repone in uelica ipsius urfi simul cum e-
ius urina, & simul stent octo diebus: tum
extrahe, et accipe succū ormini siue schla-
reæ domesticæ, eufragiæ, berbenæ, bu-
glossi, phu seu Valerianæ, aloes, omnium
æqualiter, & simul misce cum prædicta
pinguedine super ignem cum lignea spa-
tula agitando, quoad fiat unguentū spis-
sum. ex quo cum uolueris accipe quanti-
tatem paruæ fabæ. & unge frontē & tem-
pora fricando aliquantisper, & audita re-
cordaberis.

Lixiuum pro ablutione capitis humi-
di frigidiq̄ confortatiuum, & memoriæ
conferens, debet autem esse ex cinere sar-
mentorū uel quercus, postea intus hæc
bulliant. Rec. acori ueri, stichadis, folio-
rum lauri, roris marini, iuræ, saluæ, ana ma-
nip. unum. ex isto lauato caput: post ue-
rō ablutionem aquæ uitæ modico inci-
put madefacito, & sequenti puluere asper-
gito. Rec. pulegij, calamenti, garyophyl-
lorum, sandaracæ, macis, stichados, men-
tæ siccæ, maioranæ, ana drach. quinque: mi-
sce & fiat puluis subtilis, & post inspersio-
nem

nem superpone stupā canabis. alijs quoque diebus ingrediens lectum pone super capitis bregmate ex puluere illo etiā illoto capite, nam siccat, &c.

Aliud lixiuium ad confortandum caput & memoriā. Rec. hederam murallem, rosmarinū, laurum, stichadem, marubium aut betonicam, & bulliant in lixiuio, quo caput laua. Idem ferè operantur cupressi nuces, frequenti usu.

Aliud in humido capite, quo bis uel semel in hebdomade utendum. Rec. senæ, rosarum, florum chamemeli, acori, stichadis, foliorum lauri, nucum cipressi, saluigiuæ, baccarum hederæ partes æquales, hæc in hyeme bulliant in lixiuio pro lotionem capitis. at in æstate remoue stichadem, & rosas adde, ac aliqua myrti grana, & minus calido utere.

Optimum remediū aliud, sed longe difficilius paratu. Rec. florum citrullorū siccorum, buglossi, rorismarini ana drach. duas, chamemeli, uiolearum, rosarum ana drach. 1. med. seseli drach. duas, seminis uiticis, rutæ campestris ana scrup. 4; foliorum lauri uiridium, maioranæ, stichadis

dis, saluiae, florum sambuci, artimisiæ ana
drach. tres: contundantur optime & in-
fundantur in lib. 3. aquæ uitæ optimæ, &
unc. 6. aceti albi scyllitici fortissimi, ac si-
mul quiescant duobus diebus in uase ui-
treato bene cooperto, & postea destilla ad
cineres cum suauis igne: deinde Rec. olei
de terebintina destillati optimi unc. octo
decim, olei de been destillati unc. octo,
prædictæ aquæ destillatæ unc. uiginti-
quatuor. loco olei de been potes accipe
re olei destillati de adipe ursino, sed me-
lius si de utroq; acceperis partem mediã:
si uerò neutrum reppereris, recipe oleum
sambucinum: adde prædictis rebus capil-
los hominis bene adustos, nam à propri-
etate euigilare faciunt, & excitant lethar-
gicos: misceantur & destillentur in uase
uitreato usq; ad extractionem totius aquæ,
& aquam ipsam seorsum serua: deinde re-
cipe euforbij drach. quatuor, piperis lon-
gi drach. 3. med. cumini drach. tres, thu-
ris masculi clari unc. duas, & drach. duas,
masticis, myrrhæ electæ ana unc. unam,
anacardorum bene contusorum unc. 1.
drach. 2. carpobalsami drach. quatuor,
pulpæ

pulpæ castorei drach. med. myrobalano-
rum empeliticorum drach. 4. med. opo-
panacis unc. tres, serici crudi minutimq;
incisi drach. 1. med. costi, radicum pæo-
niæ fœminæ, cyperi electi ana scrup. qua-
tuor, ladani drachmas tres, sanguinis dra-
conis, id est, gummi ita ob similitudinem
dicti drach. 2. med: bdellij clari drach. 6.
puluerizanda puluerizentur optime, &
omnia iufundantur in prædicto oleo to-
to, & sic quiescant in balneo temperato,
simul in uase uitreo bene obturato dieb.
quinq;, sed singulo die arundine sicca cõ-
moueantur miscendo, postea colentur,
& optime exprimantur cum panno rudi
prius infuso in aqua & bene expresso: Et
oleum postea taliter expressum destille-
tur, uel fiat sicut in destillatione olei de la-
dano fit. uidelicet, primò incipe cum ig-
ne carbonum leui ad fornacē, donec leui-
ter ebulliendo incipiat communiter de-
stillare, dehinc procede cum leui & pau-
ca flamma, & quandoq; interpolata, do-
nec liquidum & subtile destilletur quasi
totū ex appositis oleis, id quod scire po-
teris ex uisu, sed melius ex pondere olei
destillati

destillati: postea procede cum igne carbonū mediocri, omittēdo omnino flammam: & destillatū seruetur in uase uitreo bene clauso. Demum recipe galliæ moschatae, garyophyllorum, macis, cubebarum, nucum moschatarum, cardamomi, ana scrup. quatuor, spicæ, calami aromatici, corticum citrei exteriorum ana scrup. duos, ligni aloes boni drach. 2. med. ambari electi drach. 3. med. moschi optimi drach. 1. med. puluerizentur omnia subtiliter, & misceantur cum toto predicto oleo destillato, sicq; simul quiescant duobus uel tribus diebus in calore temperato, & postea iterum destillentur arte sua, & ad subtilem substantiam reducantur, seruenturq; in uase uitreo forti bene clauso cum cera, & est optimum. Utendi modus talis est, ut prius si oportet facta purgatione totius uel capitis, eo utaris incipiendo mense Nouembri per dies quinquaginta continuos, postea semel omnibus octo diebus, postea solum quando uis memorari, capiendo illum in sero precedenti ante mane quo uis recitare uel concionari.

Vnguen

Vnguentum ad idem. Recipe adipis urfi, capi, gallinæ, uaccæ, & gummi hederæ, ana pondus æquale, omniaq; alembico uitreo destilla suauis igne, quo oleo ungue tempora & pulsus manuum ter in hebdomada, & rem optimam senties.

Vnguentum quo tempora unges medicriter in tempore frigido tantummodo. Recipe talpæ pinguedinem, urfi, mustelæ castoreiq; ana, succi betonicæ & roris marini ana: ex omnibus confice unguentum, quo utebatur, ut fertur, Aristoteles.

Vt profundè memoria teneas & perpetuò, utq; uelociter apprehendas: hoc usi sunt multi magni uiri. Recip. radicum linguæ bouinæ, radicum ualerianæ, ana uncias quatuor, radicum rutæ unc. duas: fac inde pulueres subtilissimos. postea recipe succum eufragiæ, schlareæ siue ormini, berbenæq; ana uncias quatuor: coletur bene succus per pannum, postea misce succos simul, ambo tamen separatim, postea recipe medullam anacardorum unc. unius pondere, & fac puluerem ut supra. Item recipe linguæ auis, id est, semen

men fraxini, & fac puluerem subtilissimum, postea misce omnia prædicta simul scilicet succos & pulueres, & accipe sarraginem terream uitreatam, & pone ad ignem, intusq; pone ex ursi pinguedine, & funde seu liquefac paulatim, & intus proijce dictos pulueres cum succis miscendo semper, apponendo de dicta pinguedine quousq; fiat unguentum subtilissimum, quo unge tempora & partem memoriæ & frontem & uerticis partem uersus nuchā: hocq; ter uel quater in anno facies, & continuabis sic unguendo, etiam prout magis aut minus oportebit, hoc enim in uirtute excedit superstiosam artem notoriam.

Ad idem Rec. octo calices aquæ communis, foliorum hederæ, stichadis ana li. i. med. ponantur simul in aqua ad bulliendum ferè ad consumptionem aquæ, postea coletur beneq; exprimat, & intus pone modicum terebentinæ lotæ cum rosacea, postea caput laua cum bono lixiuio, & post exsiccationem unge cum prædicto liquore tempora & occiput.

Pomum odoriferum ad confortatio-

d nem

nem cerebri frigidi. Recipe ladani, ligni aloes, styracis, ana drach. unam, garyophylloram, nucis moschatae, seminis ozi mi ana drach. med. cum aqua rosacea, in qua nonnihil moschi & ambari dissolutum sit, fiat pomum.

Ad habendam profundam memoriã, uel si quis eam ex debilitate uel infirmitate amisisset: ualet etiam uertigini. Rec. ro ris marini, id est, libanotidis, boraginis, chamæmeli, uiolearum, rosarum ana unc. unam, stichadis, foliorum lauri, maioranae, saluiae ana unc. duas: omnia incide & pone in optimo uino, & post diem destilla per alembicum uitreum aut uitreatũ, & destillatũ serua, in quo pone terebentina odorata lib. unam, thuris albi uncias octo, masticis, myrrhe, bdellij, anacardorum ana unc. quatuor: omnia tere, & dimitte sic stare per dies quinque cum destillatione cooperta, postea destilla in tantũ cum igne fortiori donec ex eis oleum habeas, quod serua bene clausum in ampulla uitrea bene cũ cera & pergameno obturata. modus usus talis est, Recipe ex eo quãtum caperet cortex auellanae per os,
&

& unge etiã partes memoriæ, scilicet occiput & quasuis partes iam dictas, optimum experieris.

Possẽm hĩc plura etiã utilia remedia aggregare, sed hæc sufficient, & uia struent alijs pro occasione paradisi: nam breuitati studui, & meliora ex bonis selegi, nec penes me, ut nec Christianũ decet, latere uolui. plura & non spernenda composita reperiet quicunq; apud Antoniuũ Fumanellum medicum Veronensem, in opere suo De cõpositione medicamentorum, &c. Hic ea non transcripsi, ne actum agerẽ, quamuis meis aliqua ex parte consonent illius nõnulla. eligat quisq; quod sibi cõueniens sit: & qui nescit, medicum consulat doctum, memineritq; nihil sine labore fieri aut parari dignũ laude. nam omnia proposuit labori Deus: nec sunt spernenda media illi qui finem assequi desiderat: cũ nec iuxta physicos, ex extremo ad extremum perueniatur sine medio conuenienti.

Caput sextum, philosophica consilia, canones, &
reminiscentia præcepta narrabit.

VT Aristoteli placet, duo sunt memoratiōnis actus, memoria scilicet & reminiscentia: quanquam reminiscentia respiciat ea quorum sumus oblitī, sitq; extimatiuæ seu cogitatiuæ uirtutis officium, non principaliter memoratiuæ, ut Auerrhous & Albertus in suis tractatulis uoluerunt: uel dicas facultatem illam reminiscendi esse mentem & intellectū, ut Themistius uoluit: quoniam nulla facultas uidet discurrere, nisi intellectus. hæc autem sine obiecti præsentia in homine solo est: nam cum obiecti præsentia etiam in brutis reperitur, ut Aristoteles innuit, & in cane uenatico satis patet: diciturq; sensus phantasticus.

Memoria uerò est retentio imaginum prius ab anima perceptarum, quæ tamen neque utilis est nisi & omnes retineat, & eo ordine quo eas concepit, reddat. non est autem præsentium neq; futurorum, sed præteritorum tantum, ut inquit Aristoteles. Memoria rursus & reminiscentia, quamuis eidem subiecto generi competant

tant, differunt tamen aptitudine, quoniam bene reminiscentes, communiter male memorari consueuerint. tempore item memoria semper reminiscentiam præcedit: non enim quis reminisci potest nisi ex his, quorum habet memoriam. hæc etiã multis alijs animalibus concessa est, illa uerò solis hominibus: nã cum reminisci sit uelut syllogizare, id est, ex notis ad ignota deuenire, hoc uerò proprium sit hominis, inde fit & reminiscentiam hominis esse munus, ut superius innui.

Ad memorandũ quatuor motus concurrunt: primus est motus spirituum qui à cogitativa ad memoratiuã figuras aut species transportant. Secundus est pictura fixioq; figurarũ in ipsa memoria. Tertius est reportatio à spiritibus, à memoratiua ad cogitatiuã seu ratiocinatiuã. Quartus est illa actio quæ cogitativa recognoscit, quæ proprie est memorari. Dicimus etiã quòd actus memoriæ uel reminiscentiæ supra tres res quasi tria obiecta per se cadit, uidelicet supra rem alias apprehensam, supra actum quo illa res alias apprehensa fuit, & supra tẽpus determinatum

natum uel indeterminatū in quo apprehensio illa fuit.

Ad cuiuslibet harum rerum defectum necesse est deficere etiam memoratiōē. Quapropter etiam bene memoria sic de finietur, quòd sit apprehensio in anima existentium specierum, cum indagatiōe & inquisitione: sed de his in primo capite iam dictum. Nunc de artificiosa memoria dicere instituentes, quæ oporteat de se præstare uolentem memorari, præscribemus. Erunt aut pro nunc præcepta uiginti, sed breuibus uerbis complexa.

Primum iudicato (hoc & similia sint di-
cta iunioribus studiosis) studia quæ se-
queris omnium præstantissima: & te fel-
cem si consequeris sapientiam, & sapien-
tem audias præceptorem, quem etiam co-
garis admirari: plurimum enim memo-
riæ conducit, si quæ aut leguntur, aut au-
diuntur, cum admiratione ac uoluptate
incidant.

2. Eam scientiam iudicato difficilem
& per paucis bene cognitam: quia inde
oportet ingenium assurgere: & id utile
est memoriæ.

Attentè

3 Attentè & accuratè audias præceptores; similiter si legeris facias, ad studium omnes animi vires congregando: ille enim est docilis auditor qui attentè paratus est audire: nam ex diligenti attentione maior fit motus, ac impressio firmior. Vnde Terentius: Vbi intenderis ingenium ualet.

4 Cum multa sis collecturus, quantum fieri potest ad paucitatem breuitatemq; reduces: aliter enim addiscens, aliter memoraturus procedit: nam qui addiscit, genus in species secat usq; ad specialissima: qui uerò uult memorari, multitudinem in unum, uel saltem in pauca redigit.

5 Ordo ante omnia diligatur in diuisione corporis in membra: sic tractatus in capita, & capita in conclusiones secabis.

6 Singula saepe repetenda, ita ut cum unum caput & sequēs pariter didiceris, & primum & secundum rursus animo repetes: & cum tertium didiceris, rursus à primo inchoandum erit, & sic successiuè.

7 Complexurus multa, membratim secabis: ne diffusa multitudo memoriã confundat. Vnde poeta ille: Scire si uis hanc

rem, tota sit separata minutim.

8 Sit tibi frequens & diuturna de eadē re cogitatio, uel cum alijs disputatio, uel alteri declaratio. ex frequentatis enim actibus generatur habitus, qui est memoria. Nec te à disputatione deterreat erroris timor: nam tenacius retinebis quod didiceris cum rubore. unde Seneca: Memoria nihil perdidit, nisi quod saepe non respicit.

9 Conare ut intelligas quæ uolueris memorari: neq; ita curandum est ut multa legas, q̄ ut multa intelligas: aut pauca multum legas, eorum præsertim qui non nugis chartas implent.

10 Caue ne obsint memoriæ literæ, ne scilicet illa quæ scripseris in memorabilium libello, ea ueluti certa & alligata tenens, custodire desinas, & ipsa securitate fidens, è mente dimittas. Clarum est in hoc Antisthenis Atheniensis exemplū, qui amico cuidam deploranti quod commentarios suos perdidisset: oportuit, inquit, ista potius animo q̄ chartis inscribere: sentiēs librorum fiduciā esse causam, quo minus memoriam exerceamus.

Procu-

11 Procuranda est cibi concoctio, & quæ obsunt memoriæ fugienda sunt, & sint in usu quæ illi cōferunt, ut suprà cap. tertio & quarto dictum est.

12 Liberāndus est animus ab alijs cogitationibus, ab his scilicet quæ studiū non respiciunt: nam pluribus intentus, &c.

13 Non audienda tantum, sed etiam uidentia sunt quæ uolueris memorari: nam semel uidentes magis memorātur quàm identidem sæpe sæpius audientes.

14 De quibus interrogatus fueris, confestim ne respondeas, id est, absque meditatione: nam subita responsio semper inconsulta est.

15 Metiri debes uires ingenij tui tuæq; memoriæ, ne ingeras illi plus quàm semel capere possit aut tenere: exemplum à stomacho sumendum, quia si supra uires oneretur, inualidior fit, nō enim concoquit: nec impinguatur corpus gulosi: ita quicquid addiscitur, nisi retineatur, parum prodest: ideo si quantum oporteret retinere non poteris, numerum multiplicabis, & continuā imminues quantitatem.

16 Certas horas studio constitues, il-

las præsertim quibus à cibo stomachus seu uentriculus erit uacuus: tunc enim ingenium uaporibus nō obtenebratur. hora cōueniētes erūt cōticinia & matutini galli cantus: curabisq; ne aliqua ratione fortunæ, deferas tempora studio decreta.

17 Vesperī quotidie quid discendo lucratus fueris repetes, imitatiōe Catonis, qui quicquid die fecisset, legisset & dixisset, in crepusculo commemorabat.

18 Memoria est à teneris exercenda, ut & in iuvene & uiro promptior sit & paratior: Quo fuerit imbuta recens, seruabit odorem Testa dīu. Omnia enim pueris noua sunt: noua autem & admirabilia fortē faciunt in memoria impressionem.

19 Ad animi recreationē uiriumq; reparationem, nō ad obscœna confugies, sed mutato id facies studio: remittere enim animum quàm amittere, melius est. Sed & ludicra Christianorum debēt esse seriā. Post studia igitur seriā uel grauiā, ad leuiora confugiendum, ut ad historiam uel exercitiā musicalia: nam uires reparat aliq; tempestiua quies, ac etiam maior est post ocia uirtus. Sunt qui ludere malint

malint, quod quidem cōceditur, si ludus sit ludus, & non res seria: sitq; brevis, honestus, sine dolo uel damno aut cupiditate. Mouet ingeniū ludus duodecim scruporum, quem moderni scaccorum nominant, sed in eo nimis sæpe adhibetur temporis & studiū, quod præstaret melius collocare. Paruæ pilæ ludus, etiam toti corpori proderit: deambulatio, præcipuè capiti. Hæc animi recreatio non sit diuturna neq; frequens, & præsertim horis studiū non agatur. Reuolandū est statim ingenio confirmato ad studia literarum, ne tempus depercat, quo nihil carius, agendumq; ut quod deperditū est, auido studio recuperetur.

20 Ne discedas à præceptoribus antequam deceat: plures enim scientia in summos euaderent uiros, nisi prius esse discipulos puderet, quàm sapere ualeant. Proderit & alios docere, dictare, declarare, interrogare, ac respondere: dubitare de nonnullis bonum est, modo id sine ratione non fiat.

Vltimò, inter infelices dies illum computabis, quo aliquid non profeceris didiceris

ceris'ue quod tuum esse possit: ut nulla dies sit (ut in adagio est) sine linea.

PRÆCEPTA RE-
miniscentia.

Primum præceptum est, ex ordine & reminiscibilium consequentia: cum enim didicerimus ordinatim aliqua, connexionem & dependentiam quadam ordinata, & de illorum aliquo obliti fuerimus, id facile reminiscemur ordine repetito: cognito enim antecedente, facile in consequens deducemur, & deperditum inueniemus. Recte igitur dicit philosophus, Quæ bene inuicem ordinata sunt, bene reminiscibilia sunt: quæ uerò male, difficulter in memoriam reuocantur. Facile enim gesta recensemur, cum eo ordine in oratione collocantur quo facta sunt: quoniam sicut se habent res gestæ ad inuicem, ita se habent & in mouendo animam.

Secundum, ut uno simili in consimile prouehamur: ut, si Homeri non recordamur, Latinorum poetarum principem Virgilium memoramur: ex quo facile in Homerum Græcorum uatum primum descendemus.

Tertium

Tertium est, ut aliquando contraria recogitemus: qui enim memor erit Hectoris, reminiscetur & Achillis.

Quartum est, loci ac temporis recordatio in quo res tractata est: locus enim & tempus facile rem adducit memoriæ. Sunt etiam tres argumentorum sedes, à similibus, à contrarijs, à propinquis.

Quintum est, res omnes à proprietate repetere: ut si saginati memoriã habere uelimus, ad Dionysium Syracusanũ descẽdamus uel recogitemus: qui, ut autor est Iustinus, præ sagina uisum perdidit.

LIBER SECVN-

DVS DE LOCALI VEL

artificiosa memoria.

ARTIFICIOSA memoria, ut inquit Cicero secũdo ad Herennium, ex locis ueluti ex cera aut tabella, & imaginibus ueluti figuris literarum constat. Sic enim fieri solet, ut quæ accepimus quasi legentes reddamus: neq; multum intersit an à uertice an à calce incipiamus. Lo

cos ipsos ordinatos esse oportet: nam si
 in eis confusio sit, confundantur omnia
 necesse est. Multos etiam eos esse decet,
 ut multa locari eadem exercitatioe pos-
 sint. Cicero centum eos esse debere iudi-
 cat. Thomas Aquinas plures habendos
 consuluit. Hos multi uarijs artibus qua-
 sere. Metrodorus in signis duodecim
 per quae sol meat, tercenos & sexagenos
 inuenit locos: quod tot gradibus apud
 astrologos secari soleat. Cicero familiarē
 domum finxit, locis discretam multis, pla-
 cuitq; illi, ut inter locorum quinarā, uel
 manum auream, uel aliud quid discrimē
 figuremus, quo alter ab altero secerna-
 tur: in eisq; immobilem ordinem haberi,
 ut semper dextra ingrediamur & egre-
 diamur. Quidā nō ignauus auctor, ex ani-
 malib. locos fingebat, & eorū ordinē ex
 alphabeto Latino deduxit, ut à singula li-
 tera unius animalis nomen inchoaretur:
 perinde ac si nomina haec essent: Asinus,
 Basiliscus, Canis, Draco, Elephas, Fau-
 nus, Gryfus, Hircus, iuuenus, Leo, Mu-
 lus, Noctua, Ouis, Pāthera, Qualea, Rhi-
 noceron, Simia, Taurus, Ursus, Xystus
 philo-

philosophus (qui de his scripsit) Hyena,
Zacheus. Hæc singula in quinque locos
diuidebat, in caput, in anteriores pedes,
in uentrem, in posteriores pedes, & cau-
dam: nam hunc ordinem ipsa natura por-
rexit: neq; confundi in eis enumerandis
ingeniū potest. Sic itaq; centum & quin-
decim locos nactus, in eis rerum memo-
rabilium imagines sculpebat, ac etiam in
loquentis facie multa ingenio scribi præ-
cipiebat, in capillis, in fronte, in oculis,
sicq; deorsum ad pedes descendi. Mihi
uerò facillimum uidetur non modò cen-
tum, sed propemodū infinitos locos red-
dere & effingere: cū neminem lateat
ciuitatis originalis situs uel in qua diu ha-
bitauit. Igitur cū per portam mens in-
greditur, dum secantes se ad diuersas re-
giones uias cōsiderat, dumq; amicorum
domos, ædes publicas, prætoría publica
repetit, miram locorum quantitatem as-
sequetur. Accedet ad hoc potestas atria
effingēdi, in quibus quantū libeat, nume-
rum locorum faciet, ut inscribi quęcunq;
uoluerit possint. Et quia breuis atq; effi-
cax est doctrina per exempla, hinc exem-
pla

pla ponam, ut res facilius intelligatur, de decem ponam exemplum, et consequenter ex proportione habebitur uel de mille. Capió igitur domum magnam & uacuum, ad quam non frequenter sed raro ire debes, & statue primū locum qui est apud ostium distans ab ostio per tres pedes. Secūdu locus sit ab isto distans per duodecim uel quindecim pedes: ut, uerbi gratia, sit angulus unus. Tertius locus sit a secundo distans per totidem pedes, uel duodecim: & erit forte alter angulus, uel medium inter angulum primum et secundum. Quartus, erit angulus. Quintus, erit angulus distans per tantundem. Sextus consimiliter, & finita sala, intra bis unam cameram, atq; intra ostium immediate signabis septimū, deinde in primo angulo camerae octauum, & in secundo angulo nonum, & in tertio decimum cum sua distantia. Si uis plura loca, exeam cameram, & signa sic alias cameras proportionabiliter. Nota tamē, quòd distantia data mediocris est & conueniens, sed si tanta distantia non inueniatur, sed minor usq; ad octo uel ad minus quinque pedes

des, adhuc tolerabile foret. De templo scito tale esse debere quod non multum sit frequentatum etiam à te, ne multitudi ne imaginum confundaris. Ista loca debent esse signa memorabilia & manudu- ctibilia, loci enim non sunt anguli, sed fixæ imagines in angulis situatæ: super quibus sicut super charta aliæ pinguntur imagines delebiles, sicut literæ. Ut, uerbi causa, primus locus signatur per urinale, ponendo in eius loco urinale. Secundus signabitur per pixidem. Tertius per mortarium. Quartus signabitur per pistillum ponendo illud ibi. Quintus per pugillare. Sextus per pedem leporis. Septimus per cribrum. Octauus per sacculum ponendo similiter sacculum. Nonus per panem cereum. Decimus per cānas cassiæ, &c. Et ista nomina oportet mēte semper tenere, & loca de quinto in quintum, ut quinarij loci mēti semper habeantur. de distantia satis dictum. Scito tamen, quod usq; ad uiginti quinque licet transire, nec ultra: ne fiat negatio in imaginibus. Et cō similiter dicatur de quantitate quantū ad altitudinē, ne sint multæ altitudinis, sed à
e   quinq;

quinq; usq; ad duodecim pedes. Et note-
 tur quilibet quintus, ut dictum est de or-
 dine. de qualitate autem ut non nimis lu-
 cidæ, nec nimis obscuræ, nec nimium fre-
 quentes. Transeamus ad imagines, quæ
 sunt res collocandæ: debent ita imagines
 nobis notæ in istis locis collocari cū mo-
 tibus talibus, ut per eas ualeamus memo-
 rari. Verbi gratia, uolo memorari de ui-
 ginti nominibus, sic faciam: in primo lo-
 co imaginem Petri mihi notissimi loca-
 bo, cum urinali in manu pleno urina quæ
 fundet super Iacobum mihi notissimum:
 & ex isto actu notabili, horum duorum
 memorabor: & sic duorum nominū me-
 moriam mihi fecero. In secundo loco po-
 nam Martinum mihi notissimum (nam
 oportet imagines istas esse notissimas, ut
 cito in memoriā recurrant) qui ponet
 digitum suum in pyxide & extrahet un-
 guentum, quo cum digito orificium un-
 get ani Henrici mihi notissimi. In tertio
 ponam Andream mihi itidem notū, qui
 cum manu ex mortario extrahet empla-
 strum quod ponet super faciem Franci-
 sci, uel alios ridiculos actus fabricando;

ex

ex quibus memoria de talibus nominibus confirmetur. Et ita pariformiter procedatur in alijs.

Similiter si recordari uoluero alicuius cum suo actu, illum imaginabor cum re illius actus: ut, si recordari uelim alicuius comedētis ficus, tunc imaginabor quòd cum ficu aliquid solatiofum faciat uel stupendum.

Si argumenta recordari uis, capias substantiam argumenti, & ipsam tantum locabis, quia totum argumentū haud posset locari, sicq; de alijs rebus suo modo.

Rursus de figuris etiamnūm differemus his quinq; præceptis.

Primum est, ut aut risum moueat figura, aut misericordiam, aut admirationem: facile enim inuenitur figura quæ affectū animæ conuertit. Exemplum huius est, si in ore asini rabidi caput Antonij constitutam morsibus ferè confringi, cruorem effluere, auxilia petere, ac passis palmis uociferare: nam fieri non poterit, ut cum uoluerò, non uideam hunc oculis mentis meæ, & reddere Antonium nesciam repententi.

Alterum est, ut aut simile per simile, aut per contrariū figuremus, aut per proprietatem. Primi exemplum est, ut si nomen Galeni sim locaturus, alicuius illustris medici nomē scribam, cuius quoad fieri potest, aut par sit, aut paulo debilior autoritas. Secūdi exemplum est, si idem per indocti medici nomen conscripsero: si Therpsitem per Achillē, & bonum pro malo: informem per formosum annota- uero. Exemplum tertij est, si Ouidiū Na- sonem, per magnum nasum: Platonē per humerorum latitudinē: Crispum per anu- latos capillos: Ciceronem per Gelasinū sculpsero.

Tertium est, ut à tenellis annis assue- scamus locare, & cum quotidiana exerci- tatione crescamus: quanquā etiā adul- tis prodesse possit ipsa doctrina. Effica- cior fit habitus, si quæcūq; aut dicturi aut facturi sunt sic locent: quæcūq; etiā inter fabulandum audiant: Sic pingant mores, gestus, temporaq; sculpant: Sic enī breui tempore fient exercitatissimi. Ludere etiā prodest alterum cum alte- ro, illum uincere qui plura clarius, ordi-
natus

natius, uelociusq; retulerit.

Quartum est, ut omni quinario rerum signandarum repetamus a principio que cunq; signata: solet enim repetitio ualde conferre.

Quintum est, ut quæ non sunt simplicia, ea per componentium similitudines statuamus, uerbi causa: qui memorari uoluerit huius enunciationis, Cicero cum Hortensio disputat, Cicer legumẽ in horto finget, qui de horti sterilitate conqueratur: sic enim & cicer Ciceronem, & hortus Hortensium, & querela disputationẽ representat. Sic autem seruari solent & legum capita, ut si locanda illa lex sit, Publicati testamẽti fides, effingamus dicam testamentalem patentem, cui quispiam cœnum iniecerit: & eius fides aboletur. Ecce publicati semel testamenti fides relegi poterit. Verum hæc facilius fient, si adlit doctrina & rerum memorandarum cognitio, neq; desit consummata & inuicta exercitatio, cum exercitatio possit omnia: ita & medicus medicinalia, & iure consultus plebiscita facilius recordatur.

Locus igitur tabulis (in quibus antiquus

quitus multa scribebantur) comparatur: imago autem scripturae: nominum recitatio, lectionis aut rerum lectarum recitationi. Locus est pars uicaria memoriae & instar illius capax. multiplicaturque per antrorsum & retrorsum, per dextrorsum ac sinistrorsum, per sursum atque deorsum, aliquid addendo uel diminuendo: multiplicatur etiam mensurando longum, transversum & medium. Locorum regula breuiter & hac ordine est, ut primo sit locorum inuentio (de qua superius dictum est) dein de ordinatio, meditatio, distantia, fictio, solitudo, mediocris lux, dissimilitudo, quantitas, loci quinti signatio per manum auream uel alterius metalli, illiusque uariatio, ne similitudo confusionem pariat. Imagines sunt similitudines rerum in mente conceptarum, siue simulachrum simile ex toto uel ex parte rei cuius recordari uolumus, imò pro ipsis rebus collocandis accipiuntur. Sunt uerò in duplici genere, scilicet aut notae aut ignotae: notarum quaedam animatae, aliae inanimate: & tam animatarum quam inanimatorum aliae simplices, aliae compositae. Illud rursus non
 obli-

obliuiscaris, quòd in collocandis imaginibus super locis, semper res locanda est cum actù ridiculoso, uel admiratiuo, uel crudeli, uel alio modo inconstituto: nam ridiculosa, crudelia, iniuriosa, admiratiua, excellenter pulchra, uel turpia, immutant sensus ac melius excitant memoriã, cū anima circa talia multū aduertat. Variant quoq; imagines per transpositionē literarum, & per transumptionem: ut si uelim Romanum recordari, ponam deum amoris, qui uocatur amor: & pro tyranno lupum rapacem. Sufficit itaq; nos methodum ostendisse, quam qui sequetur, haud difficile, modo exercitatio accedat, multorum ac uariorum sibi pro occasione debita, recordationem certam pabit: ignaui autem & ociosi torpeant, quibus omnia infensa sunt.

Ultimò, epilogi uice ac ueluti colophonem addam que scribit Erasmus Rotterodamus lib. 3. Eccles. Ad natiuæ memoriæ uim natura felicem, accedat intelligentia, cura, exercitatio, & ordo. ad memoriam confirmandã nonnihil opis pollicentur & medici, & secundū hos Marfi

lius Ficinus: sed præter ea quæ diximus, plurimū cōfess̄ perpetua uitæ sobrietas: nam crapula & ebrietas, ut ingeniū hebetant, ita memoriā prorsus obruūt: officit etiā curarū uarietas, & turba negociorū. officit & tumultuaria diuersorū uoluminum lectio. Hanc præcipuā arbitror causam cur senectus sit obliuiosa: q̄ ea uis animi multitudine rerū obruīt. officit memoriæ pudor immodicus, auditorū nouitas, & anxia cura: pudor & nouitas uincitur assuetudine. Anxiū studiū officit ad hoc ipsum q̄ impendit affectat. Alibi sic inquit: Optima memoriæ ars est, penitus intelligere, intellecta in ordinē redigere, postremò subinde repetere quod meminisse uelis. Hactenus Erasmus. Si uis igit̄ rerū bonarū pollere memoria, diligenter curato, ut eius quod ediscendū est, certā intelligas rationē. Ratio enim est indissolubile ueritatis & memoriæ uinculū. Ob hoc forsità Plato inquit, quod bene intellectum est semel, obliuioni omnino traditū esse posse. Ea quoq̄ memoriæ tradēda sunt, quæ nō solū utilia sunt, sed & iocunda. nā alimēta quæ suauissimū saporē afferunt

*Disputatio
intelligenda
quæ sunt a
quæ sunt
intentione
in ueritate*

runt, facilius in naturā nostrā transeunt atq; cōuertunt: & quo auidius quid haustum est, eo diutius retinet. Adde his, q̄ obseruandū omnino Aristot. & Simondes arbitrant, ut certus quidā in ediscendis ordo uel insit, uel saltē excogite. Ordo in proportione quadā & cōnexionē cōsistit. In his autē quę ordinata serie digesta sunt, siquid unū acceperis, reliqua cōtinuō necessaria quadā uel naturæ uel artis cōtinuatione sequuntur. Obseruandū insuper, ut sapenūmerō, quæ didicimus, meditemur: sic enim alimēta animi cōcoquuntur, & quasi cōuertuntur in animū. Confert etiā quamplurimū siquis eleganti oratione cantuq; suauī, quæ memoriæ mādauit sæpe recēseat, ut dictū supra est. Voluptas enim rerum condimentū est, amoris esca, incitamentū ingenij, uoluntatis pabulū, roburq; memoriæ. Purgāda est etiā anima à malis, ut impleatur bonis: orationeq; ad Deum fideli petendus est spiritus sapientiæ & sciētiae per dominum nostrum Iesum Christum, cui cū patre & sancto spiritu sit honor, laus & gloria semper.

DE PRAEDICTIO

NE MORVM NATVRARVMQVE

hominum facili, cum ex inspectione uul-
tus, aliarumq; corporis partium,
tum alijs modis,

Opusculum in 23. capita diuisum,

AVTORE GVLIELMO GRA-
tarolo medico Bergomate.

De physiognomia in uniuersali. Cap. I

OMNIBVS animalibus
commune est agere uel
pati ab inclinatione na-
turali, quæ ut in brutis
impetus, ita in hominib.
propensio dicitur: ut in cho-
lerico est ad iram inclinatio, in melācho-
lico ad metum, in sanguineo ad iucundi-
tatem, in phlegmatico ad segniciam. In-
clinationes ergo istæ in hominibus mo-
rum atq; affectuum semina dicuntur, quo-
niam ratione regulari possunt: in brutis
uerò mores & affectus, quoniam sensi-
bus

bus & appetitu uiuunt. Ex quibus patet Physiognomiam scientiam esse necessariam, quo per ipsam prædicimus aptitudines naturales ad affectus uel mores: quo uerò per ipsam prædicimus affectus uel mores actuales, nec est sciëntia necessaria, nec firma: uerùm quia homines plerumq; uiuunt sensu, & non nisi sapientes uiuunt ratione, ideo physiognomia est scientia prædicendi mores actuales & affectus ut in pluribus, quoniam plures appetitu & sensu uiuunt quàm ratione. quã etiam ob causam Bías Prienæus dicebat plures esse malos quàm bonos: quoniã plures appetitu quàm ratione mouëtur: atq; ut inquit Aristoteles, à medio pluribus modis delinquitur, acceditur uerò non nisi uno modo. Duo autem sunt signorum genera: aliqua quæ à qualitate elementaria sumpta, animi affectiones significant, ut thoracis pilositas, quæ iracundiæ est indicium, ex corde calido. quedam à proprietate, ut capitis in dextrum declinatio, quæ signum est cynadi, nec ex causa calida aut frigida, sed ex proprietate colligitur. Peripatetici uerò (ut Aristoteles

stoteles secundo Priorū) supponunt nul-
lam homini inesse aliquā affectionē, aut
aliquem morem à natura, quin illum in
corpore comitetur signum per quod illa
passio aut mos possit significari. Ac licet
anima quo ad intellectum sit à corpore
eiuata, quo ad alias tamen partes & po-
tentias est à corpore comprehensa.

Quamuis quoque hominum aspectus
non differant specie essentiali, differunt
tamen specie accidentalī. Sufficit autem
pro differentia morum, accidentalis aspe-
ctuum differentia. Si quis autem illud Io-
annis septimo obiiciat, Nolite iudicare
super faciem (seu aspectum) sed rectum
iudicium iudicate. Respondeo dictum il-
lud à Domino esse in illos qui ex prauis
affectibus arrepti, non ex re & causa iudi-
cium faciunt, sed ex personarū acceptio-
ne, hominumq; odio uel contemptu alie-
nantur à rei ueritate: quod fugiendum est
tum aliàs, tum maxime ubi de cælesti do-
ctrina agitur. Hoc etiam est super faciem
(ut supra dictum) iudicare ac falli, si quis
uultis pex aliquē ex natura hilarem, quē
aliquando contingat casu aliquo uitam
tristem

tristem ducere, sic eum natura tristē cen-
 feat, qui tamen natura hilaris est, uel ecō-
 uerso. Sciendum etiam duplices fore
 passiones, uidelicet naturales & acciden-
 tales: accidētales sunt quæ animæ insunt,
 & ex eo quòd animæ insunt, nulla fit in
 corpore mutatio, ut artis & sciētiæ, & hæ
 per signa in corpore non indicantur. Na-
 turales uerò, quæ cum in nobis insunt, a-
 liqua mutatio apparet in corpore, ut ira,
 metus, &c. de quibus tractatur. Est enim
 physiognomia cognitio affectuū & mo-
 rum animę: mores autem & affectus sunt
 in parte sensitua, quæ dianœa appellata
 est, animalibusq; & hominib. cōmunis.

*De capitis iudicio, super magnitudinem, figuram
 & dispositionem. Cap. II*

CVM caput inter reliquas humani
 corporis partes omnium maxime
 conspicuum sit intuentibus, haud ab re
 etiam Hippocrates ex eius potissimum fi-
 gura de totius corporis constitutione iu-
 dicare docet in sexto Epidemion: quod
 enim iusto plus magnum aut paruum fu-
 erit, id uitiosum existit: & qui eo præditi
 sunt

sunt, ijs quæ ad intellectum attinent, euis-
denter lesa ac impedita esse apparent. Vt
autem caput paruū perpetuò uitiosum,
ita magnum interdum bonū, interdum
etiam malignum existit. Optimum uerò
caput id est, quod exactè rotundum, &
utrinq; paulatim depressum existit. Velu-
ti si spheram exactè rotundam ex cera
cōstructam, paulatim utrinq; depressam
excogitares: nam rotundum, ut geome-
træ asserunt, est capacissimum. Caput er-
go melius, in magnitudine moderatum
existit, & habet decentem rotunditatem
quæ ante & retro eminet, parua compres-
sione temperatum. Causa paruitatis capi-
tis est paucitas materiæ: causa magnitudi-
nis capitis est materiæ, scilicet spermati-
cæ, multitudo. Cerebrum sequitur formā
cranei: paruum namq; si fuerit cranium,
paruum erit cerebrum, & e contra. Cra-
nei figura si corrumpitur, corrumpitur et
cerebri forma. Caput hominis inter cæte-
ra animalia proportionaliter plurimum
cerebri habet. Mares plus cerebri habent
quàm foemina: licet effectus aliquando
contrarium indicet; sed de his quæ raro
sunt

fiunt, uel per accidens, nō est ars uel scientia. Caput hominis iuncturas plures habet quā ceterorum animantium, & maris plures quā fœminæ. Caput debitæ formæ habet formam mallei, in qua pars anterior & posterior eminet. Forma mediū uentriculi debet esse leuiter compressa, & ita nobilior est cogitativa. Forma anterior si depressa est, iudiciū abest. Si posterior depressa est, abest memoria, & inest imbecillitas motus neruorū, & per consequens totius corporis: nam ex cerebri fortitudine ostēditur fortitudo colli & neruorum: similiter spatularum amplitudo, pectoris, hippondriorum & ossium. Caput non ultra condignam formam & rationem, adauget sensum uirtutemq̄, & denotat in homine magnificentiā. Caput paruum & indebitum, oppositum arguit. Cū enim caput fuerit magnum, cerebrum erit magnum: & cū cerebrum sit omnium sensuum principium, caput si magnum sit, erit multi sensus, & e contra.

Maximum ergo habenti caput non ultra formam, formositas & conditio bona denotatur.

Caput

Caput magnum cum figura diuersa, & subtilitate neruorum, ac uiuido collo, & subtili, ossibusq; subtilibus, signū est maliciæ formæ cerebri.

Caput habentes magnum præter formæ debitum, fatui sunt & stolidi, & indociles.

Caput magnū & collum paruum, magnum est: deficit enim uirtus formatiua, & materia est inobediens: inde stoliditas & fatuitas.

Caput magnum corpori proportionatum, præsertim collo, ita quod collum sit forte & mediocriter grossum cum fortibus neruis & grossis, non extra laudem bonum est.

Caput pineatum in formam piramidis, ita quod pars inferior sit grossa & rotunda, pars uerò superior acuta & pineata, inuerecundiam arguit, rapacitatem, et audaciam temerariam: hoc ex caliditate & siccitate cerebri est. Ianuenses ut plurimum talis sunt figuræ & naturæ, & pluri mi cucullati quos religiosos uocant, præsertim Bigotti & hypocrite: Phoxi etiam dicuntur à Græcis, acuminata capita habentes

bentes, ut Thersites Iliados B. Quo non deterior alter uenerat ad Troiam.

Caput magnum, cæteris signis ingenium denotantibus, est bonarum artium receptaculum: secus est cum caput magnum est, non respondentibus cæteris membris.

Caput forma decens est cum uentriculo anteriori bonæ formæ & satis humido, quia apprehensio specierum fit ab humido: retentio fit à sicco, in postrema parte.

Caput cum uentriculo medio aliquatiter compresso circa latera, denotat uirtutem cogitativam in componendo esse promptam, & in diuidendo quod apprehensum est, propter unitatem spirituum in loco.

Caput sphericum, mobilitatem, instabilitatem, obliuionem, exiguamq; discretionem, paruamq; denotat sapientiã: motus enim spirituum nunquã pausat: quod in plurimis annotatum est Gallis, Vasconibus, & aliquibus Teutonicis. Si enim forma capitis spherica est, uentriculus medius amplius est, & spiritus eò tendentes dum amplum locum inueniunt, non be-

ne uniuntur: & sic extimatiua debilitatur, quia in girum spiritus obuoluuntur. Talis capitis homines multa pollicentur & attendunt parum: sunt importuni, auari, inuidi, de presentia tantum cogitantes. Nihil confidas his hominibus, presertim si corpus est cholericum aut melancholicum. Hi si dominium habent, crudeles sunt & tyranni, deprædatores, & homicidæ, nisi pii sint ac deum timentes.

Caput paruum de necessitate malum: ideo & facilius ægrotat, & intus est paruum cerebrum, & angustia uentriculorum: in quibus spiritus angustiantes, non operantur debitum: conculcantur enim, inflammantur, & suffocantur: ideo non imaginantur bene, non disponunt, non memorantur. Tales sunt irascibiles, timidi, & iram retinentes propter cerebri siccitatem & calidam temperiẽ. Sunt quoque exigui iudicij & intellectus, nec possunt recte discernere: tractant falsa, maledicunt, & sunt bilingues, à quibus fugiendum est, tanquam ab hoste: ab omnibus excipe sanctos.

Caput ineptè prolixum, obliquum in
organis

organis, impudicitiam refert, & impudentiam.

Caput humile & planum, insolentia & dissolutionis uitium signat.

Caput in priori parte eminens, insolentiam testatur.

Caput in anteriori parte uallatum, depressum & concuum, iracundum ac dolosum significat. at qui occipitis caua demissa habuerint, pauidorum nota erit.

Caput magnum cum frontis latitudine & uultu quasi gigantis, tardum, mansuetum, fortem & indocilem denotat: refer ad boues.

Caput longum aliquo modo protensum ad mallei formam, prouidum & circumspectum arguit, quales ut plurimum sunt Thulsci.

Caput rectum, in medio lene & fere planum, mediaque magnitudine, sensibus ingentem & magnanimum facit.

Caput ad omnia mensuratum, ingenio excellentem notat, & perspicacem liberalemque.

Caput esse paruum uel magnum, intelligitur iuxta corporis dimensionem.

Caput breue, sine sensu, sine sapientia est.

Caput ex posteriore parte cōcauum, dolosum & iracundum indicat.

In quibus tempora caua utrinq; inspicies, dolosos trucesq; iudicabis.

Ex colore corporis iudicium. Cap. III

Nigredo in homine ut cornu lucēs, adustionis signum est: tam in membris quàm etiam in capillis.

Color niger, imbellem, timidum, uersutum indicat. refertur ad eos qui in meridiana plaga inhabitant: & etiam quia tales sunt melancholici, quorum proprietas est timiditas. Ægyptij uerò Æthiopes ex innato calore debili & ab extraneo resoluto, debiles sunt.

Flauus & albicans furoris & iracundiæ signum est.

Color medius inter album & nigrum fortitudinis est, quæ uirtus mediæ est audaciæ & timoris.

Color uiridis obscurus aut niger, pronus ad iram indicat.

Rufus corporis color, perniciosi hominis

minis ac varijs moribus præditi, argumentum est.

Rubei ualde, homines astuti sunt: refer ad uulpes. Rarò uidi breues humiles, rubeosq; fideles. sed pios excipio.

Homines supertabescētes facie, ita tamen ut rubedo maior in fronte, & oculi demissi sint, uerecūdi omnino dicuntur. refer ad passionem.

Color albus subrubeus, fortes & animosos indicat: refer ad septentrionales.

Color uehemēter albus, uirtuti est contrarius, ignauicq; indicium: nam phlegmatici ac frigidi sunt, & ideo etiam timidi.

Color qui pallore deformatur, imbellem, timidum, eundemq; tergiversatorē significat, si non ægritudo sit studium uel causa palloris. Cum fuscior color pallori permixtus est, uoracē, loquacem, intemperatæ iræ atq; linguæ denunciat. Color igitur ad insaniam uergit. Aristoteles ad Alexandrum inquit, Albedo liuida uel flaua, hominis deceptiui magnum signū est: quòd si cum hoc accidat monstruositas, erit & natura & anima diminutus: fuge ergo, inquit. eodē loco, Caue, inquit,

ab homine omni qui aliquo membro diminutus ac mancus est, ueluti ab inimico: quoniam turpes ac manci temerarij sunt, loquaces, & sine iudicio omnia proferentes.

Homines rubore simplici cum labiorum titillatione & narium ampliacione, signantur animosi et iracundi: referuntur ad passiones.

Color tranquillè & moderatè rubeus, docile ingenium, ueloxq; declarat.

Homo cui ea quæ sunt circa pectus & faciem rubore flammeo ardent, inflammatur ira, maniacus facilè fit ac rabiosus.

Habentes colorem flammeum uel circa, diu iram tenent, implacabiles sunt, delatores, & difficiles ad regendum dum sunt irati. Refer ad morem in iratis apparentem.

Dixit Loxus experientia se obseruasse hominem cuius nasus & maxillæ natura hepatico colore rubent, esse omni uitio horrendo affectum, ut libidine, uolentia, crudelitate, & cæteris talibus.

Cum uenæ ceruicis & temporum exant, & sanguinei sunt oculi, iracundum
animum

animum & uehementē ostendunt, nonnunquam & insanum.

Cū uultus rubet, aut uerecundum, aut uinolentum declarat. Discernes igitur hunc ruborem oculorum indicijs, & eius consuetudine.

Capillorum iudicium ex substantia. Cap. IIII

Capilli plani, suaues, mansuetudinē & frigiditatē notant et humiditatē.

Calor hominis superiora petēs, & passim penetrans, capitis cutem perforat, & humorem per foramina educit, ac subtilior pars humoris euanescit, crassior uerò residet & cogitur in capillum cute duriorē extraneo frigore, & capillus fit tā latus quā foramē, tam lōgus quā impetus exeundi.

Qui tarde nascūtur, humidam indicāt complexionem, nec sanguineam.

Si festināt capilli, corpus ad siccitatem declinabit potius quā ad humidum: & cū caliditas & siccitas coniunguntur, capilli citius nascuntur, & grossiores.

Multitudo caliditatem arguit, & grossicies multa fumositatem: ideo amplius

in iuvene quàm in puero : in puero enim materia uaporosa sunt potius quàm humorosa: in iuvene uerò secus : ideo contraria sequuntur ipsorum contraria.

In puero multi pili, docēt crescentem complexionem eius ad melancholiam tendere.

Crispitudine in extremitate, caliditatem & siccitatem notat, ut in leone.

Grossicies, ex uapore grosso & abundanti. Grossi & nigri capilli Saturno referuntur.

Capillatura cōpta nimis & ornata seu proluxa tam ab arte quàm à natura, arguit homines uenereos et solares. Qui ferunt capillos positicios gratia ornatus, omnino sunt uenerei. Nam sicut mulier sua natura induens ornamenta uirilìa, thoraces, trilices, & alia id genus armorum, est de natura uiri, id est, masculina: modo simili uiros muliebri ornamento gaudentes, effœminatōs appellamus, id est, libidinosos & pusillanimes.

Capilli in capite erecti, & pili similiter in reliquo corpore, timidos arguunt.

Directi ferum uel spissi capilli. rari, infidiosum

diotum, molles, effœminatam.

Capillorum crispitudo sursum elevata, calidæ est complexiõnis.

Polemon Græcus autor inquit capillos crispos (id ego de omnino crispis intelligo, ut in Æthiõpibus) hominem admodum pauidum abominabilemque denotare: rectos (hoc aliàs haud est) inutilem & stolidum, mediã autẽ inter hæc qualitatem, optimã hominis naturam testari.

Capilli compressi, fronti eminentes, animum fortem & brutalem ostendunt. refer ad urfos & feras.

Capillorum asperitas, asperos uel ferinos mores denotat.

Capilli compressi, supra mediã frontem resupinati reflectentes in cerebrum, calidum, minus sapientem in bonis uirũ notant. refer ad barbaros.

Capillus ex utraque parte depressus in frontem descendens, naturæ signum est equinæ.

Capilli iuxta tempora tenues & rari, frigidum & sine uiribus hominẽ annunciant: ratio, quia ibi arteriæ magnæ: & il-

le locus deberet naturaliter esse calidus, ergo & pilorum generatio, quia fit à calido: ergo quando ibi sunt rari & tenues, deest caliditas: refer ad mulieres ibi penuriam pilorum habentes.

Capilli iuxta tempora rari sed rigidi, timidum frigidumq; profitentur.

Capilli densi circa tempora & aures, calidum hominē & libidinosum notant.

Capilli ibidem si fuerint stabiles, nigri, lutei, uiolentum indicant animum. refer ad apros.

Capilli ibidem si fuerint grossi & albi-ores, arguunt mores indociles et indomitos. refer ad Frisones.

Capilli molles & rari utraque mensura tenues, foemininum animum & sanguine depauperatum arguunt: similiter hebetem & pigrum. Et quando fuerint rariores magis, subdolum & asperum & lucrī cupidum innuunt. refer timiditati barbarorum, & Assyriorum avaritiæ. Assyrij enim extra mensuram auari.

Capilli multi grossi atq; depressi cum pilositate reliqui corporis, in puero testatur melācholiā futurā, id est manīā incursum.

Quando

Quando augmentur in ætate capilli, representant multam adustionem per naturam, quæ causat ægritudinem fatuitatis.

Linea ultima capillorum si à fronte recedat, callidū & parui intellectus arguit.

Linea ultima capillorum si fronti immines, animosum notat ac semiferum hominem.

Linea ultima si post sinciput ad quod terminantur origines capillorum descendit uersus ceruicem, in nequicijs callidū, in bonis uerò insipidum ac luxuriosum arguit.

Linea talis ex priori parte cum longe superior à ceruice est, tardum, timidum, fœmineumq; animum profitetur, & iracundum.

Mulieres non caluent, quoniam earū natura similis est naturæ puerorum.

Spadones non caluescūt, quoniam in fœmineam mutantur naturam.

Capilli in tactu crispi corrugationi piperis similes, debilitatem notant digestiua, & citam senectam.

Coloris

Significatio coloris pilorum non uerificatur pro maiori parte, nisi in temperatis climatibus. Aliquid tamē potest comprehendi in quolibet climate comparando ipsi homines illius climatis: ut puta in Teutonicis & Æthiopicis. Æthiopes em̄ nigri sunt, & eorū capilli crispī ultima tortuositate: non propter hoc eorum complexio erit calida, sed hic calor & hæc crispitudo extrinseco calore nascitur, nam potius frigidi sunt uaporante calore. Teutonici uerò & Sclauī, id est Illyrii, frigidas regiones incolentes, albi sunt, & eorū capilli flauī & plani: nec propter hoc generatim dicendum est quòd sint frigidi, imò potius eorum complexio est calida ualde, quia calor clauditur intrinsecus, ut accidit in hyeme, &c.

Albedo significat aut frigiditatem uehementem, sicut canicies: aut fortem siccitatem, sicut accidit uegetabilibus cum siccantur, quæ ex sua nigredine aut uiriditate transeūt in albedinem. Et hoc quidem non accidit hominibus nisi in fine
ægritu-

ægritudinum exsiccantium.

Albus capillus est complexionis frigida. Colores capillorū præcipui sunt quatuor, scilicet nigredo, rubor, glaucedo, & canicies. Regiones & aer operationem habent in capillis.

Canicies capillorum oritur defectu caloris naturalis, uel ex putrido phlegmate: et aliquando uenereos mores indicat.

Niger capillus est ex cholera incensa superabundante, uel ex combusto sanguine.

Capilli subnigri si sint moderatè tenues, bonos mores indicat, & bonam complexionem hominis præ se ferunt.

Capilli ualde nigri non plani sed asperi, calorem arguunt.

Capillus rubeus à natiuitate, caloris non adusti signum: sunt enim diminuta caliditatis capilli rubei, & complexio talium hominum minoris est caliditatis quàm nigrorū capillorum, cum rubedo sit proxima & affinis nigredini.

Capilli rubei cum intensione rubedinis, insidiatorem, amentem, cholericum, iracundū, furiosumque absque ratione ostendunt. rubei subalbidi, auaros mores.

Capilli

Capilli colore castaneo, rectum, iustum, dilectum arguunt.

Aureus flauus est diminutæ frigiditatis.

Aureus ex flauo & rubeo mixtus, signum est temperatæ complexionis.

Capilli subflauî moderate tenues, Solis & Mercurij naturam notant.

Flauitas & albedo capillorū arguit frigiditatem, sed diminutam in flauo.

Capilli flauî longi solares sunt, id est animo regali existentium.

Capilli blondi aut flauî, dominio frigiditatis subsunt, & calor in humido sopitur: refer ad pueros. Septemtrionales tamen habent propter regionem: unde notandum est, quoniam hæc solent physiognomum decipere.

Nigredo capillorum sicut cornu lucidum cum asperitate quadam & tortuositate, caliditatem cōplexionis arguit. Nigri simpliciter, timidum & avarum signant. Nam omnis timidus ferè est etiam avarus.

Color ut lucidum cornu naturæ Martis assimilatur: nihilominus capilli non sunt grossi, sed aliquantulū subtiles, subtili-

fflitate humorum, & nigrificantur intensa caliditate: patet in pane super prunas adusto, quia fugit humiditas.

Crura satis admodum densis pilis oblongis quæ obsita, ruditati atque agrestiori naturæ adscribe.

Cum in residuo corporis autem est nimia pilositas, ibi Martis & Saturni sidus uim operatur suam. Tales uidemus deprædatores uiarum, præsertim quando cilia sunt ualde pilosa. cum solum pectus pilos præfert, calidum & animosum significant.

Cum omne corpus coniectum est pilis asperis & densis, animum quadrupedis potius quam hominis indicant. Cum ceruix à capite capillosa est, fortem & animosum indicant: refertur enim ad leonem.

Frontis iudicium. Cap. VI

Facies, pars ea tantum quæ caluæ subiecta est, & in homine tantum.

Frons faciei pars est inter sinciput & oculos.

Latitudo frontis incipit à naso ubi terminant cilia uersus commissuram coronalem.

Longi-

Longitudo frontis intelligit̃ per latitudinem corporis, ut uilli ac nerui incedūt.

Per rotundam frontē intelliges quandam sphaericam eminentiā & promptuariam ad exteriora, et talem formā necesse est deficere in longitudine frontis.

Frons quibus magna, segnes : comparant̃ bubus. Frōs quibus parua, mobiles.

Frons quibus lata, idonei ad mouendam mentem: si ualde lata, stulti: parua discretione, & ingenio rigidi. Latam intelligence cum debita quantitate longitudinis & latitudinis.

Frons quibus rotunda, iracundi, praesertim si promptuaria, & insensibiles: refer ad asinos.

Frons quib. parua et angusta, stolidi, indociles, inquinati, uoraces: refer ad fues.

Quibus oblonga, ualent sensibus, & dociles sunt, sed uehementes aliquantum, refer ad canes.

Frons quibus est quadrata moderatae magnitudinis, cōsona capiti, tales uirtuosi, sapientes, magnanimi: refer ad leones.

Quibus est frons plana & continua sine rugis, inflexibiles sunt & insensibiles,

contu-

contumeliosi, & ualde irascibiles, id est, pertinaces in ira, obstinati & litigiosi.

Qui mediā frontē simul cum supercilijs contrahit, est uili lucro intentus.

Quibus est protensa, adulatores sunt: referuntur ad passiones. & est frons protensa æqualis, quasi ultra tensa. dicitur etiam collecta frons, id est, tensa uel tranquilla, ut in canibus patet & hominibus blandientibus.

Quibus est obnubilosa, audaces & terribiles: referuntur ad tauros & leones.

Frons quasi cacumen quiddā habens & fossulas quasdam, callidi & perfidi indicium.

Medius habitus frontis inter hos decenter congruit & bonus est.

Frons quibus tristis est, mœsti sunt: & referuntur ad passionem.

Demissa & obscura, planctui prōptos facit: refer ad pauones.

Frons magna semper cum grossicie carnis, & econtra, frons parua, cum subtilitate.

Frons parua & subtilitas pellis denotat spiritus subtiles & mobiles: & econ-

tra. Spiritus autem est corpus subtile ex uaporibus sanguinis causatum: estq; spiritus lator uirtutum animæ in membra spiritualia: atq; ideo ubi est humorū grossities, ibi nō potest esse bonum ingenium.

Frons rugosa nimis, signum est inuercundi. & rugositas causatur ex nimia humiditate, licet aliquando etiam ex siccitate, & ista non occupat totam frontem, & declarat iracundiam & irascibilitatem, retinet iram & odium absque causa, & sunt tales litigiosi.

Habentes curtā frontem, tempora & maxillas compressas, amplis mādibulis, strumas contrahunt.

Quibus tensa est & lucida, adultores sunt & dolosi, ut supra dictum.

Frons in longum rugosa, præsertim in radice nasi, arguit cogitationes melancholiæ.

Frons laxa, diffusa uel aspera concaua in medio cum trāquillitate cutis arridenti, uersutos notat et auaros ac fortasse ple nos inscitia.

Frons ualde distorta, secorem ac stupidum.

Cui

Cui uelut nebula in riuum frontis est,
uel in medium tanquā obstricta, iracun-
dus uocatur: refer tauro uel leonī.

Frons demissa & tristis, animum lugu-
brem, iracundiam & tristitiam notat.

Frons alta, slata & longa, auget bona.
Humilis frons, uirilīs haud est.

Frons in tēporibus quasi inflata grossi-
tudine carnis, maxillis plenīs carne, mul-
tum animum arguit, iracundiam, super-
biam, & ingenij grossiciem.

Curua frons eademq; alta & rotunda,
stoliditatis indicium est & impudentiā.

Superciliorum iudicium. Cap. VII

Supercilia in ossium compage posita
sunt: quamobrem compluribus seni-
bus crescunt.

Supercilia ualde pilosa ostendunt ine-
ptos ad loquendum, quia arguunt mul-
tam & adustam materiam: item ostendūt
ineptitudinem morum & maleficorum:
quia intellectus & morigeratio à tempe-
ramento tantum causatur, non ab adu-
stione & fumorū copia. Ex magna nam-
que adustione semper cerebrū calefcit, et

per consequens est garrulitatis causa & furibundi moris, nullo discursu.

Supercilia densa cum multitudine pilorum coniuكتورum ad nasi principium, signant adustionem intensam: & habentes sunt melancholici, & prauæ naturæ, impij, & aliquando fures & omnino deceptores, homicidæ, ac lenones, & omnia mala complectuntur.

Supercilia ad superius eleuata si ad originem nasi descendunt, & superius eleuantur ad tempora, signant dominium calidi & sicci, & sunt callidi & malefici.

Polemon ait, Si frontis pili ad nasi medium densi demittantur, ad partes uerò quæ utrinque existunt minime, magnanimitatis & maximæ uirtutis animi argumentum esse. Ibidem rectos pilos, timidum & dolis præditum notare.

Supercilia multorum pilorum, multam arguunt cogitationem, & multam tristitiam, cum loquela plena & crassa: tale signum aliquando reperitur in deprædatoribus uiarum, homicidis & furibus.

Supercilia si descendunt inferius à parte nasi, & superius eleuantur à parte temporum

porum, inuerecūdos & hebetes demonstrant, et hoc propter caliditatē furiosam.

Supercilia rara mensurate magnitudinis, arguunt temperamētum, humorum bonitatem: talia habentes, ingeniosi sunt & secreta indagantes.

Supercilia longa, arrogantiam & inuerecundiam notant. Longa multorū pilorum signant uirum magna meditantem.

Supercilia quando panduntur ad tempora, immundiciam signāt, & derisorem simulatoremq̄.

Supercilia inferius à parte nasi descendunt, & superius uersus tempora eleuata, & sic utrinq̄ diuisa, inuerecundiam, inuidum, stolidum, insatiabilem, & porcis similem.

Supercilia quæ descendunt per incuruationē à parte nasi, ingeniosū in nefandis arguunt: & quando incuruantur ad lacrymale siluestre, signant ioculatorem.

Supercilia si fuerint directa lineata & proluxa, malum, imbecillem, & foemineū animum significant: refer ad mulieres.

Supercilia densa cū coeūt, tristē maxime hominē, sed et parū sapiētē significāt.

Supercilia dependentia uel oculis imminuentia, inuidum. Curuata, paruam & angustam mentem.

Supercilia arcuata adeò ut penè naso adiungantur, subtilem & ingeniosum ac studiosum.

Supercilia rara, diametro commensurata & magna, intellectum.

Supercilia arcuata, si coniungantur ad conum nasi, subtilē & studiosum notant: si autem conuexūt ibidem, tristem & parum sapientem. Si arcuositas declinat ad tempora & ad gibbositatem genarū, negligentem & fatuum.

De supercilijs male dixit Michael Scotus, quem Ioannes Picus dicit esse scriptorem nullius ponderis, multæ uerò superstitionis.

Ciliorum seu palpebrarum iudicium. Cap. VIII

Cilia tegmina sunt oculorum operteria, uenularum clausulis summis innitunt ex uapore crassiusculo. Causa paruitatis, est materia parua.

Subtilitas pilorum arguit subtilitatem materiae, id est humorum, & dominium cholerae

cholere: & tales sunt maliciosi, uitiosi, malefici: & cæteras bilis passiones tu notabis. Et cum carnosior ille locus fuerit, ut miluorum oculi, astutia & mala caliditas indicatur. Miluorum natura est calida & rapax, & est species aquilæ ratione calidioratis, & est animal cholericum: caue igitur à cholericis non regeneratis ex spiritu sancto.

Lacrymale domesticum cum est modicū, significat astutiā, ut tenet Auicēna.

Cilium superius eminens inflatum magis quam plenum, parum supra oculum declinans, insolentem & quasi uisum alligatum notat.

Cilia autem si declināt ad inferius, plenum & crassabundum ostendunt, maxime cum sunt rubore obducta, potatorē ruinosum denunciant. Et expertus sum in pluribus tabernas frequentantibus. ratio est, quia significat debilitatem oculorum, ergo et cerebri, ergo timent uinum.

Quod si subtile retractum inferius fuerit, intātū ut oculi obtegat albū, denotat humorū siccitatē: quod si cōtingit in acuta aliqua passione, mortem denunciant.

Quando pili palpebrarum (à palpitando dictæ sunt palpebræ) curuantur inferius, uel naturaliter ad unam partem torquentur, mendacem significat & callidū.

Qui maiorem & grossiorē habet palpebram, longius uidet: quia conseruat lumen à calido & frigido extrinseco.

Anguli oculorum quando sunt dilatati, signant oculorum ægritudinē: & si habent aliquam eminentiam carnosam, ebriositatem notant, & præcipue quando oculi eminent, tunicis eorum exsiccatis.

Palpebræ oculorum superiores palpebras inferiores cooperientes, longam uitam notant.

Crebra palpebrarum palpitatio, meticulosos arguit & maniacos.

Tenues palpebræ & in sanitate optima sunt, & mentē deo proximā indicāt.

Oculorum iudicium. Cap. IX

EX oculorū indicijis Physiognomones sententias suas confirmant. quoniam signa quæ in oculis cernuntur, idola affectionum cordis sunt.

Oculorum complexio humida est, & septem

Septem tunicis formantur cum tribus humoribus.

Oculis passiones animæ maxime indicantur, tribulatio, hilaritas, amor, & odium, & cæ.

Oculorum colores præcipui quatuor, niger, subalbidus, varius, & glaucus.

Oculorum forma rotunda, mobilior & perfectior et incorruptibilior, propter carentiam angulorum. Oculi quasi occulti dicuntur.

Angulati oculi, superfluitates sæpe sæpius in angulis habent.

Rectus oculorum status, probi viri indicium habetur.

Oculi grossi, timiditatem & pusillanimitatem arguunt, quia causantur à magna copia humiditatis cerebri, in qua est frigiditas quæ diffunditur per membra, & extinguit sanguinem. Ideo, quemadmodum spiritus sanguinis facit audacem, ita humida & frigida complexio, timidum.

Eminentes oculi timidos arguunt: refer ad lepores, cuniculos & ranas.

Extensi oculi in anteriori, stultum: profundi, maliciosam subtilitatem.

Lati oculi in latitudinem corporis tendentes, porcorum oculis similes, arguunt corporis humiditatem.

Elevatos & eminentes oculos habentes, parum vident: quia elongantur a cerebro eorum fonte: & tales sunt loquaces.

Oculi in caput pressi, acutius vident.

Oculus profundus, signum est malorum morum.

Mobilitas oculorum a caliditate est, et iracundiam notat, luxuriam & audaciam: refer ad accipitres & astures.

Immobilitas oculorum a frigido est, et timiditatem ac modestiam signat.

Qui cum oculis palpebras motitant, imbelles, infirmi que animi existimat Polemon.

Oculi qui clauduntur, ac denuo recluduntur, proditorum hominem, prauumque denotant.

Si vero in ipsis humor inerit, accuratum, artiumque studiosum dixeris.

Oculi qui difformiter mouentur, ut nunc currant nunc quiescant, ad facinora omnia faciunt, & cogitationem scelerum notant: ideo tales homines pessimi moris sunt.

Cuius

Cuius oculi mouentur uelociter cum acuitate uisus, sunt latrones, infideles, & fraudulentī. Et multos notauī etiam à pueris, qui demum suspēsi fuere propter latrocinia: hi ramen habent ingenium subtile, sed ad malum promptius.

Intuitus fixus, ex nimia & fixa cogitatione est, & desiderio sapius ad decipiendum.

Qui habent intuitum ut mulieres, luxuriosi sunt & inuerecundi: nam hæc dispositio à simili complexione uenit.

Quando quis intuetur ac si puer esset, ita ut & facies & oculi quasi rideant, hic læta & diuturna potitur uita.

Oculi quasi ridentes cum residuo faciei, adultores, luxuriosos, & detractores notant.

Oculi crocei crudelitatem notant & deceptionem, ut expertum est in lenonibus, & homicidis. hic color à cholera fit predominante & adusta.

Hominem cæsius habentem oculos concretos, ac tenebricosos, fuge quantum licet. Cæsius in siccis oculis color, impiorum est.

Ocu-

Oculorum color qui oleæ colorem representat, fortem uirum testatur.

Flauescens color oculorum, fortem et magnanimum.

Quos plurima nigredo infecerit, difficilis naturæ & fraudulentis iudicatio.

Oculi parui, malum & stultū denotant & pusillanimum: refer ad simias.

Profunditas oculorum est ex siccitate musculos & ligamenta siccante, unde sequitur contractio ad interiora & cerebrum exhaustum.

Paucitas materiæ oculorum, significat in humido proportionato dominium siccitatis & melancholiæ adustæ, aut siccitatem adustiuam. Et ob hoc sunt timidi & fraudulentī ut simiæ sunt, & notat experientia.

Oculi in longum situati, inuidum, callidum & deceptorem notant.

Naturaliter in specie humana oculi situati sunt, secundū latitudinē corporis.

Oculi itaq; situati secundum longitudinem corporis monstruosi sunt, id est, præter naturā. Et unum tantum uidi Venetijs hominem malum & crudelem: huius

ius causa est caliditas adusta, ex quo sequitur deceptio, inuidia, & desiderium malum.

Quando igitur oculi secundum longitudinem corporis positi sunt, callidum et deceptorem demonstrabunt.

Caprini oculi, id est aliquantulum uarij & turbulenti in pupilla, stolidos & fatuos arguunt.

Vaccini oculi, id est similes oculis uacarum, crassum intellectum, dementiam, & simplicitatem notant.

Oculi parui & eminentes ut oculi cancrorum, stoliditatem & suas sequentes uoluptates arguunt.

Eminentia oculorū multa obiecta representat, unde sequitur ineptus discursus ex confusione obiectorum.

Sursum tendentes oculi ut bouum, qui & cum hoc rubei uidentur & maximi, pessimum hominem, stolidum, stultum, bibacem, ebriosum notant: hoc autem est ex debilitate cerebri ualde humidi & discrassati.

Oculi sursum directi, tremuli, & pallore infecti, saevi inhumanique ingenij, inuidentisque

dentisq; naturæ, & homicidæ notant.

Si quis natura oculos sursum ductos habet, is natura libidinosus est. Refertur ad apparentem morem in morietibus & coeuntibus, ut inquit Arist. in Prob.

Elevatio oculorum per accidens est: nam causatur à nimia caliditate, cuius signum est color rubeus, ex qua est perturbatio animæ rationalis: ut uideamus in intensa irascibilitate hominum.

Oculi retorti, si ad dexteram tendunt, fatuitatem: si ad læuam, incontinentiam indicare dicit Polemon.

Si oculi uenter infra protēditur, uinum somnolentūq; denotat. si sursum tantum uergat, similiter.

Extensi oculi cum uultus extensione, notāt homines maliciosos & neq;: ratio, quia siccitas est in causa, similiter & caliditas: & anima calida maligna ē ut plurimū.

Asinini oculi, insipientes & duræ naturæ notant homines: sunt enim siccae & frigidæ complexionis.

Oculi in capite quasi absconsi, id est intus concavi uident longius, & arguunt suspiciosum, maliciosum, pessimæ iræ, peruersi

peruersi moris hominē: at ualde memorem, præsertim iniuriarum: audacem, crudelem, fallacem, mendacem, uitiosum, luxuriosum, & cæt.

Oculi mouentes se in girum uniformiter, malos mores indicāt, & homines sceleratos, facinorosos, & uenenatores domesticæ familiæ ac pollutores: qualis Thiestes & Thereus & Medea, quorum filij etiam laniati sunt manibus parētum. Cum autem modò inuoluuntur, modò recurfant oculi, modò interquiescunt, ab his nondum perpetrata sunt huiusmodi facinora: uerum in animo & in cogitatione uersantur.

Oculi habent tantas colorum uarietates, quia diaphani sunt & raræ substantiæ: & hoc ex aqueis humoribus est, ex quibus constant oculi: ideo spiritus uisui ostendunt suas qualitates in oculo: ut mulier menstruosa maculat speculum, & puerulos in cunis inficit, & oculis sanis interdum nocet.

Maculæ multæ circa pupillā in oculo apparentes, malum significāt hominē, & deterior erit oculus maculosus si uarius.

Oculo-

Oculorum uarietas non procedit nisi à calido eleuante uapores ad oculos, & quanto maior est uarietas, tanto maior est caliditas.

Quanto macule sunt magis uariæ, aduſtio est maior ſpiritus eleuati, unde et morum uarietates, & uitiorum caterua procedit: & ex magna uarietate deterioratur iudicium honeſtum & laudabile.

Qui oculos lucentes habent, ij ſunt libidinoſi. refer ad gallos & coruos.

Oculi in rubore prunæ, peſſimos & obſtinatos arguunt: igneo enim colore bilis intenſa notatur.

Qui habet oculos mediocres declinantes ad celeftem colorem uel ſubnigredinem, talis homo eſt penetrabilis intellectus, fidelis & curialis. Dicit Auicenna oculos ſimiles antimonio.

Almanſor dicit oculos meliores eſſe inter nigros & uarios, ſi non ſint radioſi, nec rubedo aut citrinitas appareat. Oculi iſti demonſtrant diſcretionem & ingenium: ratio eſt, quia priuati ſunt bile & melancholia aduſta.

Color oculorum celeftis & niger aut charopus

charopus, præsertim ubi non sunt maculæ, ab humoribus humidis & temperatis sine adustione causatur: ex quo sequitur spiritus similis naturæ, & inde ingenium & speculatio. Charopum Latine fuluum potes interpretari, ut fuluum aurum, fuluus leo, uel flauus luteus' ue.

Varius color fit ex clariore spiritu uisibili: unde tales sunt bene nati & indagatores scientiarum.

Deteriores oculi habent maculas albas uel nigras uel rubeas uel cuiuscunq; coloris: & talis homo deterior est omnibus, & mage reprobus: excipe tamē eos qui suffusione laborant, ex quibus probissimos & pios cognoui.

Oculi uarij, magni & glauci, si fuerint cum guttulis rubeis maxime puluerulentis, qui color cyaneus dicitur, ac nigro corrupto assimilant, in gyro ordinate moti, turbatum animo hominē ac uitiosum designant, uerūm audacē & ingeniosum.

Per oculos non semper totum, sed nigrum intellige: nigrum enim est quod enarrat.

Quibus igitur nigri oculorum super-

h rube-

rubescunt, ij ad eò irascibiles sunt, ut ob iram stupeant & alienentur.

Obseruauimus etiam in albo oculorũ uenulas oculorũ sanguine plenas rubescentesq̃, iracundos ualde indicasse.

Cũ altera pupilla plus est maior, altera minor, iniquitatem significant.

Guttulæ rubentes in oculis, sed nõ ualde, ac potius in nigredinem uergentes, ita ut intuentibus nigrescere uideantur, generosi animi, iusti, probi, & ingeniosi sunt notulæ.

Oculi qui tanquam guttulis nitoris intus relucet, nitidos, compositos, gratiososq̃ ualde notant.

Oculi guttulis rubicundis omnino, nõ tamen rotundis sed quadratis, ac ut ignis micantibus intrinsecus & inferius, & alię post ipsas sint pallidæ, & alię glaucescentes; & circuli forinsecus pupillas claudentes sint sanguinolenti, sitq̃ oculi magnitudo, & palpebræ & pupillæ moueãtur, significant animum atrocem ultra mentis cogitationem, & domestici sanguinis effusorem, nefanda omnia perpetrãtem, et dolo ac uersutia omnia subuertentem.

Tales

Tales erant oculi Ezelini tyranni.

Huiusmodi guttulæ quanto fuerint rubicundæ & minute, tanto maiorem iram et scelus facinorosum testantur. Maiores quidem & obscuriores hæc nefanda minuunt, sed minime tollunt. patet hoc in notulis serpentum.

Nigræ guttæ aut sanguineæ in nigris aut fulcis pupillis, maleficum & uenenum testantur. Pallidæ guttæ, dolos, fraudes, malignitates obscuras notant.

Nota quod quâto guttularum colores sunt uehementiores, tanto sunt efficaciores.

Oculi habentes maculas albas aut nigras uel sanguineas circumquaque, notant deteriores homines, proditores nefarios & reprobos, nisi suffusio fuerit.

Sunt tamen oculi ut iris colorati, qui si sicci sunt, insaniam arguunt: si uero humidus, magnificentiam & sapientiam significant, tamen cum iracundia & uenere turpi. Oculi humidus ut aqua fulgentes, hominem bonis moribus denotant.

Pupilla si nigra fuerit & claudatur ante dicta citrinitate, uel si deaurata appareat, ut dicunt medici, sanguinis flu-

xum præsignat per inferiora:

Oculi magni & supercilia longa, breuem uitam notant, ut in pluribus iudicatum est.

Oculi longi cum supercilijs longis, erit doctus, sed breuis uita.

Qui habet albedinem subnigram in oculo, significat magnum hominē in honore uiuentem.

Oculi parui & rotundi, ad malum iterantes significāt, dummodo sit facies obducta pallore.

Oculi ualde mobiles & parui & palpitantes, pessimum indicant, ex caliditate.

Oculi bene mobiles & acuti, signāt suam rem: refer ad accipitres.

Venosi & sicci oculi, maniam futuram uel præsentem notant.

Obsiti caligine oculi, homines malis artibus imbutos arguunt & infideles ac intemperantes.

Oculi prædictis contrarij, boni: uidelicet perlucidi, nullo signo malo impugnati: ut erant oculi imperatoris Hadriani, referente Polemone.

Oculi lucidi magni luminis coruscicq;
etiam

etiam cum glaucedine & sanguineitate, temeritatem & insaniam arguunt: si uero statum detinent mensuratū, bonum mentis habitum signant.

Oculorum mediocritas inter nigrum & uarium laudatur, etiam inter alios predictos modos, nisi multum existant radiosi, aut ualde citrini uel rubei. At sanguine infecti, inconsultos, & ocyssime quæ proposuerant efficientes arguunt.

Oculi magni pellucidique nitore, iustū, docilem, prouidum & admonitorem signant, quales erant Socratis.

Oculi nimium præeinentes rubicundi & parui, mentem & linguam effrenatam, ac instabilem animum denunciant.

Oculi præeinentes & micantes, trementes & salientes, quos Græci pantomimos appellant, prauos, dolosos & uersutos testantur.

Oculus tremulus leuitatem, id est animi instabilitatem significat.

Oculi trementes, glauci, sine pudore, sine fide, sine iustitia sunt.

Mensurate magnitudinis oculi humidi atque perlucidi, magnanimū & magna

cogitantem ac perficientem significant; aliquando indicant iracundiam, uino deditum, latronem & cupidum extra modum: & tales erant oculi Alexandri.

Risui & maximi oculi, hebetem, luxuriosum & improvidum notant.

In Scythia foeminae Bithia uocata in oculis pupillas geminas habentes, & uisu perimetes si quem forte irate aspexerint: haec sunt & in Sardinia.

Cauti oculi arrides, uelut insidij constituti reputentur: praesertim si genae supercilia & labra una moueantur, infandas cogitationes ac dolos, praesertim si interdum palpebrae coeant et interdum se tangant: cogitationem nequissimam demonstrant etiam.

Et tristes oculi non sunt omnino timendi: humidorum enim in cogitatione sunt dediti, & optimarum artium denotant studia. Quod si horum supercilia & frons sint latiora cum tranquillitate conuenientes & palpebrae laudabiles, ingenium testantur fidum, benignum ac graue.

Oculi humidiusculi horrendum intuentes, in iram propensos, acres, furiosos, sermone

fermone & actionibus properos, temerarios ad dicendum testantur & nequissimos. Aridi uerò oculi prauos impiosq̄, cum huiusmodi exigui et cōcaui fuerint, deteriores supradictis.

Tristes oculi sed sicci cum asperitate frontis, & intensione aciei, & palpebrarum subiectione, nocentem, ferū, nihilq̄ inausum indicant relinquētē assignare.

Aridi oculi & tristioris intuitus, summae beneuolentię hominis argumēta testantur, inquit Polemon.

Quibus ab oculis pendent tanquam lippitudines, amatores uini sunt, & caltrantur, & tali dispositioni inest cerebri humiditas & lassitudo.

Quibus autem ante oculos tanquam lippitudines eminet, sunt amatores soni.

Lippitudo fit ex grosso sanguine ac melancholico humore ad palpebras affluente.

Lippitudines oculorum, inspecta dispositione, bibacem ebriumq̄ notant, & quando fuerint cum demissione oculorum, somni amatorem significant.

Oculi magni tardos signāt: refer ad boves.

Oculus mediſus inter paruum & magnum, bonus.

Oculi mediocritas bonitatem puritatemq; innuit.

Oculus concavus malicioſi eſt: oculus eminens, fatui.

Oculi ualde cōcaui, nulla prorfus laude digni: quos autem concavos ſed magnos uideris, non uituperabis.

Oculi cōcaui & exigui, dolofos hominis mores teſtantur, ac proditorem, inuidiaq; ac æmulatione tabeſcentē denotāt, quiq; maiori æmulatione flagret, incredulum & ſacrilegum.

Concaui riſum præ ſe ferentes, malum cogitantem denotant.

Oculi parum concavi, magnanimes ſunt: refer ad leones, amplius uerò, manſueti: refer ad boues.

Pupilla nigra, pigrum nunciat & hebetem. Pupilla in circuitu cuius apparent margaritæ, hominem ſignat inuidum, uerboſum, timidum, & peſſimū, inquit Raſis. Latas pupillas, prauorum morum fore dixit Polemon.

Paruas etiam, prauorum & peruerſo-

rum. Quibus circulos qui circa pupillas sunt inæquales inspexeris, hi stolidi habendi sunt.

Obliqui oculi cum febre acuta, signū sunt mortis.

Si diu oculi remāserint aperti, signum erit stoliditatis & inuerecundiæ.

Oculi ualde nigri, timidos arguunt: et nunquam fallit. Etiam ad lucrum auidos notant.

Nigri oculi ignauum moribus hominem, pauidum & infidum testatur. Color enim niger timorem arguit.

Oculi pallescentes, ad dolum propensos denotant.

Non ualde nigri, sed ad flauum declinantes, boni animi signa sunt & fortis.

Glauci aut albi oculi, timidi signa sunt, & de albo non fallit.

Nigri oculi, splendore notabiles, prauos, dolosos, & ualde maleficos testantur. qui autem nigros & leniter subridentes habuerint, in omnem turpitudinem coguntur.

Nō ualde glauci sed charopi, boni animi notā faciūt: refer ad leonē & aquilam.

Glaucus color est propriè noctuarum (quas ideo γλαῦκας Græci uocant) oculorum color: uulgò Italicè gazoli nuncupantur à colore pìcarum auium, quas gazas uocant, quæ alas eo colore uarietas habent.

Venosi oculi, maniacos testantur: refer ad capras. Venosi autem dicuntur illi oculi qui pleni sunt paruis & minutis tractibus ad modum minutarum uenarum: ex quibus color oculorū diuersificatur. Tales ergo sunt diminutæ phantasie quæ seruit intellectui. refer ad oues.

Ignei oculi, inuerecundi sunt, refer ad canes: rapaces etiam & litigiosi. Oculi ignei sunt, quando ad modum ignis rutilant, flammant & scintillant: sunt enim accensura, & si unum uident, duo apparèt. Auerrois in De sensu & sensato, docet causas. Præcipuum signum iracundiæ est naturalis rubedo in uenis oculorum.

Discolorati oculi, tímidos arguunt: refer ad pass. nam qui tímēt, pallent, & sunt coloris inæqualis.

Oculi lati, luxuriam notant: refer ad gallos, coruos, &c.

Oculi

Oculi & genæ superrubentes, ebrios
signant & amatores uini.

Oculi rubentes sicci, animosi sunt, &
in iram ueloces.

Glaucci aut turbidi oculi, timorosos ar
guunt, relati ouibus & capris.

Oculi mediocres & demissi, uerecun
dos & honestos demonstrant.

Oculi instantes, subrubentes, libidino
sum & uoracem nunciant.

Oculi stantes, breues, uel parui & pro
minuli, auarum, lucrorum uehementer
cupidum, appetentemq; declarant. Si au
tem etiam frontē cum supercilijs ad me
dium contrahat, multo est auarior, ac lu
crorum studiosior.

Lupus animal est rapax, iracundū, insi
diosum, audax, uiolentum. Qui ad huius
animalis speciem referuntur homines, ita
erunt: naribus obuncis, deorsum detra
ctis, supercilijs cōiunctis, hispidis, oculis
paruis, clausis, subcauis, capite paruo, ro
tundo, hispido corpore, protensis capil
lis, reductis ac restrictis cruribus. huius
modi homines callidi, impij, gaudentes
sanguine, ad iracundiam faciles.

Faciē

Facies eorum qui bene nati sunt talis est, scilicet mediocris in genis & temporibus, uergens ad pinguedinem. talis est uerax, amans, intelligens.

Cum Iacob ex facie Laban eius in se odium deprehenderet, ad uxores suas conuersus dixit: Cognoui ex facie patris uestri, non esse amplius in me qualis heri fuerat. Nam uultus, sermo quidam tacitus mentis est.

Facies lætificationis est ex læto corde, & e contra.

Facies sæpe capit & simpliciter de naturali aspectu, uultus uero de qualitatibus animorum. Deformis aspectus est raræ felicitatis.

Facies quibus carnosæ, rathymi sunt, id est faciliter concupiscibiles: refer ad boues

Quibus facies natura rubra est, ij & uerrecundi, & hilares sunt. quibus pallida, ij sunt natura timidi.

Macilenta facies, arguit sollicitos: & aliquando proditorem.

Carnosæ facies, timidos notat: refer ad ceruos

cervos & asinos. Timiditas soror est tenacitatis.

Magna facies tardos signat. sunt enim irregulatae materiae phlegmaticae: ut boves asinique.

Valde ossosa facies, laboriosos, pauidos, ac frigidae naturae homines indicat.

Forma media, nec magna, nec parua, utique conueniens.

Paruifica facies, illiberales notat.

Carnosa ualde, pigriciem, stultitiam, et grande desiderium: ideo uana desiderat & impossibilia: & tales sunt creduli, studentque in cotendendo, bibendo & luxuriando, si alia correspondentia fuerint annexa, scilicet magnitudo duorum uentrum.

Carnosus in facie, est minus sapiens, importunus & mendax atque uorax.

Gracilis facies facit circumspexitum in operibus, & arguit intellectum penetrantem.

Equi & homines quorum facies rugosa est, ex decrepitis parentibus sunt nati. Vis enim cordis ubi hebetata est, cutim contrahit. estque indicium debilius membrorum principalium.

Subtilis facies notat hominem multarum

Faciem habens ut ebriosis, facile inebriatur & ebrius est.

Modestam et uerecundam habens, pares habet mores.

Iracunda facies iracundiam denotat: & sic de alijs.

Rotunda, stultitiam notat. Magna ualde, pigritiam.

Parua ualde, malum, callidum, adulatorem, illiberalem & timidum signat.

Deformis facies raro arguit bonos mores. Distortum uultum sequitur distantia morum.

Longa, inuerecundum, iniuriosum, scilicet ex caliditate.

Inflata tempora uenis & arterijs magnis, iracundiam & irascibilitatem assignant.

Carnosa si squalida est, significat timidum & amentem.

Grossa cum maxillis amplis & rustico sa, hebetem rudemque naturam signat.

Facies per se rubicunda, asperos & truces hominis mores testatur: si uero male tantummodo huiusmodi colore inficiuntur, ebriosum hominem iudicato.

Parua

Parua colore croceo, uitiosum, deceptorem, ebriosum signat. & hoc persæpe annotatum.

In homine facies manet, uultus mutatur: nam à uolendo dicitur.

Trux uultus ex conditione labiorum, genarum, frontis & rictus, stultum & insanientem.

Lætus & arridens uultus, iucundum arguit & libidinosum.

Tristis uultus denotat tristitiam, deductus, cogitatorem, subdolum, timidum, astutumq; adseuerat.

Sudans sæpe facies etiam facili motu, caliditatem notat, luxuriam, gulã, ac magnam comestionẽ, & inde inconcoctionem ac futuras ægritudines.

Vallata facies plus macra quàm pinguis, iniuriosum, liuidum, mendacem, rixosum, crudelem, homicidam, præsertim si adusto sit colore, uel liuido uel croceo.

Facies bene disposita carne, colore & suis connexis, uitam laudabilem arguit, & uirtutum copiam. Omnis uultus, cum est plenus & crassus, ignauum significat, & uoluptatibus deditum.

Concava

Concaua facies à principio frōtis usq̄ ad finem menti, ut sit natus & os in ualle, malos mores arguit, præsertim cum liuido & adusto colore. Vidimus istos esse interfectores, loquaces, prædones, fures.

Multos ego uidi propinquos infortunio, quorum aspectus celabant infortunium prius, demum ad id deformes facti fuerunt, uidelicet facies eorū facta est turpis plus solito, cōtractis cilijs, obliquatis oculis, & id genus effectibus uarijs.

Caue ne decipiaris iudicio in leprosis, quia rotundantur oculi & eminet uenæ.

Vultus paruus, paruus & angustum ingenium: enormis, stultitiæ & ignauitiæ testatur.

Nasi nariumq̄ iudicium. Cap. XI

HÆc pars præ ceteris, hominis faciē formosam deformemque maxime reddit.

Nasus porrectus usq̄ ad os cū decenti magnitudine, cartilaginem & carnositatem arguit ex calida complexione, & est signum probitatis & audaciæ.

Nares magnæ & amplæ, magnos arguunt

guunt testiculos, & hominem luxuriosum, proditorem, falsum, audacem, mendacem, inuidum, cupidum, tenacē, et parum timidum, ac grossi ingenij.

Nasus complexione cordis arguit, & ex magno naso irascibilitas assignatur.

Nasus magnus & paruus, arguit uerenda maris & mulieris qualia sint. Veretrum magnum est ex grossa materia et calido intenso.

Pes tamen mulieris est signum uulua.

Pes longus, strictus & macer, eandem uulua arguit, & econtra.

Mensura mediij pedis nudi, est mensura longitudinis uulua, in quacunq.

Labia quoq; grossa, grossam pellē uel labium uulua grossum testantur, & econtra. Et praesertim in uirgine.

Nares sunt nasi latiores partes, ubi respirandi foramina uidentur. Graecè *πίρες* à *πείρω*, quod fluere denotat: nam humor à cerebro per ipsos defluit.

Nares nasi, signant testiculos, hoc modo: grossa & lata, signant grossos & latos: subtiles uerò, strictos et paruos. Vnde regula non fallit nisi per accidens, ut puta

per ægritudines, & per tractationes, ut cinædi faciunt: operatio enim auget membrum. Ita in pluribus dextera est maior sinistra, quia frequentius uenit in opus.

Aquilinus nasus est magnanimitatis nota, similiter crudelitatis, rapacitatis & audaciæ: hoc à calido est, inde irascibiles, & uindictiui, & facientes illicita.

Aquilinus nasus in corpore ualde cholericò, id est citrino seu liuido adusto deterior est.

Aquilinus uerò in corpore sanguineo uel huiusmodi tendente ad cholera, non ita malus.

Aquilinus articulatus in fronte, signat magnanimos, refer ad aquilam. Articulus in fronte intelligitur, quòd habeat eminentiam uersus frontem: Dicuntur tales esse rapaces. fit à calido & sicco, signat irascibiles, impetuosos, cholericos.

Simus nasus, impetuosos & luxuriosos arguit, pusillanimes tamè, quia à phlegmate & humido.

Qui breui naso ac simo sunt, fures et lasciuos iudicatio.

Nasus curtus, os paruum, dentes cur-

ni & grossi, sunt ab humido & frigido.

Nasi acuitas, collum longum, epiglottis, & uox acuta & pulchra, sunt temperatura cholericæ.

Nasus latus in medio ad summum declinans, uerbosum, mendacem, irascibilemque significat: & tales notaui esse cum excellentia uitiõrum, præsertim circa mendacia.

Nasus in extremitate acutus, mendacis est nota, litis & iracundiæ signum. Est enim à cholera.

Nasus extremus grossus rachimos notat, id est concupiscentes & abiectos: refer ad boues. Tales præsertim in re uenera concupiscunt quicquid uident: sunt etiam irascibiles.

Nares latae luxuriosum annotant.

Nasus in extremitate grossus, insensibiles, inuerecundos, in disciplinabiles de notat, uel segnes: refer ad boues.

Nasus in extremo acutus, irascibiles notat: refer ad canes.

Qui naso plus nimium breui fuerit præditus, accusatorem esse, ac delatorem censeas.

Valde retortus nasus, magna ex parte tum mores tum mētis propositum retortum peruersumq̄ denotat.

Nasus obtusus rotundus in extremo, magnanimi signum est. refer ad leones.

Nasus in extremo subtilis auicularis, par rostro auium, festinos, leues et stultos arguit. idem longus & subtilis.

Nasus à fronte in os curuus & ductus, facit inuerecundos. refer ad coruos, & etiam fures.

Nasus concauus cum fronte rotunda sursum eminēte, luxuriosos notat: ut galli. grandis nasus, probi indicium.

Nasus in extremo grossus fœda grossicie, insensibiles significat: refer ad sues.

Nasus in superiore depressus, animi imbecillitatem & stultitiam signat: estq̄ signum fœmineæ leuitatis.

Nasus à fronte si mox curuus produci tur, inuerecundos signat, ut coruos.

Curuæ nares, quas Græci *ῥίνας* uocant, magnanimis attribuuntur.

Aduncus nasus, præclara mente & ingenio præditum indicat.

Nasus declinans in partes hominis laterales

terales, si ad unam tantū positionis partem declinat, à cingulo uersus partem extremalem, læsionem notat. Si uerò fuerit diuisus, in utraq; parte positionis, ægritudinem siue percussionē ostendit: & hoc uel à causa primitiua uel antecedente.

Nasus in origine sua propè sinus, liberalem ostendit: ut leo.

Nasus rubeus cum basi atq; foramine & latitudine trahens ad tumefactionem ad modum fragorum, uinolentiam & ebrietatem ostendit: & tales ut plurimum sunt humidi luxuriosiq;, maxime si tale signum in corporibus paruæ dimensionis reperiatur, & hoc notū fuit experientia.

Nares apertæ iracundos signant, & quanto magis apertæ sunt, tanto maiore iracundiam notant.

Obstructas nares habentes, fatui censendi sunt.

Tenues & ualde apertæ nares, ferocitatem & mentem indignatam signant.

Tenues & longæ nares, mobilitatis et leuitatis dant signum.

Tenues & acutæ, querulum.

Narium pars admixta fronti, & à fron-

te deposita honeste & seiuncta compositione bona, ut neq; alta neq; humilis sit, et aliqua linea descēdat, uirilitatē indicat & constantiam, & prudentiam notat.

Nares in altitudine directē eleuatæ & continuæ, intemperamentum signant: & hæ sunt quæ in extremitate interiori cartilaginis eleuantur ad lineam, & descendunt ad nasum. Cùm directæ sunt, lingue intemperantiam produunt.

Nares maiores, simpliciter minoribus sunt meliores.

Nares minores naturaliter seruilibus ingenijs, & furibus, & tergiuersatoribus adscribuntur.

Patulæ nares, alacritatis et fortitudinis indicium produunt.

Nares perangustæ, obtusæ, rotundæ, conclusæ, stultitiam proclamant.

Narium amplitudo, & in maxillis carnijum multitudo & paucitas pilorū in genis, humidam complexionem significat.

Valde obtusæ nares, insipidos arguunt. Paruæ, mentem peruersam demonstrant.

Pili qui intra nares hominis nascuntur,
 si

si quando densi & multi & crassi sunt, im-
mobilem animum & durum ostendunt.
Si pauci & molles, facilem ac docilem a-
nimum nunciant. uipressi dicuntur, quòd
cum euellantur, uibretur caput.

Aurium iudicium. Cap. XII

AVres magnæ generantur ex multa
materia à uirtute forti: & tales ha-
bentes, frequentius sunt collo breui & fa-
tis formoso, & sanguinei tendentes ad
choleram ex grosso sanguine aliquo-
modo, & hoc frequentius: & sunt impa-
tientes, & cito irascuntur.

Magnæ aures & erectæ ultra modum,
indicant stultitiam & loquacitatem.

Magnæ aures asininæ sunt, cum stoli-
ditate & tarditate intellectus.

Magnæ aures, stolidum, & longæ uitæ
hominem notant ut plurimum.

Magnæ & deorsum flexæ, diuitias ar-
guunt.

Subtiles & siccæ aures, arguunt quòd
habentes non habebunt bonum, & no-
tant magnam instabilitatem.

Auriculæ magnæ fatuos indicant, ta-

136 DE PHYSIO-
men bonæ intentionis & memoriæ.

Valde parvæ aures, stolidos, latrones,
& luxuriosos indicant: refer ad simias.

Parvæ aures simiales sunt, cū maligni-
tate & dolo.

Valde parvæ aures sunt ex parua ma-
teria cholericæ & uirtute imbecilli cere-
bri, inde subtilis spiritus, ideo signant in-
genium in operibus malis, fures, & om-
nia desiderantes, &c.

Angustæ & oblongæ aures, signum in-
uidiæ. Aures oblongæ, inuidum.

Parvæ aures, paruam dant uitam.

Rotundæ nimium aures, indocilem ar-
guunt.

Aures excauatæ, prudentem denotât
uirum.

Mediocres aures habent notam morū
optimorum: ut quadratæ.

Optimæ & moderatæ aures, ad morē
canis, fideles arguunt & bonos, irascibi-
les tamen si irriterentur.

Equinæ aures, principatum & domi-
nium testantur, saltem futurum.

Si prima pulpa aurium iungit cū carne fau-
cis, id est mādibulæ, stultū & uanū notat.

Flexibi-

Flexibiles aures ostendunt proportionem calidi & humidum.

Erectæ & cartilaginosa aures, ostendunt siccitatis dominium.

Aures proeminētes ualde magnæ, auditatem, stoliditatem, garrulitatem & imprudentiam notant.

Aures semicirculares, mediocres, connexæ lineæ, & in medio aliquantulum compressæ uersus centrum, capiti adherentes, mediocriter pilosæ, bonitatē præstant naturæ.

Aures iacentes super caput applicatæ, hebetes & segnes notant.

Aures latentes, & capiti recto modo fixæ, pigritiam indicant.

Pilosæ aures, longam uitam assignant, & bonum auditum.

Aures inter has species mediocres bonæ sunt, & bonitatis signum.

Pili qui intra aures sunt, si plures sunt & spissi et longi, multum calidum animū libidinis appetentem indicant.

Maxillarum siue genarum iudicium. Cap. XIII.

MAlæ sunt eminētes sub oculis partes: maxillæ per diminutiuum à malis

Mandibulæ sunt maxillarum partes, ex quibus barba.

Maxillæ accipiuntur sæpe pro mandibulis.

Maxillæ potissimum ostendunt hominis complexionem.

Maxillæ, id est mandibulæ eminentes ex parte superiori oris cum longitudine maxillarum ex parte compositionis, maliciosos assignant, præsertim in illicitis ac incongruis: & assimilantur ex parte maxillarum bubus & asinis.

Maxillæ curvæ & eminentes ex parte superiori oris, maliciam, detractionem, violentiam, invidiam assignant, præsertim quando ibi non est præsentia carnis.

Maxillæ rubicundæ cum temperamento albedinis non nimis crassæ, sed mediocriter carnosæ, calidæ & humidæ complexionis cum temperamento donant iudicium.

Maxillæ substantia macilentæ & tenues, colore fuscæ aut citrinæ, complexionem calidam & siccam demonstrant.

Maxillæ quasi liuidæ cum substantia à carnibus depurgata, significat excessum siccitatis.

ficcitatis & frigiditatis, ut patet in melan-
cholico.

Maxillarum caro grossa, naturam te-
statur grossam, ignauiam et uinolentiam:
interdum & uiolentiam.

Maxillæ nimium tenues, malignitatē
arguunt. Lenes malæ & proluxæ, impor-
tunam loquacitatem designant.

Malæ oblongæ, nugacis hominis, et ua-
na loquentis signa sunt.

Genæ sic dictæ, quòd in ijs dentes pi-
liq; gignantur.

Genæ plene cum temporibus inflatis
dant signum iracundiæ uehementis.

Genæ paruæ situatæ ut ab oculis con-
spiciantur abscisse, plenitudinem humo-
rum grauantium arguunt.

Rotunditas genarum ostendit inuidiã
& mores dolosos.

Crassarum genarum, ignaui & uino-
lenti sunt.

Genæ leues male dispositæ, proluxam
linguam, importunitatem & loquacita-
tem arguunt.

Genæ supererubescentes, ebrios, uini
amatores assignant.

Oris

Oris natura, & menti. Cap. XIII

OS latum, bellicosos assignat: & est à calido, unde magna membra procedunt.

Exiguum os, foemineæ est naturæ.

Os magnum, latum, iram, audaciam et prælium arguit: & tales etiã sunt gulosi.

Os dilatatum ultra mensuram ac si recisum esset & diductum, uoracem, immitem, impium, bellicosum, crudelem assignat: belluis marinis comparatum. Sunt etiã tales multi sermonis, iactatores, garruli, inuidi, mēdaces et ualde insipientes.

Os cum parua clausura & apertione, timidum, pacificum, infidelem tamen assignat.

Os longè prominens & rotundū cum spissitudine labiorum, & quæ sunt sursum exterius retracta habuerit, porcis comparatur: & significat immundum, stultum, ferocem.

Os in situ quantitātē habens cū paruis labijs & parua clausura & oculis risuis cum residuo faciei, libidinosum, cynædū, mendacemq; significat.

Exiguum

Exiguū os exterius prominēs, prauos hominis mores, & proditores indicat.

Os in loquendo cum torquetur, ex catharrali uitio infestatur: ut expertum est.

Mentum cum prolixum est, minus iracundum, & minus perturbatis moribus esse manifestat: aliquando tamen loquacem, aliquando sui iactantem ostendit.

Qui paruum habent mentum, uitandi sunt: nam præter cætera immites, insidiosi sunt. referuntur ad serpentes.

Si in rotundum desinat mentum, muliebres mores indicat. nam & signum femininum est. Virile autem mentum prope quadratum esse debet.

Qui menti figuram decentis magnitudinis sortiet, ad uenerea propensum esse & gratias sibi arridere iudicatio. Debet autem mentum esse non nimis rotundum nec acutum, sed mediocre.

Qui nimium protensum mentum habuerint, nequissimi homines, atque importuna loquentes, susurratoresque sunt.

Mentum in extrema parte diuisum, sic ut bifidam exprimat formam, si talis figura immodica appareat, dolosis moribus adscribenda est.

Labia facta sunt ex carne molli, motu bono propter loquelam. Labium superius, inferius labrum: multi dicunt labia hominum, labra mulierum: confunduntur tamen hæc.

Magna labia sunt stultorū & hebetū.

Labiorum color rubeus uersus aperturam oris, est propter multas uenas ibi ad ductas.

Labiorum naturalis color in extremitatibus est rubicundus, propter cutis subtilitatem, & signatur puritas complexionis, & impermixtionis turbati sanguinis in forti uirtute.

Liuiditas labiorū significat contrariū, deficit enim uirtus sanguinis & naturalis calor, talia habentes labia ægrotant.

Labium inferius laxum ualde rubicundum, in foemina maximam libidinem & impudicitiam arguit: & hoc in pluribus annotaui. in pueris significat catamitos uel futuros, præsertim si uultus & oculi eorum sunt rissui.

Laxa labia, lunam habent planetam.

Magna

Magna labia multam arguunt materiã attractam caliditate: & grossicies arguit humores grossos & spiritus, ex quibus sequitur hebetudo ingenij.

Si erecta sunt atq; spissa, id est firma & compacta, Mars eorum planeta est: pariter quando os est magnum.

Labia blanda, parumper ridentia, lætis uultibus contingentia, libidinem arguunt. aliqui tamen sunt etiam deceptores, fures, dolosi.

Homo cuius labia intrinsecus non rubent, ægrotat uel cito ægrotabit.

Labia oris ualde grossa, laxa uel nimium reuoluta foris, simplicem notant et cito ridentem, grossicq; ingenij: asinis comparatur, & phlegma prædominatur.

Subtilia labia laxa in extremitatibus, demissa ue, ita quòd superius labium ad inferius portendatur ad coniunctionem labiorum referunt magnanimitatem. Refer ad leones: hoc etiam uidebis in fortibus canibus.

Subtilia & dura labia circa dentes caninos eminentia, arguunt intellectum beluinum & indocilitatem.

Inferius labium superiore maius, stolidos notat.

Inferius labium ad caninos dentes intumescens, ueneno plenos indicat.

Labia grossa superius, ad inferiora pro-pendens, fatuos arguit: refer ad asinos.

Labium superius proeminens gingiuis, amatores contumeliarum arguit, & uersantes in litibus et controuersis: refer ad canes.

Parua labia & subtilia, & paruū os, imbecillitatem animi & uersutiā testantur.

Optimus labiorum & oris status est, quando non nimis humidus: nam humiditas oris & labiorum timiditatem et malignitatem arguit,

Labiorum præminētia, stoliditatem, loquacitatem, & audaciam testantur.

Labia conuenienter, id est non multū subtilia, & aliquāliter foris retorta, secretum, sagacem, iracundum, & multi ingenij hominem signant.

Labia cum gingiuis super dentes præminētia, maledicum, clamosum, iracundum, & ad iniurias inclinatum indicant. refer ad canes.

Labia

Labia bene colorata, plus subtilia quæ
grossa, hominem bene conditionatum &
cito conuertibilem in utrumque, sed po-
tius ad uirtutes. ibi Iupiter est.

Labia non bene æquata, ut unum sit ma-
ius altero, plus simplicem quam sapientem
& uariæ fortunæ attestantur hominem.

Labia superiora parua, aliquantulum
eueuata, uerbofum notant, inuidum ualde
& accusatorem.

Labia superius eueuata, inferius uerò
submissa, testantur uitæ miseriam & mo-
res indebitos.

Labia superius subtilia & euerfa decli-
uata, furem & deceptorem notant.

Labia non iudicentur de Æthiopicis,
nisi ab his qui inter Æthiopes uersati
sunt, & eorum qualitates annotauerint.
Nos autem iudicare possumus de regio-
nibus nostris.

De dentibus. Cap. XVI

Dentes canini si longi sunt & firmi,
ad exteriora expositi, gulosum, ira-
scibilem & malum arguunt, similiter &
lasciuum: refer ad apros & canes. Cogno

k ui

ui istos esse maximos lurcones, bibaces, deceptores, lenones, homicidas: præsertim si aliqua est correspondētia portionū.

Dentes debiles rari & minuti, totum corpus debile arguunt, ac uitæ debilitatē ac breuitatem, & e contra.

Sonus à dentibus factus, maniam denotat: quod interdum infantibus dormientibus accidit, cum indicio lumbricorum.

Grossi latiq; dentes siue intus siue foris declinent, signant hominem uanum, lasciuum, simplicem: & ingeniu bonum arguunt. alij dicūt arguere spiritus grossos, ab humoribus grossis.

Dentes siccissimi omnino humiditate priuati, aridiq; omnino, in ægroto mortē notant, in sano futuram & citam ægrota-tionem: ostenditur enim humidum radicale consumptū, & corpora eorum sunt sicut lucerna sine oleo.

Dentes rheumate pleni, signāt uitium capitis aut stomachi communitate capitis & pulmonis, causantium corizam, branchum, tussim, synanchiam, & apostemata faucium;

Anima-

Animalia habentia dentes ferratos bibunt lambendo: habentia uerò cōtinuos bibunt sorbendo.

De lingua. Cap. XVII

Lingua ad inferius cōuersa traulizās aut balbizans, diarrhœam uētris arguit: ut habet Hippocrates trigelimosexto Aphor. sextæ sect.

Lingua ad sapores percipiendos & literas ac uoces proferendas facta est.

Diarrhœi fiunt blēsi aut balbi propter materiam descendētem à capite, quæ etiam ingreditur spōgiositatem linguæ ac lacertos. Vnde ingrossatur, dilatatur & abbreviatur: ideo traulizant, id est balbutiunt: alij etiam à natura fiunt, de quibus Aetius.

Lingua antè ligata, non recte proferunt S literam, & blēfos facit.

Lingua postè ligata, nō bene proferunt R uel T.

Qui male proferunt R, τραυλι uocantur uel blēsi, & loco eius utuntur L. Aetius Ancyloglossos uocat libro octauo, capite trigelimosexto.

Qui male proferunt S, Syali dicuntur,
& uice illius ponunt C.

Blasi saepe timent uinum & inebriantur: inde est quod ebrij balbutiunt, & male proferunt trentatri.

Linguae grauitas in iuuentute, signat post leuitatem eius subitam mortem.

Grossa & lata lingua, arguit ingenium rude, & humores phlegmaticos.

Traulizans & anteriorem syllabam repetens, paratur ad melancholiam.

Lingua motu contacta ueloci, & corruptione uerborum repetentiam causans, stultum, impetuosum & iracundum notat, propter mobilitatem spirituum & caliditatem festinantem, prolationem absque consideratione.

Lingua cum uelut lapis fuerit penè immobilis, pigriciem notat.

Lingua subtilis, ingenium notat subtile, & aliquando biliosam temperaturam.

Lingua longa rubea, sapientis indicium est: denūciat enim laudabiles humores.

Lingua alba paupertatem et miseriam testatur, ut Ptolemæus ait.

Lingua innaturali colore infecta, discrasiam

crassam & malam dispositionem notat, praesertim uentris & pectoris. Hac Conciliator.

Lingua longa grossa & rotunda ita ut cum ipsa possit quis nasum abstergere, bouinam arguit naturam.

Lingua imbibita humoribus quibusdam, corrumpit gustum.

Balbi omnes, elati, superbi & corpore rigidi: Graeci *τραυλὸς* uocant.

De uoce. Cap. XV. III

Qui tardum & grauem uocis edunt sonum, tranquilli sunt, affabiles, & iocundi. horum & iusti mores sunt.

Grauis & distensa uox, fortem notat. nam a copia caloris fit. intelligo uocem grossam quasi tubalem.

Grauis, sed corrupta admodum uocis sonus, dementis, iniuriosi, & gulonis indicium est.

Fortitudo uocis sequitur largitatem uenarum & spirituum multitudinem, quae omnia fiunt a calido.

Valde magnae uocis homines, grauiter uociferantes, apti sunt ferre iniurias:

referuntur ad asinos.

Vocantes grauius magnum non perplexum, fortes: refer ad fortes canes.

Qui à graui incipientes finiunt in acutum sonum, ij iracundi sunt & simul lametabundi: referuntur ad boues ita clamantes: ut infra.

Vocem grossam & sonoram habens, est bellicosus & eloquens.

Acuta & remissa uox, timidum & inuidum signat: per remissam intelligo gracilem uel debilem, non grossam.

Acuta mollis & rupta, timiditatem notat muliebrem: estq; effoeminati.

Acuta & fortis iracundos arguit: refer ad capras.

Tarda uox, inertem, præcipitem, impudentem declarat.

Debilis uox signat stricturas arteriarum & paucitatem spirituum: quæ fiunt à frigido.

Mollis sine tensione uox, mansuetos notat: refer ad oues. nam referenda etiam uox, sicut cætera, ad similitudinem animalium.

Anteuocantes, id est incipientes in grauem

tem, & finiētes in acutam, iracundi sunt,
& asperis moribus.

Vox mediocris in sonoritate & grossi-
cie, sapientem, prouidum, ueracem & iu-
stum ostendit. Quorum sonus ingratus
est, stultitiam indicat.

Cuiuscunq; uocis sonus breuis est, de-
sidem pavidumq; censebis.

Velox in uerbis, præcipue si sit uocis
gracilis, improbus, stolidus, importunus
& mendax est. Si uerò uox fuerit grossa,
erit iracundus & malæ naturæ.

Dulcem habens uocem, inuidus est et
suspiciosus.

Qui mouetur frequenter, & loquitur
motu manuum, est immundus, eloquēs,
& deceptor. Qui uerò est abstinēs à mo-
tu manuum, hic est perfecti intellectus,
bonæ dispositionis, & sani consilij.

Quorum uox incurrit in nares, ita ut
resonent nares, mendaces, maleuoli, inui-
dij sunt.

Gentium aliquarum uniuersalis cognitio. Cap. XIX

Gentium uel prouinciarum mores
ut plurimū tales sunt. Ægyptij sunt

callidi, dociles, leues, temerarij, in Venerem proni, auari. Thraces autem sunt iniqui, pigri, temulenti. Celtae ut plurimum indociles, fortes, feri. Nam quemadmodum regiones non sunt similes, sic nec hominum mores: nam (ut Maternus inquit) Scythae crudeles sunt, Itali regali nobilitate praefulgidi, Galli stolidi & inconsulti (quamuis, inuito Materno, nonnulli etiam sapientes & consultissimi sunt, praesertim qui Euangelium bene nouerunt: sed maior pars uincit meliorem) Graeci leues. Afri subdoli. Syri auari. Siculi acuti. Asiani Venerei, ac semper uoluptatibus occupati. Hispani clata iactantiae animositate praepositi. Aegyptij sapientes. Babylonij prudentes, &c. Alia differentia sumi potest respectu quatuor mundi partium, ut habet Ptolemaeus libro secundo De iudicij capite secundo. Aliud discrimen a natura loci sumitur, ut ab Hippocrate colligi potest in libello De aere & aquis: nam campestris sunt molliores, mitiores, & minus robusti habitatoribus montium, magisque diuites & compti artiumque cultores. Terra item arenosa facit robu-

robustiores homines, sanos & industriosos: argillacea uerò opulentiores, sed infirmiores: ubi uerò opulentia, ibi mores sunt mäsuetiores, & cultus artium uiget propter prämia, & omnia sunt magis ornata. Differentia est & à situ quo ad montes: si enim montes sunt à parte orientis & septentrionis, erunt morbosi, imbecilles & effœminati: si uerò regio ab his partibus patuerit, mōtes aut̄ sint ab occidente & meridie, erunt incolumes, uiribus firmi, armis dediti, feroces, artium minutarum cōtemptores. Possem & alias differentias respectu aquarum adducere, quę parum etiam doctus ex se potest excogitare ac scire, ne hic ego frustra sim longior. Qui mari uicini sunt, ferè omnes sunt mercatores, aliquando piratę, magis longauī & magis firmi, periti natandi & nauigandi. Rursus in planicie magis sunt equites, in mōtibus agiliores et firmiores. Ex his deduci possent & alia magis particularia. Possunt ex astrorum etiam natura de his coniecturę sumi: exempli gratia, Britannia, Gallia Braccata siue Narbonensis, Germania, Bastarnę (populi

Europe latè patētes) propriè subsunt ari-
 eti & marti: itaq; harum incolæ sunt com-
 munitè feroces, peruicaces, truces. at Ita-
 lia, Apulia, Gallia togata siue Cisalpina,
 Sicilia, leoni subiectæ sunt & soli: prestan-
 tia, benignitati, amicitiaq; student. Tyr-
 rheni uerò, qui & Hetrusci uel Tusci di-
 cuntur, Celtæ siue Celtiberi, Hispaniq;
 sagittario & Ioui: libertatis, simplicitatis,
 & mundicię sunt amatores. Maritima mi-
 noris Asiæ loca, Cyclades insulæ, ac Cy-
 prus, tauro ac Veneri: ideoq; fermè uolu-
 ptatibus, mundiciæ, corporiq; seruiunt.
 At Græci, Achiui, Cretenses, subditi uir-
 gini & Mercurio: ingeniosiores, doctio-
 res, & animorum cultores euaserunt. Ma-
 cedones aut, Thraces & Illyrii cum subij-
 ciantur capricorno & Saturno: in re qui-
 dem paranda non inertes, sed à mansue-
 tudine morum & coniunctionibus alie-
 ni. Parthia, Media, Persia, Ioui ac Vene-
 ri: qua de re harum regionum incolę flo-
 rido uestitu utuntur, seq; totos illo præ-
 ter pectora operiunt, delicatoq; uictui ac
 mundiciæ dant operã. Virginis & Mer-
 curij est Babylon, Mesopotamia, Assy-
 rij

rii: quibus ideo & eximia mathematicarum disciplinarum cognitio & observatio siderum contigit. Saturno uero cedit proprie India, Ariana, Gedrosia: habentque eam ob rem cultores informes, foedos, immanes. Coelesyria, Iudaea, Idumea, magis scorpionis & arietis Martisque propria: ob eam rem incolas habent fere audaces, impios, insidiosos. Phoenices, Chaldaei, sub leone & sole sunt: quod simplices, humanos, siderum observatores, solisque in primis ueneratores reddit. Arabia felix subest sagittario & Ioui: unde exitit illa consentanea appellationi feracitas & aromatum copia, hominumque dexteritas & liberalitas uite, contractuum, negotiorum. Hyrcani, Armeni, Matiani proprie referuntur ad geminos & Mercurium: itaque & sunt nobiliores ac subimprobi. Bactrianae gentes & Caspiae una cum Scythis librae parent & Veneri: ideoque diuitias congerunt, musicae, deliciisque indulgent. At Sauomatica, Oxiana uel Oxolae, Sogdiana, subiiciuntur aquario & Saturno: habentque homines immanes, tetricos, feros. Phryges, Bithyni, Colchi pertinent

tinent magis ad cancrum & lunam: quo fit ut uiri ferè leues sint, morigeriq; mulieribus. Qui Syriam tenent et Comagenè, & Cappadociã, subduntur scorpionis & Martis: itaq; multum audèt, improbi sunt, insidiosus, laboriosus. At Lydi, Cilices, Pamphylj, cedunt piscibus & Ioui: suntq; in re paranda attentiores, cõmercia & mercaturas faciunt, liberales, faciles in cõtractibus. Numidæ, Carthaginenses, Afri debentur cancro & lunæ: & hac de causa à coniunctionibus commercijsq; non alieni sunt, inq; omnium rerum affluentia degunt. Qui incolunt Metagonitida, Mauritiam, Getuliam, scorpis Martiq; obediunt: immanes, bellicosi, carniuori, discrimibus obujs, neglectores uite, inq; sese mutuo inuadetes. Phizani, Nasamones, Garamantes, subiecti piscibus & Ioui: liberalibus et simplicibus sunt moribus, opus faciunt, consiljs ualent, sordium regniq; fugientes: propter louem Ammonis, id est Iouis in forma arietis ueneratores. Cyrenarum, Marmaricæ, in primisq; inferioris Ægypti incolæ adscribuntur propriè Geminis & Mercurio: ideoq; sunt.

sunt cogitantes, prudentes, intelligentes rerum omnium, sed maxime sapientiæ & diuinitatis, magi, arcanorum initorū institutores, in mathematicis planè excellentes. Qui Thebaida tenēt, Oāssim Ægypti ciuitatē, Troglodyticen, libræ sunt ac Veneris: unde calida natura est illorū, & mobilis, & in abundantia degunt. Arabes, Azani, Medi, Æthiopes dantur aquario et Saturno: suntq; carniuori & pisciuori et pastores, agrestem et feris similem degunt uitam. Cor scorpj nunc afficit Hispaniam et Celticam Galliam, ubi est Lutetia et Normanni et Neustrj, et quos uocant Britannos Gallia: fecitq; rapaces ac subdolos, qui alioquin antiquo tempore erant boni socij, quia erant sub sagittario. Sed qui de his plura cognoscere optat, uideat apud astronomos, præcipuè Ptolemaum in secundo libro De iudicijs, et Cardani commentaria. Rursus Hispania mediocres circa robur homines gignit: sed circa rerum agibilibium copiam cæteras orbis gentes facile superant. Et plurimi inter eos sunt, qui et iactu et pernicitate nō unico sed pluribus

bus in modis maxime excellent.

In Lusitania, quae Portugallia dicitur, homines melancholicos sanguineos magna ex parte nasci compertum est: eorum plurimi satis amplis uiribus abundant, quamuis ingenij perspicacitate non praestent.

Siculi cholericus melancholicus sunt, quorum patria homines & corpore & robore bono procreare solita est. Palastram exercet, & leues sunt in giris peragendis.

In Italia, magna ex parte debiles sunt. Nonnulli ex ijs (quamquam rarissimi) plurimo robore praestant, & imitatio potius quam inueniendo, praestare sunt soliti: inter proceres & mediocres statura & graciles sunt.

Germania multos phlegmaticos gignit: qui suae complexionis naturam aperte ostendunt, quos post phlegma cholera magna in parte consequi solet: eosdem etiam magnos atque corpulentos esse sensus indicat: inter quos uel robore praestantes, uel ad arduas actiones multum habiles uiros uix inuenies, quamuis in rebus quae manibus effici debent, ingeniosi sint.

Galli phlegmate ac cholera proportionari

tionari sunt soliti: lenti ac debiles nimia ex parte sunt: sed & aliqui eorum singulares, sed ualde pauci, longo interuallo reliquos superant: & uirium copiam possident, sed illis recte uti raro & pauci sciunt. Inuenies igitur ut plurimum ad regionis naturam sequi corpora moresq; hominum. Particulatim autem cibus ac potus uariis aliquos quidem potest sobrios, alios prodigos magis operari, & hos quidem continentiores, aut audaciores, timidos, mansuetos, mites, uel litigiosos & rixosos, & huiusmodi, ut apud Hippocratem & Galenum uidere est, praesertim in libello Quò animi mores sequantur corporis temperaturam.

Colli & aliquarum corporis partium iudicium. Cap. XX

Collum gracile & longum habens, est sonorosus & stolidus, timidus etiam & malignus.

Breue collum habens, ualde est callidus & defraudator: refer ad mores apparentes, ut in catto mures capiente, &c.

Collum grossum habens, est stolidus & comestor magnus.

Qui

Qui vertebam cervicis asperam continent, hos morum asperitate præ cæteris natura notavit. Ac totum asperum collum habentes, rudis ingenij usquequaq; censendi sunt.

Cervix obesa in summitate, indocilem hominem, nec non ad iniuriam inferendam propensum denotat.

Collum concretum & acclive, improbi, temerarij ac indocilis hominis habet.

Sursum erectum collum, flagitiosi, de mentis, stultæ de seipso persuasionis, nisi ob id molliciem agat.

Incurvatum autem collum, fatui hominis, parci, pravi, neq; simplicis, atq; animi rectitudinem habentis indicium est.

Collum in dextram aspiciens, prudentis & ornati ac providi hominis: ad sinistram verò, inconsiderati, ac insipientis.

Collum tum crassitudine, tum longitudine mediocritatem habens, fortis naturæ, docilis, præclariq; ingenij iudicatio: nonnunquam uastro ingenio ac fraudulento adscribitur.

Venæ circa collum à lateribus, & venæ circa tēpora, si amplæ & turgidæ sunt naturæ

naturæ, notant habentes malę iræ fore ac pessimæ. refer ad passionem in iratis, qui bus sic hæc fiunt.

Vasta ceruix cum prolixitate, animosum, iactantem, superbum asseuerat.

Humerorũ eleuationes, signum sunt asperitatis naturæ & infidelitatis.

Brachia quãdo erecto corpore intantum protendunt q̄ manus perueniãt ad genua, signant habiles operi, audaciã, & probitatem cum largitate. quando uerò decurtantur brachia, signum est amantis discordiam, ac ignorantis ac inuidi.

Palmae longæ cum digitis longis, significant bene dispositũ ad multas artes, precipuè mechanicas, & sapientem in operibus: signum est enim boni regiminis.

Digitorum grossicies, signat stoliditatem & insipientiam, magnumq̄ epar.

Metiendum quoq̄ est spacium ab umbilico usque ad pectoris finem, & usque ad originem collis: si maior pars pectoris fuerit, prudentiam indicat. Si quod intra pectus est usq̄ ad umbilicum maius fuerit, uoracem hominem declarat. Latius tũde infra capite 23.

I Venter

Venter si nimio recessus est, tanquam inanis, timidum, malignum & uoracem indicat.

Venter aliquanto mollior atque impressior, uirtutem animi & magnificentiam monstrat.

Latera tenuia, & angusta, & pressa, timiditatis arguunt. at quæ referta sunt carnis, & dura, indociles homines ostendunt. quæ autem rotunda sunt, tanquam tumentia, loquacitatē inanem declarant. nam refertur ad ranas.

Dorsum latū, solidum, uirile est: & contrarium muliebri. quorum dorsum incuruum est, si in molli corpore fuerit, nō tam malum accipiendum est, quā cum in spisso & solido corpore fuerit.

Dorsum conuexum & humeri ad pectus imminentes, prauum esse hominem & inuidum arguunt. Si uerò ad hæc & corpus accliuè fuerit, impudenter prauum, inuidum, auarum, & tenacem dixeris. Si gibbositas à natiuitate sit, scis prouerbiū, *Caue à signatis à deo.*

Spinæ pars inferior, quæ *ὀσφύς* Græcè dicitur, si latè iaceat, et nimia sit, et molli

li carne circumdata, foeminarum est. quæ proluxa est, & in acutum desinit, intemperantiam libidinis, & timiditatem ostendit. Virilis ergo est, quæ clara ossibus & moderata ac solida est.

Ischia solida & dura, & discreta ossibus, fortem & bellatorem hominem ostendunt. si uasta & carne plexa, muliebri ingenium designant. Quæ autem nimium exesa sunt, rugosa et tenui cute circumdata, simiarum malignitatem indicant. Coxam etiam intellige, quæ est basis nostri corporis.

Genicula cum inter se conuersa sunt, atque concidunt, ad foemineam speciem referuntur.

Qui crassos malleolos tibiasque crassas natura sui habuerint, hi insanunt maiori ex parte, ac in ecstasim rapiuntur, fanaticique sunt.

Crurium partes imæ, talis proxima, & calcanea, & pedes imi, cum uasta sunt, & referta carnibus, stultum hominem indicant uel insanum: & eo magis si & humiles digitos, & *leuissimas* uastas in hisdem pedibus esse contingat.

Effœminati, impudici, impuri existimandi, qui tibiâs quâ ad malleolos descēditur, crassas habuerint.

Pedes imi, discreti neruis, articulis, clarū, generosum & uirile ingeniū indicant.

Pedes mutili crassiq̃, ferini animi signa sunt.

Molles & amplexa carne circumdati, molle ingeniū ac fœmininū ostendunt.

Nimum prolixiores, inuigilantem dolis hominem, multis perniciem cogitantem demonstrant, uel malorum artificē.

Pertenues & breues, malignum uafrumq̃ produnt. Curui pedes, & qui plantam longè cauam ac reductam habent, improbandi sunt: nam prauū signa sunt hominis.

De incessu, de ceruice, manibus, unguibus, etc. Cap. XXI

Qui longis passibus & tardis incedunt, consulti sunt & efficaces. Parui autem & restricti passus, paruæ mentis sunt. Dolorum artifices, & obscuræ mentis, distorti passus.

Gressus tardus & breuis, consultus, ineffi-

inefficax est. Longus ueloxq̄, efficax & inconsultus. Velox breuis, incōsultus & inefficax. ratio horum est, quoniam longus est efficax, tardus, consultus: uelox, inconsultus; breuis, inefficax.

Celeritas motus cū est erecto corpore & honesto atq; claro, hominem indicat qui adgrediat res agendas, magnasq; perficiendas. Si autem celeriter quid mouetur, submittit autem oculos, & se comprimit, & uultum deducit, atq; omne corpus implicat et colligit, nimium parcum, timidum, uersutū, minus liberalē indicat.

Qui breues passus habet, eosdemq; accelerat, malignus et plusquam timidus & imbecillus habendus est.

Breuis ceruix, re atq; exemplis cognita est, quod sit indicium hominis cum timiditate audacis, qui Græcè *δπαλουα* dicitur.

Ceruix dura, indocilem hominem ostendit. unde natum proverbium, Homo duræ ceruicis.

Ceruix superius retorta, insolentē, immitem, stultum & inanem indicat.

Cū inflexa est ceruix ad pectoris par

tes, potest cogitationibus occupatū animum ostendere: potest ad parsimoniam uel ad malignitatem pertinere, prout cætera signa congruerint.

Ceruix in sinistram partem declinata, stultitiam aliquatenus, & mollem magis significat.

Aristoteles etiã ad dextram partem inclinationem capitis, mollibus attribuit ex pauco colore.

Guttur asperum, leuitatem mentis, loquacemq; significat: refertur ad aues.

In quo eminet clauicula, illum ignauū iudica.

Qui aut illã recte dispositã habuerint, prudentia præditos, uiriles, ac fortes uiros denotat.

Scapulæ latæ, fortem uirum, ac nobilis ingenuiq; animi denotãt: in forma ab hac diuersa, diuersa iudicabis.

Humeri tenues, & qui in acutum erecti sunt, insidiosum hominem indicant.

Humeri crassi, haud laudabilis naturæ argumenta sunt.

Tenues cubiti, imbecilles: pleni nimium, indociles ostendunt. Cùm ergo mediæ

diæ soliditatis sunt & articulis, & muscu-
lis insignes, fortem animū & nobile cor-
pus ostendunt.

Digiti cum molles sunt, leuesq; manus
et molles, docilem hominem significāt;
cum duri, fortē seu indocilē demonstrant.

Breues manus & digiti fortes, oppor-
tuni sunt. Admodum breues manus, de-
mentem notant.

Crassæ manus & exiguæ, si digitos ul-
tra modum breues habeāt, tergiuersato-
rem, insidiosum, & furem indicant. Ma-
nus tenues & intortæ, loquacem homi-
nem demonstrant.

Vngues albi, lati, subrubentes, optimi
ingenij dant indicium. Angusti autem
curuiq; & oblongi, stoliditatis & feritatis
indices sunt. Qui inflexi nimium & cur-
ui sunt, impudentes & rapaces sunt: refer-
tur ad aues & ad feras quę uiolente sunt.

De maculis albis unguium quid signi-
ficent, uide Cardanum De subtilitate, ex
impressionem Basiliensi.

Vngues qui impressi sunt, & nimium
adcorporati, magis feri, & magis stoli-
di sunt.

Nimium breues ungues & nigri, malignum hominem declarant. hoc idem significant pallidi & nigri & asperi.

Ungues qui perrotundi sunt, in Venerem propti sunt, incestuosumq; testant.

Hæc signa quæ unguibus attributa sunt, per semetipsa non satis idonea. Verum coniuncta potioribus, nonnullam habent efficaciam.

Digiti cum coniuncti sunt, & coherēt, immundum hominem significant. Qui coniecti sunt & conglobati, malignum & avarū indicant. Parui & tenues, stultū.

Parui & crassi digiti, inuidum, audacē, ferumq; hominem declarant.

Valde uerò parui subtilesq; digiti, de mentis naturæ, nugacisq; ac remissi animi hominem testantur.

Nimium prolixī & nimiū tenues, longè à sapientia sunt.

Qui immoderato spacio inter se distant, leues & loquaces ostendunt. Qui autē moderatæ magnitudinis sunt, & honestæ speciei, & mores optimos indicāt.

Tenue pectus, & inualidum est, & animi imbecillitatem significat. Quod au-

tem

tem cōgestum est carnibus, indociles & ignauos indicat.

Quibus mamillarum partes inertes penderint, & totum pectoris spacium uastum carnosumq; & laxū fuerit, tales omni dubio procul mœchos, nimioq; uino gaudentes iudicatio.

Quibus mamillæ dependent, & molli carne circumdatū pectus est, uinolētiam & intemperantiam Veneris assignat.

Qui humeros cōmouet, dirigit tamen collum atq; erigit, superbus atq; insolens rectissime iudicabit: est enim talis equorum incessus. figura etiam erectus, iracundus est.

Qui autem omni corpore mouentur, manifeste atq; euidenter effœminati sunt. Ex his tolerabiliores sunt, qui cum mouentur, corpus inclinant ad dextram partem. stultiore autem sunt, qui corpus declinant ad partem sinistram.

De anhelitu, & alijs nonnullis. Cap. XXII

Cum quietus est spiritus, ita ut nullum, aut pertenuē præbeat sensum, incurres ac recurrēs, in cogitatione con-

stitutum hominem declarat: has cogitationes ferè & oculi indicabunt. Cum spiritus interdum cōquiescit, longo autem pòst interuallo nimius trahitur, in magna tristitia indicat hominem cōstitutum. Cum autem etiam caput quatit, & ingemiscit, precium rei à se male gestæ, & male dictæ continet. Spiritus cum mugit & granditer concitatur atque editur, feritatem & uinolentiam indicat.

Spiritus qui quasi per interualla fert, sine strepitu procedens, optimam hominis fortitudinem indicat.

Quorum anhelitus ita perturbatus ac spissus est, sicut post cursum esse homini solet, inconsulti & iracundi sunt, quibus omne sit actū atque dictū facile & satis promptum.

Spiritus quibus concitatus tanquam astmatici agitur, hos consilio carentes, peruerso animo, omniū rerum cupidos, uerbosissimosq; censebis.

Hæc in omnibus signis tenenda est regula, ut nimietatem ad malam partem accipias, medietatem ac temperamentum optimum iudices.

Aristo-

Aristoteles dicit, eos qui cum ambulat calcaneis introrsum, pedibus autem forinsecus conuersis incedunt, posteriora sectari. Inuidos etiam, qui sinistras partes maiores habent, & quibus supercilia ad genas detracta sunt.

Idem dicit, suras cum retracta sunt ad genua uel suffragines, indicare hominē qui ad coitum facilis sit & uelox. Cum hi spida nimium sunt femina, & curua, pronos in Venerem ostendere. refertur hoc ad capros.

Idem dicit, nates sicciore uiriles esse, nates amplis carnibus, effoeminatum ostendere. Nates tanquam abscissas, malignitatis esse signa: refertur hoc ad ursum & simiam.

Impudens homo ita esse debet. Oculis motu concitato patētibus, lucidis; supercilia extēsa crassaq; palpebris plurimum separatis, crassis pedib. & manibus. contra intuentes altius se erigens. rubicundus uel fuluo colore. uocis acutae. huiusmodi impudens iniuriosusq; est.

Dissimulatis ac contraria consulentis indicia. In dissimulatione oculi imbecilles

cilles uisuntur, aspectu eleganti est: uocē
submissam edit: uersatili incessu utitur, ac
semper sese concinno motu adaptat.

Indicia auari hominis: Hominem pec-
cuniae studiosum & auarum ex his signis
deprehendes (nisi citius ex effectu et tuo
damno cognoueris) Qui membris par-
uis, facie exigua, atq; oculis modicis fue-
rit praeditus. qui gressu concitato fertur,
qui dorsi recurui est. celeri sermone, & a-
cuta uoce utens. colore subruffo, dicax,
ebriosa facie, densas comas, barbam pro-
tensam, labia densis obsita pilis, tempora
densa, oculos supplices, nitentes, atque
undantes ostendit, comam nutriens, ac
uino deditus.

Quò fatuum ac improbum agnoscere
queas (quem etiam ex sermone ac mori-
bus non difficile est cognoscere) haec si-
gna sunt. Is capillos extensos habet, ca-
put rigidum, obliquū: aures praegrandes,
languidum collum ac ceruicem, malleo-
los in pedibus rotundos, frontem duram
et asperam: oculos tenebricosos, paruos,
siccos, concauos, intentē uisum dirigen-
tes: genas angustas, oblongasq; inētum
longum

longum: ore loquaci & soluto est patenti, quasi bifido: facie oblonga quasi corrupta: incurtus, uentricosus, crassis cruribus, manuum pedumque articulis oblongis, asperis: uel colore subuiridi, sic ut a somno uel crapula excitatus uideatur, uocem balantem, turpem, exiguam, insolentem edit.

Simulator is est, cuius ea quæ sunt circa faciem pinguiâ sunt, ut maxillæ & cætera. Et quæ circa oculos rugosa, ut palpebræ, & facies somniculosa.

Philodori, id est munerum amatores, inquit Aristoteles, sunt quibus labium superius sursum eleuat, ita ut dentes & gingiua appareant, ut in canibus: & qui figura & uultu sunt immodesti, & superrubundi.

Homo hirsutus, capillis nigris, directis, hirsuto ore ac mento & temporibus, oculis pinguibus relucens, furiosus erit, pronus in libidinem, studiosus pantomimorum, & maledicus.

Sic inquit libro duodecimo De subtilitate egregius Cardanus Mediolanensis medicus & philosophus, ut omnes multi improbi sunt, ita non omnes qui corpo-

re sunt non uitiati, integris sunt moribus: nam plus exigitur ad formandum absq̃ culpa animum quam corpus. Itaq̃ pessimi sunt omniũ gibbi (nisi passio hæc ob membrorum humorem proueniat) cum error sit circa cor principium totius corporis: post cæci strabiq̃, quod circa cerebrũ natura deliquerit. Inde muti surdiq̃, nam in minus nobili cerebri parte natura defecit. Inde claudĩ hos sequuntur, qui in magno mēbro sunt uitiati, post quos sedigiti, & qui dígitos habent iunctos: nam in minus necessarijs aberrauit. Vltimus locus est uerrucis ac uestigijs quæ cicatrices æmulantur.

Idem alibi dicit, præcipuum signum dignoscendi gemellos esse, quod caui sunt dorso, osq̃ sacrum intus sit retractedum. Septimestres autem cognosci, quod unguis habeant imperfectos, cutimq̃ haud expolitam.

*Reliquarum partium iudicium, & iudicandi
modus. Cap. XXIII*

PECTORIS latitudo, & humerorũ proficiēs & tergi, probitatem & audaciam

ciam significant cum retentione intellectus & sapientiæ.

Tergi uerò subtilitas significat discordantis nature hominem. Pectoris mediocritas & tergi æqualitas signum est optimum et appropriatum. Laxi humeri infirmitatem animi & timiditatē ostendunt.

Ventrem habens magnū, est indiscretus, stolidus, superbus, amans coitum.

Quibus spacium ab umbilico ad pectus maius est quàm ab umbilico ad pectus, hi breuis uitæ sunt.

Quicunq; autē maius habent id quod ab umbilico ad pectoris imum est, quàm quod ab imo pectoris ad collum, uoraces sunt & insensitiui.

Vētris mediocritas et strictura pectoris, significant altitudinem intellectus & bonum consilium. uide cap. xx.

Pedes carnosi grossiq; signant fatuitatem & amorem iniuriæ.

Tibias habēs articulatas, neruofas et robustas, est animo fortis. habētes tibias graciles neruofas, sunt ueneri. Tibias ualde carnosas ac superfluas, quasi admodū disruptas habētes, sunt odiosi & inuerecūdi

Mul-

Multitudo carnis in genub. signat debilitatem & molliciē uirtutis, cynēdosq̄.

Cuius passus lati sunt & tardi, ut plurimum prosperabitur in operibus suis & factis. Cuius uerò passus breues, est impetuosus & impotens, & in operibus maiora uoluntatis.

Quod autem ad totum corpus breuiter spectat, Plinius & Solinus terminos longitudinis ac latitudinis humani corporis nondum descriptos esse testantur. Verum physici longitudinē humani corporis naturalem septem pedum esse afferunt: quòd Hercules intra hunc terminū esset compertus. latitudinem autem totidem: nam quantus manibus expansis inter longissimos digitos modus est, tantū esse constat inter calceū & uerticem. hac ratione etiam hominem mundum paruū appellarunt, quòd si circulus fieret, esset perfectē sphaericus: quare qui hanc longitudinem excellit, hic longus corpore dicitur: qui uerò ab hac deficit, paruus est. Cuius autem longitudo ac latitudo non sunt æquales, is incōpositus est. Semper igitur partium uel totius quātitatem respectu

respectu mediꝝ, & ad totius mensuram referre oportet.

Ille deniq; est bonæ memoriæ beneq; compositus in natura qui carnes habet molles, humidas, mediocres inter asperitatem & lenitatem: nō nimis longus nec nimis breuis, albus declinans ad rubedinem, uel non ad nigredinem multam: mitis aspectu: capilli plani mediocres: magnorum oculorum declinantium ad rotunditatem: mediocris & mensurati capitis cum magnitudine colli bene dispositi æqualiter: cuius humeri parū bene declinant: carēs in cruribus, & genibus nimia carne, claræ uocis temperata subtilitate: modici risus, & non deridens: cuius aspectus est quasi commixtus ex laticia & iocunditate.

Non tamen oportet te præcipitare sententiam, & iudicium tuum in uno istorū signorum, sed collige testimonium uniuersorum: & cum tibi dant diuersa signa & ad diuersa, declina semper ad meliorē & probabiliorē partem. nam complexio totius ex complexione partium resultat. Tunc etiam per unum signum possu

m   mus

mus arguere affectum, quādo in eodem homine non inuenitur contrarium equale. Signa uerò propria in eodem contraria inueniri est impossibile. de communibus autem alia ratio. At tunc maiora minoracq; de quopiam uentura fore pranunciabis, quanto cuiuspiam facta moresq; latius certiusq; noueris, hac uia uidelicet obseruata: uerbi causa: Eos qui perniciose uiuunt, truculenta poena mulctari uel saltem tum ob fauorem, tum ob infortunium aliquod torqueri, incarcerari affligi ue debere: cū maxima ex parte id eueniat.

Si quis item (exempli causa) iracūdi nota signatur, & si tunc iramine ipsum occupet, iræ tamen illum passionibus premi credendum est: idem & in alijs iudicij erit. Hoc etiam ut axioma hac in arte habeto, membri cuiusque bonam & idoneam formationem, signū esse bonæ formatiuae & roboris. intellige membrum paruū uel magnum respectu sui corporis. Formæ bene constitutæ, uirtus, male uerò ordinatæ, uitiū conuenit.

Manifestiora uerò signa sunt quæ in principalissimis locis sunt: principalissi-

mus aut locus est qui circa oculos, & frō
tem, & caput, & faciem est. Secundus aut
qui circa pectus & humeros, deinde cir-
ca crura & pedes: ultima, quæ circa aluū.
Vniuersa uerò difficultas ex iudicio pen-
det, ut etiam in astronomia, & medica fa-
cultate. Animaduertendum (ut supra etiā
innuimus) signa bifariā esse, alia propria,
quæ cum passionibus indicatis conuer-
tuntur, à quouis sumatur loco, ut magna
extrema habere signum propriū est forti-
tudinis: quædam autem nō propria, quæ
accipiuntur ab apparenti passione uel à
contrario, & cæteris huiusmodi, nec con-
uertuntur cum passionibus, ut in plurib.
tamē illas ostendūt. Galenus 2. De tem-
peramētis Physiognomones errare asse-
rit circa iudiciū ob multas causas: primò
quia uni signorum fidem præbent, quod
fatum est, nisi fuerit proprium, ut supra-
dictum. Vnum enim signum ab una cor-
poris particula sumitur: ex natura autem
unius particule non resultat natura uni-
uersi hominis. Secundò, quia ad naturæ
ac ætatis permutationem aliquando non
spectant: nam signa interdum naturā præ-
teritam

teritam denunciant, non præsentem: ut si sexagenarius pilosus sit, non præsentem libidinem, sed præteritam denunciat. Tertio, quòd excrementa membri arbitrantur semper arguere membri naturã, cùm tamen contingat membri naturam esse cholericam, cuius excrementa erunt phlegmatica, ut docet experientia. Quarto, quòd quæ fortia, quæ ue debilia sint, non discernunt. Sint igitur de electione, residua hæc præcepta. Primũ, signa quæ mores significant non per qualitates, sed per proprietates, potiora sunt, & primo loco habenda: ut si ponamus Socratẽ ex signis à qualitatib. sumptis esse liberalẽ, utpote colorem rubrum, & per alia sanguinis signa: signis uerò sumptis à proprietate, esse auarum, ut quia eius humeri difficulter soluti sint, uel quia eius facies paruifica sit, iudico per signa quæ à proprietate sumuntur Socratem esse illiberalem, quoniam potiora sunt, cùm sequantur materiam, quæ est causa necessaria, & quidem magis quàm forma. Secundum, signa quæ accipiuntur à capite uel ab eius partibus, potissimum ab oculis, potiora sunt

sunt his quæ ab alijs accipiunt: unde Apuleius, totus homo in capite uultu que est, quoniam ibi ratio: potissimū uerò ab oculis, qui ut inquit Galenus, sunt cerebri pars, aut de eius substantia producti: postea successiue pari ratione de alijs. Dixere etiam nonnulli, signa quæ ab anteriori corporis parte accipiuntur, semper potiora his esse quæ à posteriori colliguntur: unde et Hippocrates primò infirmi faciem notat. Alij signa potiora esse dixerunt quæ accipiuntur ab his membris per quæ exercetur passio, ut signa quæ ex pectore & costis ad iram signandā, quæ in corde exercetur intra partes eas sito. Rursus quia per coxas, pedes, brachia & humeros exercetur fortitudo, ideo signa pro fortitudine ab his accepta, potiora

sunt. ita de alijs pari ratione & modo.

BREVISSIMA TABVLA SIGNO-
rum & naturarum, quæ in libro
fufius ac distinctiffimè
tractantur.

CAPVT

Magnum. Hebetes. ad afinos refer.
Minutulum. Fatui. Canes. Mediocre.
boni sensus. naturale. Acutum pinea-
tumq; inuerecundi, iactatores. unguicur
ui. Breue globosum. insipientes, imme-
mores. Pressum in superficie planum.
omni uitio pleni. Oblongum ut mal-
leus. prudentes, sagaces. In anteriori
parte concauitas. dolosi, iracundi.

AVRES

Paruæ. scurriles. simiæ. Magnæ. He-
betes. asini. Flaccæ. stolidi. asini. Mo-
deratæ. boni sensus. naturale. Rotundæ.
indisciplinabiles. Longæ angustæ. in-
uidi. Valde capiti hærentes. maleuoli.
Pilosæ. bene audientes.

FRONS

Valde parua. indociles, mobiles. sues.
Valde magna. tardi. boues. Rotun-
da. hebetes, insensati, iracundi. asini.

Ali-

Aliquanto minus plana. sagaces. canes.
 Quadrata formata. magnanimi. leones.
 Tensa lucida. adultores. canes blādientes.
 Nebulosa. audaces. leones, tauri.
 Demissa. tristes. passio. Longa. adula-
 tores. canes. Eleuata. liberales. leones.
 Nimis rugosa. inuerecundi. In tēporib.
 inflata. superbi, iracūdi, ingenio rudes.

OCVLI

Parui. pusillanimi. simia. Magni. pi-
 gri, mansueti. boues. Concaui. malefi-
 ci, inuidi. simia. Eminentes. fa-
 rui. asini. Parum concaui. magnani-
 mi. leones. Grandiusculi, parum emi-
 nentes. mansueti. boues. Valde aperti.
 impudentes. Anguli iusto longiores.
 malefici. Anguli carnosi narib. iuncti.
 maliciosi. Oblongi oculi. callidi, dece-
 ptores. Magni tremuli. mulierum cupi-
 di. passio. Parui tremuli. pudentes, ama-
 tores tamen. Quanto maior, tanto mi-
 nor malicia, stultitiaq; maior. Obliqui,
 cōtorti. fallaces, tenaces, iracūdi. Craf-
 si. stolidi, timidi, pusillanimi, inuerecūdi.
 Difformiter moti, nunc currentes, nunc
 quiescētes, temerarij, cogitabundi, pessi-

mi, subtractores. Palpebrizantes, timidi, passio. Oculi uelociter moti cum uisu acuto, fraudulentum, latrones, infideles. Fixe intuentes, cogitabundi & deceptiui. Secundum longum situati, monstrosi, deceptores, inuidi. Vesiculæ ab oculis exeuntes, uinolenti, passio. Vesiculæ ante oculos eminentes, somnolenti, passio.

N A S U S

Extremities nasi crassæ, concupiscentes, boues. Extremities crassæ, euerse, insensitiui, segnes, sues. Extremities acutæ, saue iræ, canes. Rotundus extremities obtusis, magnanimi, leo. Rotundus extremities gracilibus, mobiles, aues. Incuruus à fronte ductus, inuerecundi, leues, coruus. Curuus in fronte dearticulatus, aquilinus, magnanimi, aquilæ. Simus, libidinosi, cerui. Patens apertus, iracundi, passio. Longus ad os protensus, probi, audaces.

L A B I A

Gracilia relaxata, magnanimi, leones. Gracilia dura, iracundi, sues. Gracilia mollia, magnanimi, leones. Crassa, superius propendulum, fatui, asini. Superius

rius euerfum gingiuis discoopertis, contumeliosi. canes,

FACIES

Carnosa. pigri. boues. Macilēta. curiosi. à contrario. Magna carnosā, timidi. asini, cerui. Faciei tergus paruū. pusillanimi. elurus, simia. Magna facies. tardi. boues, asini. Paruifica. illiberales. superapparētia. Deorsum spectans. hypercrita, maligni. Plana sine tumore. rixosi. Vultui ebrīj similis, ebrīj. superapparentia. Similis uultui irati. iracundi. superapparētia. Similis uultui uerecundi. uerecundi. superapparentia. Deformis & obtorta, male morati. superapparentia. Longa. inuerecundi. Exleui causa sudans. astuti, libidinosi, edaces. Valde minuta rotunda, simplices. Longa macilēta. audaces. Valde curua longa macilenta, maliciosi, utiles. à fronte ad maxillas latior. mendaces. à maxillis ad mentum angustior. inuidi, rixosi.

MENTVM

Acutum. fideles. canes. Paruum breue. inuidi, immites. serpentes. Quadratum. uirtuti apti. Longum uersus deor

m 5 sum

sum acutum. uersipelles. Rotundum,
molles. foeminae. Caro sub mentū uer-
sus gulam. libidinosi. Mentum cum fo-
uea uel duplex. libidinosi.

BARBA

Mulier barbata. luxuriosa. Mulier
cum barba ualde nuda. bene morata.
Barba nimis pilosa. melancholici. causa na-
turalis. Bene formata. bonae naturae.
causa naturalis. Informis. malae naturae.
per contrarium.

COLOR OCULORVM

Superrubescēs. iracundi. passio. Per
nigri. timidi. coloris proprietas. Nigri
flauentes. boni animi. decentia. Glau-
ci aut albi. timidi. coloris proprietas.
Fului. boni animi. leones. Ignei. inuere-
cundi. iucundi. canes. Discolores. timi-
di. passio. Lucētes. luxuriosi. galli. corui.

COLOR FACIEI

Superrubescens. uerecundi. passio.
Genae superrubescentes. amatores uini.
passio. Genae & nasus rubore epatico.
obscenissimi.

COLOR PECTORIS

Flammeus. iracundi. passio.

COLOR

COLOR TOTIVS

Valde niger. timidi. Æthiopes. Per
 albus. timidi. mulieres. Fuscus. fortes.
 mediocre. Flauus. boni animi. leones.
 Valde rubeus uel rufus. astuti, ingeniosi.
 uulpes. Pallidus; turbatus nisi ex agri-
 tudine. timidi. passio. Mellinus. tardi.
 causa naturalis. Flammeus. maniaci, a-
 perti, iracundi. passio. Pallidus non ob
 studia bona. uiriosus, malignus.

COLLVM

Crassum. fortes. masculi. Gracile. de
 biles. foeminae. Crassum carnosum. ira-
 cundi. tauri. Moderatum. magnanimi.
 leones. Longum gracile. timidi. cerui.
 Perbreue. dolosi. lupi, catti. Quae circa
 colli clauem bene soluta. sensitiui. natura
 lis causa. Confusa. insensitiui. nat. causa.

PECTVS

Magnum formatum. fortes. masculi.
 Amplum compactum. fortes. leones.
 Cum pilo. instabiles, animosi. aues. Si-
 ne pilo. inuerecundi aut timidi. foeminae.
 Carnosum ualde. indisciplinabiles, igna-
 ui. Interstitium à iugulo ad uentriculū
 maius quam ab imo pectoris ad umbili-
 cum

cum. prudentes. Mammæ pingues de
orsum pēdentes in uiris. molles, effœmi-
nati. In pectoris sinistro caro crassa ele-
uata cum porro aut neruo cum uno aut
pluribus pilis, honoris diuitiarumq; argu-
mentum, ut inquit Ptolemæus.

METAPHRENV M

Magnum non carnosum formatū. for-
tes. mas. Paruum non carnosum infor-
me. molles. fœminæ. Curuum cum hu-
meris ad pectus. malī moris. Supinū.
molles, dementes. equi.

HV MERI

Formati magni. fortes. masculi. Par-
ui informes. molles. fœminæ. Bene so-
luti. liberales. superapparentia. Nō be-
ne soluti, conuulsi. illiberales. superappa-
rentia. In acuto eleuati. insidiosī. Lati.
fortes. intellectuī. Graciles. insensitiui.

MANVS

Copulati digiti. immundi. sues. Cur-
ti & crassi. temerarij. immanes.

VNGVES DIGITORVM MANVS

Lati albi subruffi. uiriles. Angusti ob-
longi. feri. Obliqui. impudentes, rapa-
ces. rapaces aues. Exigui. ueteratores.

Plani

Plani, albi, molles, subtiles, subrubei, lucidi, ingenio apti. causa naturalis. Asperi rotundi. Veneri. ad proprietatem. Valde breues, maligni, ad proprietatē. Parui, curui, rapaces. Puncta alba unguium, bene nati. causa naturalis. Puncta nigra, inuidi, ad causam naturalem.

VNGVES ET PEDVM DIGITI

Digitum pedum & unguem curui, inuerecundi, aues. Subtiles ungues bene colorati, bene nati, naturale. Coniuncti digiti, pauidi, coturnices.

PEDES

Neruosi magni articulati, fortes, mares. Stricti parui, molles, foemina. Pars interior plantæ non concaua, sed ita plena ut terram toto uestigio tangat, uersuti, causa nat. Arist. in 1. Hist. Crassi atq; carnosissimi, fatui, causa nat. Crassi & breues, imbecilles, causa nat. Graciles breues, maligni, causa nat. Nimum prolixissimi, doli, causa nat. Carnosi duri, hebetes, causa nat. Parui pulchri, fornicatores, proprietates signi.

TALVS

Neruosus articulatus, fortes, mares.

Carno,

Carnosus informis. molles. foemine. Latus. fortes. causa nat. Tali partes longe carnosae. stulti. proprietas. Calcanea gracilia. timidi. proprietas.

C R V R A

Neruesa crassa articulata. fortes. mas.
Neruesa subtilia. libidinosi. ad aues.
Crassa informia. inuerecūdi. ad superap.
Tibiarum surae crassae. intemperati. Tibiarum uentres molles. effoeminatissimi. Tibiae graciles. ignari. fallit in doctis multis. Surae pleniussulae ueluti grauidae. sordidi. Moderatae magnae formate. in geniosi.

G E N U A

Genue crassi. cynædi. ad superapparentiam. Genua subtilia. timidi. ad superap. Genua arcuata in anteriori. effoeminati. mulieres. Pinguia. timidi. liberales. Macra. fortes. audaces.

C O X A E

Neruesa. fortes. ad marem. Carnosae. molles. ad foeminas.

P E C T E N

Pilosum ualde. libidinosi & foecundi. naturalis causa. Pilis ferè nudum. casti. ad causam

causam naturalem.

NATES

Acuta ossæ. fortes. ad marem. Car
nosa pingues. molles. ad foeminã. Car
ne exsiccata. mali moris. ad simias.

LUMBI

Lumbosi. ferarũ amatores. leones. canes

ILIA

Ilia uel hypocondria gracilia & pressa.
timidi. ranæ. Carnosa. indisciplinabiles.

ANCHAE

Ossa prominẽtia extra. fortes. masculi.
Gracilia. timidi. debiles. mulieres.

VENTRICVLVS

Quæ circa uentriculum pinguia. for-
tes. mares. Non pinguia. molles. mulie-
res. Venter magnus prominẽs extra.
edaces. Paruus formatus. mête dextri.
Pilosus ualde ab umbilico infra. loqua-
ces. aues.

DORSVM

Angustum informe. molles. foeminæ.
Magnum formatum. fortes. masculi.
Amplum. fortes. arrogãtes. irreuerẽtes.
Curuum. immorati. Æquale formatũ.
commensurati. naturale.

COSTAE

Bene costati, fortes, masculi. Angusti & non costati, molles, foeminae. Costati circumtumidi, ut inflati, loquaces, stultiloqui, boues, ranae. *Vena*

UMBILICVS *du*

Nervos
A pectore imo ad umbilicum interstitium longū, insensibiles, uoraces, ad naturalem causam. Æquale, laudabiles, naturale. Ventriculus ab umbilico ad pectus carnosus, maleuoli, Palemon. Mollis & compressus, magnanimi, magnifici.

DENTES

Dentes
Canini, longi, firmi, gulosi, irascibiles, mali, canes, apri. Crassi lati, uani, lasciuui, simplices, boues, ignari, hebetes, asini.

PILOSITAS PARTIVM

Tibiae pilosae. Venerei, hircus. Pectus & aluus ualde pilosae, mobiles in opinionibus, aues. Pilosi humeri, in opinionibus mobiles, aues. Dorsum ualde pilosum, asperi, belluae. Ceruix siue collum a tergo pilosum, liberales, leones. Supercilia cōiuncta, tristes, passio. Supercilia ante nasum demissa, ad tempora extensa

extensa. fatui. sues. Erecti capilli. timidi.
passio. Valde crispi. timidi. Æthiopes.
Crispi in extremis. fortes. leones. In su-
periori parte frōtis eleuati. liberales. leo.
Plani capilli. simplices. Capilli multi et
densi. prauī.

INCESSVS ET MOTVS

Tardus longus. consulti & efficaces.
Tardus breuis. cōsulti inefficaces. Lon-
gus uelox. efficaces inconsulti. Breuis
uelox. inconsulti inefficaces. Humeris
incuruatis ambulantes. animo elati. leo.
Pedib. & crurib. cōuersis ambulātes. mol-
les. foeminæ. Corporib. se circūtorquētes
atq; fricantes. aduatores. passio. Inclī-
nati ad dextrā ambulantes. cynædi. super
app. Oculi satis mobiles. acuti raptors.
res. accipitres. Oculi frequenter moti
cū corporis fixationē. intellectiui. passio.

VOX

Magna grauis. iniuriosi passiuē. asini.
A graui incipiēs in acutū desinēs. iracūdi
lugent. boues. Acuta mollis rupta. cy-
nædi. mulieres. superapp. Grauis alta.
ualde iracundi. ualidi canes. Mollis si-
nē contentione. mansueti. oues. Acu-

n ta

ta fortis. infani. capræ.

STATVRA

Parui. ueloces. nat. causa. Arist. Val
de magni. tardi. nat. causa. Parui calidæ
ac siccæ naturæ. nihil proficientes. natur.
causa. Parui frig. naturæ. perfectiui. cau
sa nat. Magni frig. nat. nihil perficien
tes. nat. causa. Magni calidæ nat. perfe
ctiui. sensitiui. nat. causa. Incōmensura
ti & informes. astuti & prauī. passio.

Commēsurati. boni & sensitiui. naturale.

Illud autem in uniuersum memineris,
hæc potissimum ualere in hominibus a
nimalibus, uidelicet non regeneratis ex
dei spiritu & gratia: nam in talibus uerū
est illud de natura in Adam deprauata,
quod naturæ sequitur semina quiscq. suæ.
Qui uerò ex spiritu sancto regenerati
sunt, carnem suam mortificant cum uitij
& concupiscētij: quamuis concupiscen
tia & peccati fomes remaneat, ac in
plurimis ad actum deueniat

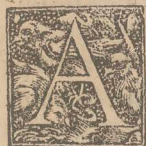
heu nimium sæpe.

TEMPORVM MV

TATIONES CERTAE EX PRAE-
dictione rerū quae in aere, terra, aut aqua
sunt aut fiunt, breuiter & clarè, ordinèq̃
alphabetico descriptae, per Gulielmum

Gratarolum Bergomatem me-
dicum physicum.

A

NIMANTES omnes natura
mutationes temporum senti-
unt; quoniã naturali quodã
instinctu ex impressione cor-
porum caelestium productio, mouentur
pro ratione dispositionis aeris ad tempo-
rum cognitionẽ, ut necessarium est suis
naturis, super illud Hieremię capite octa-
uio: Miluus in caelo cognouit tempus su-
um, turtur & hirundo & ciconia custodi-
erunt tempus aduentus sui. Animalia e-
nim minus occupata, & corpore imbecil-
lora, mutationes temporum praesentiũt.

Aues paruae in hyemis initio, magna
in multitudine congregatae, in campo ci-
bum quaerentes, signum dant magni fri-

n 2 goris

Tringus

Pluvia
Tringus

goris, gelu, & ualidarum tempestatum.

Aues marine si alas in littore maris non expandant, signum est serenitatis: & si a pelago aues fugerint, hyemem significat.

Tringus

Aues mundantes pennas suas rostris, signant pluuiam.

Pluvia

Aues colentes arbores, si ad nidos fugiant, pluuiam signant.

Pluvia

Aues aquas dulces colentes, si lauent se & in aqua ludant agitando alas, pluuiam notant.

Pluvia

Pluvia

Aues omnes communiter cum strepitu faciunt alis maiorem quam soleant, futuram pluuiam ostendunt.

Pluvia

Aues fluuiatiles relictis undis praequirantes, pluuiam denotant.

Tempus

Aues albae non consuetae apparentes, tempestatem magnam arguunt: quemadmodum & nigrae, si multae apparuerint, signum dant aquae.

Pluvia

Aues terrestres cum clamorem dant circa aquam, ultra solitum se balneantes, pluuiam significant: quia earum complexio delectatur aqua, & gaudent praecognitione elementi mutati ad pluuiam.

Tempus

Anseres continuo clangore uociferantes

tes

tes & uolantes, tempestatem signant.

Ardea auis, quæ & erodios Græcè, Germanicè reyer, Gallicè heron, altius uolans, serenitatem denotat: & in medijs aruis tristis manens, pluuiam.

Pluvia

Anas domestica si subsistens quatit pennas, aquam portedit: simpliciter quatientes, uentum prædicunt.

Vz 5

Aquatica uolatilia, ut anates, & alia, si in principio gelu quærant aquas magnas incongelabiles iuxta mare, signum magnæ durationis gelu extat.

gelu

Apes quando non uolant longè, sed in eodem in serenitate conuolant, tempestatem futuram notant.

tempestatem

Arietes ultra solitum salientes, si capitibus concutiant se, tempestates demonstrant.

tempestatem

Aselli se uertentes fricando ad terrâ dorsa sua, indicant magnas pluuiæ guttas.

pluvia

Asinus quatiens aures, tempestatem indicat.

Tempestatem

Aranearum telæ multæ, latæ, uentum aut tempestatem significant: cum per aerem feruntur, uentum nunciant.

uentum

Aquam quæcunq; significant, & tempestatem

AB

pestatem ducunt: si autem nō aquam, niuem & tempestatem.

Pluvia

Aqua pluuiialis quæ ceciderit, si citò desiccetur ultro solitum absq; uento, pluuiam indicat magnam.

Pluvia

Aqua stagnans si ultra solitum calidior fuerit, absente sole magnam pluuiam notat.

Pluvia

Aqua si alicubi scaturiat, ubi non solebat aut uberius solito, pluuiam grandem indicat.

*Pluvia
uer.*

Aquæ hyemales si ut frequenter fiant, uer ut plurimum fit siccum: si autem sicca hyems, aquosum erit uer.

Iris.

Arcus seu iris apparens aere existente sereno, pluuias portendit: cū uerò arcus extulerit se temporibus pluuiialibus, serenitatem significat, ut Ptolemæus inquit: habet enim nonnihil calidi & frigidī pluuiosi, calidum in sereno signat eleuari, & ecōtra in pluuioso. fit enim arcus à nube rorida sparsa. In diuersis tamen locis diuersa significat: à meridie enim ortus, magnam aquarum uim uehit, notat siquidem magnam aquarum uim esse in aere, quæ in meridie dominari possit. Si
circa

circa occasum refulserit, tonabit & leuiter pluet: si ab ortu circa uesperū surrexerit, serena promittit. Quo magis arcus fuerit uiridis, tanto magis pluias portendit: si uerò magis rubens, uentorum indicat flatus: qui si tranquillo aere apparuerit, pluias & uentos indicat: Sin autem hyemali aere apparuerit, per uētos & pluias breues, aeris claritatem indicat. Iris circa lunam aut lucernam apparens, australes significat aquas: & si duæ perpendiculares irides fiant, & una quidem ab Austro, altera à Borea, & halo similiter, aquam significant.

Iride apparente, nō potest esse diluuiū uniuersale usq; ad magnum tempus. Est enim fœdus (ut Moses Ge. nono scribit) quo apparēte deus homini promittit nō futurum uniuersale diluuiū. Poetę hoc haud ignorarunt, cum iridē fingunt deorum nunciam. Virgilius: Irim de cælo mi sit Saturnia Iuno: nā ab *εἰρεν* uenit, quod nūciare significat. In iride enim duo sunt colores, rubeus & uiridis: Rubeus ex humido inflāmato fit, significatq; aqueum elementū non omnino preualere igneo;

cum ignea natura in iride non nihil sui habeat. Viridis autem color causatur ex aqueo incocto, ac ideo signat naturam igneam non omnino aquae praevalere simili ex causa: quare apparet in iride, nec conflagratio nec diluuium, nisi multo post tempore, fieri potest, uidelicet cum altera natura alteri praeualebit penitus: quamobrem tradunt nonnulli sacri scriptores, quadraginta annis ante iudicium non uisum iri arcum, ratione in D. litera inferius scribenda: sed hic physice loquor: nam secus, credo diem illum & annum palam haud futurum, ut simus parati, & cat.

Pluuia

B

BOues contra pilum se lambentes, pluuiam indicant. Incipiente pluuiā, si boues fortiter comedant, pluuię durationem signant. Bos anteriorem pedem mordens, tempestatem aut aquam significat: si autem in celum respiciens olfacit, aquam portendit. Boues magis solito comedentes, & in dextram iacentes, tempestatem indicant. Bos in sinistram coxam iacens, serenitatem indicat.

Serenitas

Buffo

Buffones uel rubetæ, extra cauernas proprias uespere gradientes, magni in quantitate corporum, & multi numero, pluuiam monstrant.

c

Catus seu felis, pedum priorū illin-
ctu, caput cum interscapulio peeti-
nantis in modum & abluentis, si diu pal-
pauerit, pluuias ingruere nō ineptè com-
monstrabit.

Corui stantes contra solem, si rostra a-
periant, calorem significāt. Corui singul-
tu quodam si latent, rumoremq; in exer-
citu uolantes faciant, quatientes alis pro-
prijs plus solito, pluuię signum dant. Cor-
uus si depediculetur se super oliuam, a-
quam significat.

Coturnices, referente Solino, austro
flante, nunquam exeunt, flatum humidi-
orem timentes: aquiloni se credunt, cu-
ius siccitate ac uehementia facilius pro-
uehuntur.

Coruus si in serenitate nō consuetam
uocem habuerit, & superuociferauerit,
aquam significat.

Corui siue monedule si fursum uolent

n 5 &

Pluvia

Pluvia

Calor.

Pluvia

Pluvia

Pluvia

Pluvia

& clamant ut accipiter, aquam signant.

Pluv. Cornix, krahe germanicè, balneans se in aqua, & maxime in hyeme, & ultra solitum uociferans si spatietur in sicca arena, signum est pluuiæ, ut inquit Virg.

Tum cornix plena pluuiã uocat improba uoce,

Et sola in sicca secum spaciatur arena.

Pluvia Cornix super petrã cantans, quã inundatio submergit, aquam significat.

Tempus Cornix si uelociter bis aut ter clamet, tempestatem arguit: si mane clamauerit, serenitatem arguit: in uespere autem tempestatem, quietẽ cantans.

Cygnus in auspicijs semper lætissimus ales:

Hunc optant nautæ, quia nõ se mergit in undis.

Pluvia *Went* *Tempus* Canũ intestina si murmurauerint, pluuiam significant. Canis uolutans se in terra, uenti magnitudinem significat: in dextram coxam procumbens, tempestatem arguit.

Pluvia Columbæ si uespere ad columbare tardius accedant quam soleant, signum est pluuiæ.

Cicada

Cicadae multae factae, morbiferum annum significant.

Caligo post pluias, serenitatem.

Campanarum sonus longius auditus quam soleat, significat pluuiam, nisi sit uentorum causa.

Coopercula uasorum ligneorum strictiora solito, pluuiam significant.

Calor in aestate intensior & magis pungitius quam solebat, pluuiam citam significat. Aestate si minus tonat quam coruscet, pluuiam ostendit.

Calor inferius ad nostras regiones expulsus, futurae niuis extat indicium: & ideo cum ningere debet, aer offuscatur quadam alba tenebrositate: cum uero futura pluuiam est, nigra quadam tenebrositate aer conturbatur.

Calor temperatus eleuat uapores.

Coruscatio est pars aeris ex impetu aeris ignita & splendens. Fit autem post tonitruum, quia uisus in instanti fit: auditus in tempore.

Coruscatio ab aquilone tantum, in posteram diem aquam portendit, & ab ea parte uentum ualidum.

Coru-

le hir.

Serenitas

Pluuiam

Pluuiam

Plu.

Pluuiam

Nix

Hygchu

Hygchu

holye Coruscatio ab Austro uel Fauonio no-
 Æ serena, uentum & imbrem ab his par-
 tibus indicat.

holye Coruscatio aere existēte sereno, signi-
 ficat calorem. Coruscatio iuxta hori-
 zontē absq; tonitruo, serenitatē ostendit.

fat Æstate uespertinae coruscationes, a-
 quam ante tres dies indicant.

holye Coruscationes quietāt uētos, & quan-
 to tonitrua & coruscationes fiūt ualidior-
 res, tanto magis uenti quietātur: uere au-
 tem & hyeme minus, si eadem signa.

holye Coruscationum magnarum tempore
 capiuntur anguillæ quā plurimæ: quia
 tunc aque cauernarum in quibus illæ lati-
 tabant, redduntur amaræ, & nutrimento
 illarum inconueniētes, ac lutosæ subuer-
 sæq; propter descensum exhalationum
 ad illas, et sic fugientes capiuntur. Flores
 etiam & herbæ ea de causa arescunt.

holye Cælum cū plusquam solito plenum
 stellis uidetur, uapores iam aerem ascen-
 disse significat, & ideo pluuias effundet.

holye Cū multa ignium iacula in aere appa-
 rent ad modum stellarū cursus, qui sunt
 uapores igniti currentes & micantes stel-
 larum

larum luminibus, relinquentes post se caudam, uentorum flatum portedunt. quod si fuerint tales uapores ex multis mundi partibus currentes, diuersos demonstrant uentos, tonitrua & fulgura ex partibus à quibus uapores ignitæq; trabes fluunt.

Serò rubens cælum, manè indicat esse serenum: cum manè rubescit, uentus uel pluuià crescit. Cælo sereno existente, nebula parua uentum procellosum dabit: facta pluuià, cessant uenti celerius.

Cometes secundum Aristotelem, non est stella: sed creatur & fit ex exhalatione calida & sicca. Acceduntur autem uapores ita collecti in magnam molem, à motu sphaerarum caelestium, mediocri igneo principio, ita ut nec cito conflagrent, nec perpetuo ardeant, affluentibus etiam alijs uaporibus ex terra. Cæterum quod estum faciant cometæ, facile est iudicare, cum tam ingens multitudo & uis exhalationum in aere ardeat, per sex integros menses aliquando, ut Seneca testatur: breuissimum uerò durationis tempus (inquit Plinius) septem dierum annotatū est, maximum octuaginta. Cardanus dicit ho-

rum

Tonitru

Pluuià

Cometes

rum naturam mediam esse inter corpoream & imaginariam, ac in caelo fieri. Significat autem secundum ipsum Aristotelem, tempestatem uentorumque intemperantiam, nam siue uno siue pluribus apparentibus cometis, uentus magnus semper emergit aut duratione, aut magnitudine. Quod autem portendit uredines & siccitates, testantur historiae, & ratio persuadet. Cumque siccitatem in aere magna significet, nil mirum si etiam quaecunque sunt consequentia portendat: sunt uero haec, penuria, sterilitas & fames: est enim siccitas nouerca fructuum terraque nascentium, aliquorum magis, aliquorum minus, ut rusticis quoque notum. Ex his sequitur pestis, Quoniam autem ab humore sicco cum in aere abundet siccitas, sequitur melancholiae incrementum, ideo etiam manias, daemoniacos morbos, rabiem canum, luporum et uulpium, & morbos ex cholera & melancholia: denique ut habet Aphorismus 7. tertiae sect. Hipp. in siccitatibus febres acutae fiunt: & si annus magna ex parte talis fuerit, quale fecerit constitutionem, tales plurimum morbos oportet

tet expectare. Licet autem cometes mala homini significet, deus tamen bona inde elicit: nam si moritur rex unus, fiet forsasse alter melior: si succedit pestis, renouatur mundus, uel corrigitur. Est item signum corruptionis aeris et destructionis terræ nascentium ob æstum, quo etiam accensa bile & alijs corporum humoribus, facile ad iram homines prouocatur, & ad rixas & contentiones. Virgilius de scribens ciuiles motus secutos mortem Iulij Cæsaris, inquit:

Non aliàs cælo ceciderunt plura sereno
Fulgura, nec diri toties arsere cometa.

Est quoq; signum terræ motus, bellorū, mutationis regni, & etiam mortis cōmunis hominum, & animalium uiuentium in calido & humido, & maxime regum, & principū, diuitumq; magis quam pauperum in illo climate ubi apparet, ob uictus rationē diuersam, &c. Arguit enim penuriam & defectum leguminū & segetum. Cometę apparitio, totū annū reddit suspectum, non autem solum tempus sue apparitionis & durationis: potissimū uero minatur illi parti uersus quam radios suos

suos dirigit, & omnibus habentibus signum pro ascendente, in quo talis cometa apparet. Si scire ulterius uelis ubi detrimenta futura sint, locū ad quem tendūt: ibi enim praelia, seditiones, uenti, sterilitates, & morbi acuti erūt: atq; si hæc in eclipsibus contigerint, proculdubio naturaliter eueniunt: ubi autem præter illas, nō ita, nisi magnæ & crebræ fuerint. quid uerò magis ex supradictis euēturum sit, ex cometarum ratione dicendum. De generatione illarū, uarietate, duratione, ac locis, &c. potes uidete apud Cardanum in Commentario 5. lib. 2. De iudicijs Ptolemæi: in nocte uidētur pulcherrimè sub crepusculis: non ita in die, nisi potētī modo. Locus cometes facile dignosci potest planisphærio: nam si in arietē, erit in Germania uel Britannia: & inspiciendo quò tendat cauda, hac poterūt distingui. Si diu fulgent, diuturnus erit effectus: Si matutinæ, celer: si parum, breuis. Non dico tamen cometam esse prædictorū causam necessariam, sed inclinantē. Frequentius autem circa septentrionem apparēt: nec sunt unius & eiusdem formæ, sed mul-
ti

ti & uarij ac dispares magnitudine, diffimilesq; colore.

Cardui echinus spinosus ex agris, ubi habitior factus est domum comportatus & in ædium tabulatis, camino uel contiguatione, aut alibi appensus, horrentes aculeis, & patentes suas alas si clauerit, secq; ueluti in nouū habitum pro tempore composuerit, uenientis pluuię signum renouabit, ut in Prouincia omnibus notum est.

D

DElphines, mehrschuuein Germanice, tranquillo mari lasciuentes, flatum uentorum ex ea parte qua ueniunt, significant: sed quando mare est turbatū, aquam si sparserint, signant tranquillitatem, inquit Aristot. Delphin super mare natans & super eleuans se & immergens frequēter, aquā aut tempestatē denotat.

Diluuij signa recensurus, à remotis prius incipiam. Arescentia igitur & siccitas humidorum corporum signum est remotum futurę pluuię: nam significant uapores humidos, qui sunt antecedentes pluuiarum causę, eleuatos esse, ac continuo

o. eleuat

Pluvia

Delphin

eleuari, donec uapores (sunt enim de natura aquæ) absentibus stellis calidis frigescent ac inspissentur, & in causas pluuiarum coniunctas trāseant. Sequitur hinc ex mente Theophrasti, nunquam fore diluuium uniuersale nec particulare, quin in eadem regione uel sibi contermina ad minus per annum pluuiæ omnino abfuerint: quoniam magnum effectum oportet causam magnā antecedere, non enim potest diluuium esse, nisi uapores multi & magni ueluti antecedentes causæ præcesserint. Secundum signū & ualidius est, si cum antecedente ueridine ac siccitate fuerit naturalium fontium siccitas: quoniam plurimum fontium hæc siccitas fuerit, eò futurus imbrium excessus erit maior. Tertium adhuc maius, si cum siccitate naturalium fontium, fuerit fluuiorum aliquorum, uel plurimum deperditio, in ea regione in qua hæc euenerint, diluuium esse futurum significant, uel in sibi cōtermina. Quartum adhuc efficacissimū, si cum fontium ac fluuiorum arefcentia uerit maris alicuius aut aliquorum, aut ex parte, aut ex toto diminutio, diluuiū significat

gnificat regionis, uel plusquam prouinciale. Declarauit siquidē Aristoteles, maria noua fieri ex reliquijs magnorum diluuiorum: arescere uerò denuo per generationem nouorum diluuiorum: per hūc enim modū probauit, quod nunc est mare, olim fuisse terram: & quod nunc terra est, multoties fuisse mare. Quintum, si in æstate apparuerint iacula, trabes, dolia, cometæ plerunq; magnæ: quo namq; plures maioresq; fuerint, hyemem significabunt diluuiosam, uel magnis pluuijs et imbribus abundantem, uel si nō hyemē (ob propinquitatem) saltem uer tale fore demonstrabunt. Huius signum fuere igneæ acies sanguinem emittentes, quæ anno Christi 570. apparuere: nam post has pluribus diebus, continuis imbribus tanta aquæ uis auctus est Romæ Tyberis fluuius, ut magna populi strage humiliora loca submergeret: ac similiter alijs quibusdam in ciuitatibus & locis contigit. Sextum, si æstate in celo aut etiam in terra hiatus, quos Græci chasmata uocant, frequenter pluribusq; in locis apparuerint, hyeme sequente uel uere in ea regio-

ne diluuium portendunt. nam magnam uaporum copiam exhalationumq; ad caelum ascendisse portendunt, quae demum in aquam uertuntur. Septimū, si in caelo uoces, soni, armorum strepitus, tubae, aut sub terra uel è terra mugitus ut boum audita fuerint (ut in paludibus contingere posse Aristoteles probauit in Problematibus) in proxima hyeme diluuiū praefagiunt, tanto quidem maius, quāto haec pluries & pluribus in locis audient: quoniam haec uapores multos & magnos eleuatos esse ad caelum, eleuariq; continuo, designant, qui pluiarum & illuuium causae sunt. Proxima uerò signa & cōiunctae causae plures sunt, de quibus in libro hoc particulatim diximus, quae scilicet pluiam indicant, ut halo, iris seu arcus caelestis prope orientem, luna uel sole occidente: & si nocte dieq; pluries. Aliud signum sunt duo soles uel duae lunae, licet rarissime uisi sint, cum tamē in austro spectantur, diluuium signant in die soles, in nocte lunae. Significant enim uaporū ingentem multitudinem imò ingentissimā esse in nubes pluuiales conuersam. Ex
anima-

animalibus etiam uerissima colliguntur signa, ac ferè impossibile est naturaliter fieri diluuium, nisi noua quædam animalia, quæ aut sub terra, aut in syluis, aut in aquis degebant, præapparuerint, uaporum motu perterrita: quæ uerò ab aquis uictum quærūt, ex magna siccitate aquarumq; inopia regionatim mouebuntur, ut aquas quærant. Vnde fit ut terrestria è syluis montibusq; ipsis ad plana cultaq; ipsa loca ueniant, uocibusq; horridis ac uarijs pro diluuij futuri metu langueant: ut de lupis alijsq; notum est. Sciendum tamen naturaliter uniuersale diluuium fieri non posse: non enim fit nisi propter excessum imbrium in tota terra, modò sol nec per se nec uì alterius stellæ potest habere æqualem uim in tota terra, ut talem excessum faciat. nec potest esse uniuersale, nisi uniuersaliter nubes colligantur supra totam terram: at sub torrída zona nõ colliguntur, ergo uniuersale esse non potest: oporteret enim ut sol absens esset ab omni regione. Noeticum diluuium fuit penitus supernaturale. Idem de uniuersali conflagratione dico.

*Gelu
rix*

Deficcatio rerum in tempore hyemali
& pluuioso subito facta, ut papyri & mar-
moris, signum est gelu.

E

Uerbi

Erinaceus, echinus Græcè, igel Ger-
manicè, uulgo ericius terrestris, fa-
cit duo foramina ubi habitat, unum uer-
sus Boream, aliud uersus austrum: quod-
cunq; horum obstruerit, ea ex parte uen-
tum significat: si autem utrumq;, uenti ar-
guit magnitudinem.

F

Formica

Formicæ cõkursantes si ante oua gra-
diantur, signant pluuiam. Formicæ
in concauo loco existentes si oua extule-
rint ex centro ad circumferentiã, seu ex
intus ad extra, aquam significat: si autem
deorsum tulerint, serenitatem.

Fulica

Fulica (Græcè dicitur *λίπαρος*, uulgo
Italico follata sive follega) & anates tã syl-
uestres quàm domesticę quatiens alas,
aquam significat: submergentes uerò se,
& alas quatiens, uentum præ se ferunt.

Fauilla

Fauilla ex lucerna, uentum significat
aut aquam.

Fuligo

Fuligo cadens, ab euaporarijs magis
quàm

quàm soleat, pluuiam significat.

Falx nigra quę secuit herbas, pluuiam indicat.

Fumus albus si eleuetur (ante solis ortum & post solis occasum) supra aquas & paludes ac prata, calorem & serenitatem diei proximę significat: si manẽ, eadẽ die: si nocte, diẽ crastinam calidã indicat.

Fulmẽ est pars aeris collisione aliqua usq; ad obstaculum cum impetu ueniẽs: uel est exhalatio calida & sicca à nubis lateribus uiolẽter extrusa cum impetu uel incendio. Non est ergo fulmen semper lapidea substantia, ut quidam asserunt: si enim lapidea substantia esset, non huc & illuc discurreret, nec rursus reuerteretur: cumq; aliquod corpus feriret, carnem diuideret, ossa confringeret. Est autem materia crassa, terrestris, uiscosa, ualde decocta & exusta, & sæpius in nigrum uel rubrum lapidem uertitur, aut lapideum fulmen: eius uerò forma est ut sit acutus altera ex parte, propterea quòd ad eam uapor primo inclinabatur cum decoqueretur: hic uerò cadẽs à nube muros & arbores penetrat, nedum animalia, ut notũ

*Lhu**Serenitas**Fulmen*

est. Si ergo exhalatio illa, quæ est fulmẽ,
 sit plus calida quàm impetuosa, partes su-
 perificiales alterat sine interiorũ partium
 læsione, quoniam propter modicum im-
 petum moram sufficientem in superficia-
 libus partibus efficit, atq; ita caliditas si-
 ne penetratione cõburit pilos totius cor-
 poris sine uulnere. Sin autem fuerit ual-
 de impetuosa, sed crassa & multa, ac cor-
 pora quib. occurrit fuerint dura, illa fran-
 git ad minutas partes: aliqua percutit, cū
 uulnere, ruina, fissuris, ut in arborib. cer-
 nere est. at ubi hæc exhalatio fuerit æqua-
 lis quo ad impetum & caliditatẽ, utrunq;
 facit, quoniã alterat & uulnerat. Plinius
 libro 2. cap. 53. fulminum plura genera
 facit: quæ sicca ueniunt, non adurunt, sed
 dissipant: quæ humida, non urunt sed in-
 fuscant: tertium quod clarum uocant, mi-
 rificæ est maxime naturæ. Ideo autem ci-
 tius fulmen alta sternit, quia cū ab alto
 obliquando descendat, citius alta repe-
 rit. Sola uerò exhalatio ea facit fulmen læ-
 dens, quæ crassa est, ideoq; resolutioni re-
 sistit, adeo ut in terram cadat antequam
 resoluatur. Cuius autem exhalatio est te-
 nuis

nuis, nō pertingit ad terram. Effectus uero fulminum circa ea quæ contingūt, potius sunt admirādi, quā causa inde quærenda. Quis enim dignam inueniat causam quomodo fulmen integris & illæsis oculis aliquando conflat argentum: manente uagina, gladium liquefacit: circa lignum dilatatum ferrum, distillat: quod fracto dolio, uinum stare facit, nec ultra triduum ille rigor durat? Vinum quoque fulmine gelatum, cum ad priorem redit habitum, potatum aut exanimat, aut dementes facit. Sed cum physicus sim, conabor effectuum causas proprias immediatasque reddere. Vnus est igitur effectus quod in casu magni tonitruū magneque coruscationis, uina in dolijs corrumpuntur atque subuertuntur: imò (ut Plinius inquit) dolia exhauriuntur intactis operimentis, nulloque alio uestigio derelicto: huius autem causa est, quod putrefactio est extraneatio quædam propriæ atque innatæ caliditatis: cum uerò exhalatio sit calida & sicca, subtilis multum ac penetrans, magnoque impetu descendens, magna cum uolentia per dolij poros transit ad uini substantiam

stantiam, alteram eius propriam & innatam caliditatem, demumq; illud corrumpit: imò etiam, ut dictum est, aliquando dolium fulmine percussum frangitur, & tamen adhuc stat uinum, nec effunditur: cuius causa est, quoniam exhalatio illa quæ cadit cum fulmine ignea est, ideo in uino circūcirca crustam inducit ad pellis modum, quæ durans per tempus retinet uinum ne effundatur: simili ratione de alijs liquoribus. Secundus effectus est, quòd omne fulminatatum redditur uenenosum, ut uinum, uel animal, aut quoduis: nã exhalatio illa sicca atq; usta urens multas uiri partes, uel animalis humiditates per uiam suffocationis aut prohibitæ transpirationis, ea reddunt uenenoſa: & propterea sapore & odore sulfurea fiunt omnia. Tertius est, quòd bibens uinum fulminatatum (ut supra dixi) uel animal fulminatatum comedēs, aut subito moritur, aut fit demens. Causa uerò est, quia ex ueneno derelicto hæc uis acquiritur, quæ uel necat, uel dementem reddit. Qua etiam ratione fit, ut animalia uenenoſa si fulminentur, in sua uenenoſitate corrigantur,
nam

(nam uenenum ueneno pellitur sæpius)
 quia propter coruscationis exhalationē
 humor uenenosus extinguitur, paulatim
 cum fulminis exhalatione euaporando.
 Quartus quod in casu tonitruī & magne
 coruscationis oua gallinarū aut frangun-
 tur, aut sterilia fiunt: causa uero, quoniam
 coruscatio quæ est exhalatio cum oua fe-
 rit, aut est crassa, & sic illa frāgit: aut est te-
 nuis, & sic penetrans per poros ouorum
 spiritum gignitiuum caloremq; innatum
 in albumine contentū dissoluit, sicq; ste-
 rilia redduntur. Præterea fulmen aliquan-
 do corporis pilos urit, ut inguinis, axilla-
 rum, & femoris, non lædens corpus. Ali-
 quando corporis colorem alterat, & ni-
 hil præterea aliud. Aliquando interficit,
 nullumq; ustionis uel fulminis uestigium
 derelinquit. Aliquando contra in interse
 cto à fulmine apparet ustionis signū. Præ-
 terea omne percussū fulmine, caput uer-
 tit contra fulminis impetum. Arbor insu-
 per fulminata, astulas euulsas contra ful-
 men erigit. Miraculum non paruum scri-
 bitur à multis, quod cum tres homines
 deambularent, ex casu fulminis, is eorum
 qui

qui prauior erat raptus fuit ad secundam usque aeris regionem. Multa quoque alia scribuntur, quorum causae perspicuae sunt ex his quae diximus. Post haec opportunum est, ut cum medicus sim, etiam remedia contra fulmen describam. Ac primum quidem est murus aeneus, nil conscire sibi, nulla pallescere culpa: nam conscientia bona uitaeque innocentia tutum apud Deum reddunt, sine cuius nutu nec folium cadit, ac propter peccata ueniunt aduersa. Naturalia uero remedia sunt primo, ut inquit Plinius, laurus arbor: unde antiqui fulmen timentes, lauri coronam suo capiti imponebant, ut Tyberium caelo tonante solitum esse, scribit Suetonius. Vitulos marinos fulmen non percutit, ideo tabernacula fiant pellibus eorum. Antiqui corrigiam ferebant ex horum pellibus contra fulmen ualidam, naturali antipathia. Aquilam non ferit fulmen, hac ratione principes per eorum castra solebant aquilas educare, quod a fulmine praeseruarerent, ut lib. 2. dicit Plinius cap. 57. Fulmen occaecat, & aspicienti ipsum facies intumescit: remedium est in fulminis ictu faciem oculos

oculos, totumq; corpus operire, beneq;
integere, aures etiam obturare, ne nimio
sonitu dissoluantur. Valet à proprietate
contra fulmen ferrum: unde & ferentes
ferri multum, à fulmine non leduntur, po-
tissimum si tempore ictus ferrum multa
aqua aspergatur. Narrant autores boni
corallum contra fulmen ualere. Ferunt la-
pidem qui cū fulmine cecidit (ut aliquan-
do contingit) si in ostio suspendatur, do-
mum à fulmine præseruare. Fertur etiam
dormientes ac prægnantes nequaquam
fulmine tangi. Est & remedium ut (amo-
ta superstitione) omnes urbis campanæ
sonentur imminente illo tempore: nam
ui soni mouentis aerem sursum & ad late-
ra, exhalationes ad tertiam aeris regionē
expelluntur. Tempora et loca fulminum
etiam referente Plinio libro 2. hyeme &
æstate rariora fulmina, contrarijs de cau-
sis fiunt, quoniã hyeme densatus aer nu-
bium crassiore superficie inspissatur, om-
nisq; terrarum exhalatio rigans ac geli-
da quicquid ignei uaporis accipit, extin-
guit. Vere autem & autumnno crebriora
fulmina sunt, corruptis æstatis hyemisq;
causis

caulis. Crebriora spectantur cum sol per sagittarium decurrit, & hanc ferè ob causam poetæ signum illud sagittarium appellarunt. Hac ratione nec Scythia nec Ægyptus fulgurant. Scythia enim præ nimio frigore exhalationem non habet: Ægyptus præ nimio calore illas resoluit, qua de causa in Italia fulmina crebra sunt, quia mobilior aer mitiore hyeme, & æstate nimbosa semper quodammodo uernat, uel autumnat. In Campania hyeme & æstate fulgurat, quod non in alio situ cernitur: nam illic semper uer est. Quid autem portendant, breuibus accipe: Quo in anno fulmen magna ædificia præcipue templa elidit, frugum inopiam ac sterilitatem præfigit, & maxime fructuū sui tēporis.

Pluuia

G

GAllinæ si ultra solitum se concutiāt in aqua, uel segregentur plures earum in uno loco simul, & in pluuia principio quærant tecturam aliquam se protegentes à pluuia, signum est magnæ futuræ pluuia. Galli cantus in nocte citius quæ soleat, mutationem aeris aut uentum ostendit. & paulo post occasum solis

cantans

cantans, indubitata pluuia prædicit: modo non æstate fuerit: motum enim uaporum qui sursum petunt sentiēs, expergit & cantat.

Grues ab imis uallibus fugientes, pluuia significat. Quando grues uolāt nec reflectuntur uel non reuertuntur, serenitatem significant: non enim uolant, nisi utiq; uolātes prius serenitatem uiderint. Grues abeuntes, tempus hyemādi indicant.

Gelu primum quod anno quouis accidit, si dissoluatur cum pluuia, quodq; gelu subsequens illo anno, cum pluuia pro maiori parte dissoluet: si in principio gelu uenti fuerint durantes orientales, gelu duraturum significant.

Herodius, id est ardea, in matutinis clamans, aquam significat: super uero mare uolans & uociferans, uentum præsignat.

Halos si æqualiter constituatur & appareat, serenitatem significat. Est autē corona quæ circa solem aut lunam cōgregatur: cum enim in nubem nigram finitur, imbrē

Pluuia

Gelu

Pluuia

Halos

imbrem præfagit. eoq̄ plus, quò sæpius
aut continuatis diebus & noctibus appa-
ret: nam etiam de illuuiione timendum.

Pluvia

Hirundo circa aquam uolitans, si sæpe
percutiat aquam proprijs pennis, uel uen-
tre paludes uerberet, pluuiam indicat.

Pluvia

Ignis flamma si flexuose uolitet, aut cū
luminaria ex se flāmas elidunt, uel uix
accēdantur, aut sublatis ollis ab igne eis-
dem carbo ignitus adhæreat, aut cūm ig-
nis scintillas emittit, uel cūm cinis in ig-
ne concrefcit, carboue ignitus uehemen-
ter pellucet: hæc omnia significant uen-
tos, coruscationes & tonitrua: simul sunt
futuræ pluuiæ signa.

Pluvia

Iuncturæ patiētium podagras, & ossa
fracta non bene curata, si doleant, plu-
uiam notant.

*3 brumæ
by emy
olant*

Lusciniæ domesticæ (præsertim ma-
res) ineuntem brumam cātu admō-
dum uocali tacentibus reliquis prodūt.

Lampyridarum seu noctilucarum stel-
lantes uolatus, maturitatis ordeï signum
dant rusticis.

Lupus

Lupus ululās, tempestatem significat: lupus cū ad laborata, id est culta uenit, & tempestatis tempus haud sit, tempestatem confestim significat.

In æstate, interlunio tēpus est calidius, quia luna nobis proxima est: in plenilunio frigidius, quia cū sol sit nobis proximus in æstate, luna illi opposita erit à nobis remota. in hyeme autem plenilunia faciunt tepidiōres noctes, quia luna nobis proxima est: ut nouilunia frigidissimas, quia luna abest à nobis.

Lunam conspice tertia die ante cōiunctionē, quādo scilicet luna apparet cum cornibus subtilibus, aut post tres dies à solis coitu quando apparet in occidente cum cornibus: quæ namq; luna apparuerit in talibus temporibus clara & nitida, & à nullo uapore circumdetur, aerem serenum significabit: sed si luna subtilis apparuerit & rubea, & illa pars lunæ quæ non est luminosa à sole apparuerit clara, & cum quadā agitatione, uentorū flatū portendet, qui ex illa mundi parte procedent, à qua colores ueniunt & circa lunā recedunt. Si uerò luna nigra in talib. præ-

Tempest
Luna
Triguis.
plenus
et lun.
Tempest
Serena

dictis temporibus apparuerit aut uiridis & spissa, hyemalem aerem atque pluias nunciabit. Ægyptij obseruarunt, si luna quarta exorta puro nitore fuerit, esse certum serenitatis signum: quod & Plin. lib. 2. cap. 4. 6. Conuenit quoq; ut lunā contempleris tertia die ante oppositionem, scilicet quando est plena, uel die post oppositionem: & sic etiam tertia die anteq; luna sit media in lumine, aut tertia die post dimidiationē sui luminis: quæ si clara sit & nitida, & à nullo circumdetur uapore, serenitatem significat. Si uerò rubea fuerit, & pars nō illuminata à sole clara apparuerit cum motu quodam scintillatiuo, flatus uentorum significat: utq; superius diximus, ab illa parte procedent uenti, ad quam ipsam declinat. Si uerò nigra fuerit aut uiridis & spissa, hyemalem aerem atq; pluias nunciabit. Est & alius iudicandi modus, ut circulū respiciamus qui apparere solet circa lunam: qui si fuerit unus & clarus, qui paulatim destruitur, significat aeris claritatem: si uerò circa lunā duo apparuerint circuli aut tres, significant aerem hyemalem, quia uaporum

rum abundantiam indicant & crassarum
fumositatum. quòd si circuli tales fuerint
clari, ad ruborem uergentes, & quasi ab-
scissi, fumositates Martis naturam sapien-
tes demonstrant: abscissi, motum fumosi-
tatum significant, & ideo uentorum po-
tentissimos flatus portendunt & aerem
hyemalem. Si circuli tales fuerint liuidi,
seu nigri, aut turbulenti, aerem hyemalem
cum grandinibus significant. Circuli
circa lunam abscissi, si ad nigram uiridita-
tem declinauerint, significant aerem hye-
malem pluuiosum cum grandinibus &
uentis: & quãto plures fuerint, tanto ma-
gis multam demonstrant fumositatem &
spissam. Circulus lunæ si dilapsus fue-
rit equaliter, & in semetipsum euauerit,
significat futuram aeris tranquillitatem.
Cum uerò in unam partem quasi ruptus
cesserit, illic uentus erit unde scinditur: si
pluribus locis ruptus fuerit, tempestatē
in mari nauæ expectant.

Circa lunam plures halones, pluuiam
nunciant.

Plena luna nigra, præfagit a quas.

Lunæ reſtitudo quando inclinãt, bo-

realis est mensis: quando autem fuerit de orsum, australis. Intelligo autem lunā primam post coitum, & per rectitudinē, cornua recta.

☉ Luna rubens uentat, pallor pluit, alba serenat.

☾ Lunæ motus per cæli quadras, magnū habet dominium super corpora humida: & ideo per suum lumen, & principalius per specialem eius influentiam, facit mare tumescere & detumescere, fluere & refluxere secundum diuersos eius respectus ad ipsum, & secundum quod sunt in maiorib. aut minoribus fortificationib. suis. Hoc etiam fit quia luna habet proprietatem cum oceano non cum alijs. Vnde dum luna mouetur ab oriente in meridiem; facit ipsum mare tumescere, & ex consequenti fluere: cum autem mouetur à meridie in occidentem; facit ipsum detumescere atq; refluxere: & consimiliter dum luna mouetur ab occidente ad angulum noctis, mare iterum fluit: & dum mouetur ab angulo noctis seu à septentrione ad orientem, iterū refluit. Sunt tamen aliqua maria adeo crassa, seu spissa, quod

quòd talem effectum à luna recipere nequeunt, ut sunt maria mediterranea: & aliquid est mare in crassicie medio modo se habens, q̄ solùm semel in mense fluit & refluit. Flumina autem & stagna propter eorum subtilitatem insensibiliter euaporant, ideo tumescentiã aut detumescentiã notabiliter non patiuntur.

Littora clamantia, uentosa sunt, & potissimum si subleuentur.

M

Montes halitũ densum & crassum Musque adeo ut ne à sole quidem & uento dispici possit, perspirare uisi, futuræ pluię signa omnium oculis admouent.

Mons qui ante est, si sonuerit, uentosum est.

Milui ludentes & spaciantes in aere, alter cum altero uolando, signant calorem, siccitatem, aerisq̄ serenitatem.

Muscæ paruæ, si parum ante solis occasum congregentur ante solis radios ad modum formæ pyramidalis & ludant, signum est caloris & serenitatis crastinæ diei.

Muscæ atrocius mordentes, quàm soleant, petentes os aut oculos hominis, al

Venti.

Pluu.

Venti.

Serenitas

Serenitas

Pluuia.

riusue animalis, pluuiam significant.

Tempest. Maris tumor & agitatio significat tempestates, uentos & pluuias. Mare subleuatum, & littora clamantia, uentosum. In mari si fiant pappi multi qui fiunt à spumis, uentum significant magnum.

Se. Marina in tempestate canentia, serenitatem notant.

Pluui. Mergorum è flumine celer uolatus & clamor, pluuiam & uentos significabunt.

Venti. Mare plus solito caeruleum apparens, Austros nunciare tradunt: atrū, Aquilones.

N

Tempest. **N**OCTUA in imbre garrula uel sereno tempestatem indicat: quæ & uociferans in tempestate, serenitatem notat: & nocte, tempestatem, quiete cantans.

Tempest. Nubes dum est integra, & spiritus intus discurrens, sonum æqualem & continuum atq; mugitibus similem reddit, huiusmodi tonitrua uenturi imbris sunt prænuncia. Sed cum nubes in modum uesicæ eliditur uel exploditur, fit sonus acutus, quo educto concidunt homines & exanimantur, quos proprie Attonitos dicimus.

Nubes

Nubes cū sereno caelo in altū feruntur, ex quacuncq; mundi parte fiat, uentos emerfuros ab eadem mundi parte significant. Si nubes globarent, appropinquantēq; sole discutiantur, & hoc ab aquilone fiat, uentos demonstrant.

Nubes parua, si post serenitatē factam apparuerit in aere distensa & diuulsa, nōdum cessat tempestas. Nubes apparentes in aere quæ assimilantur floccis lanae, aliquando significant pluuias cum frigore, sed non multas: nam flocci uaporum crassiciem ostendunt.

Nubes quæ apparent gradatæ & sicce ad modū ouīū gregis, uentos denūciant.

Nebulosa tēpora sunt serenis calidiora, cæteris paribus: causa autem est, quia serena tempora sunt exhalationum magis expertia: nebulosa uerò plena sunt exhalationibus, quæ suo calore aerem cale faciunt.

Nubes nigrae in aere pluuias inducūt: albæ uerò grandines tempore æstiuo: hyemali uerò tempore, albæ nubes, niues demonstrant.

Nubes in montium cacuminibus incidentes

*Venti**Tempestas**Pluui**Venti**Serenitas**Grandis Pluuia**Plu*

dentes, pluias significant.

Ilu.

Quædam est caligo seu nebula cōtin-
gens tempore sereno, quæ si sursum pe-
tat, per condensationē transit in nubem,
Sensibilis estq; signum pluiiæ. Altera accidit in plu-
uia, & decidit ex nubibus ut eius excre-
mentum, estq; serenitatis signum.

Sensibilis

Nebulæ igitur in aere apparentes, si ca-
dant & nō ascendant superius, aeris pur-
gationem significant, & serenitatem.

Iux.

Nubes albæ cū multæ apparuerint, &
præcipuè in horizontis parte in uespere
per duos aut tres dies continuos tempo-
re hyemis, frigoris & niuis extat indicatiū.
Turbatio aeris ad pluiiā, & nubes si sint
magis quàm soleant albæ, significant ni-
uem, & præcipuè cū post talem appa-
rentiam, aer aliquantulum calefactus sen-
titur, propter calidum quod de nube ex-
pellitur.

Idem.

Nebula maris, si terram petat uēto sibi
contrario, pluiiam significat.

Solu.

Niues cadētes in principio gelu, si sub-
tiles & minutæ fuerint, fortius gelu no-
tant: si uerò latæ partes cadētes niuis, si-
gnant citam gelu dissolutionem.

Nemo.

Nemorum fragor, & commotio foliorum, uentos & tempestates indicat.

O

Oues tenellas, si ante maturum tempus Venerem experiantur, futura pestis esse praesagium affirmant.

Oues praeter solitum nimis pascentes pluuiam praesentiunt.

Olei scintillatio in lampadibus ardentibus, pluuiæ signum est.

Oues aut caprae quâdo coierint, tempestatem longè significant: oues si manè coeunt, manè tempestatem indicant. Autumno si oues aut boues fodiunt & iaceant uniti ad inuicem habentes caput, hyemè tempestuosam portendunt: tardè coeuntes, serenitatem.

P

Pluuia aut nix quia rarò absq; uento cessare abigiq; solet, idcirco utraq; si insignis erit, flatuosum aerem nō procul abesse testabitur.

Pluit rarò uel parum frigidissimis temporibus aut calidissimis: nam frigoris accessio nimia, uaporum eleuationem atq; inde nubes prohibet, calor nimius citò

p 5 nubes

Tempestas

Lesis

Ihu.

Pluie.

Tempest

Trigis

Pluad
Pluina

AB

Pluit

nubes diffoluit, uel diuidit.

Pruiua Pruiua cadens in uere & autumnno, serenitatem illius diei & caliditatem significat aliqualem, secundum anni tempora. Fit autem in locis et temporibus frigidis, fitq; ex uapore qui immediate uertitur in gelicidiū: significat etiā cum apparet in triduo futuram pluuiam, ob uapores maiores.

Pluua Pedes si sudauerint, australis est mutatio, idemq; signum nebulae.

Tempest Pruni si bene fructificauerint, tempestates multae uehementer fient.

Porci Porci seu sues manipulos foeni si dilacerent & abscondant, pluuiā ostendunt.

Passer Passer clamans mane, tempestatē signat.

Pecora Pecora exultantia si indecora lasciuia ludant, pluuiam portendunt.

Pulices Pulices mordaciores existētes, pluuiā significant.

Pauones Pauones ultra solitum clamantes, pluuiam declarant.

Picus Picus auis, Specht Germanicē, quae & pluuiā auis antiquis dicta est, ualidiusq; pro more stridere si obseruabitur, certo imbres indicant.

Plane

Planetae in suis stationib. maxime suas vires exerunt: Saturnus enim frigiditate facit, Mars calore, Iupiter temperamentum & serenitatem, Venus pluias. Ingressus quoque planetarum in signa sui casus, tempora mutant.

R

Rana plus solito suum prosequens garrum, pluiam significant. Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam.

Ros si mane non apparuerit, dum tamen à uento non impediatur, pluiam uel gelu significabit, secundum anni tempus.

Ros sit ex uapore qui immediate in aquam conuertitur. sitque in temporibus & locis temperatis.

S

Salamandra uisa, signum pluiæ est. Starnes si mane uolauerint coadunate, mane erit tempestas: si autem tarde, tarde & multo tempore erit tempestas: & si reuertantur uolantes, tempestatem significant.

Sciurus, Germanice eychhorn, tempestatem præuidet, obturatisque qua spiraturus est uentus cauernis, ex alia parte fo-

res

Ilu.

Ros

Ros

Ilu.

Tempest.

Tempest.

Signe
Sol.

res aperit, ut inquit Plin. lib. 8. cap. 38.

Sol cum oritur aut occidit clarus, ita quod non tegatur ab aliquibus nubibus, serenitatem aeris in tali die significat. Si vero in eius ortu circulus aliquis circa solem apparens diuersorum colorum fuerit, uel ad igneum ruborem declinauerit, aut solis radij per nubes transeuntes rubei fuerint & protensi, ita quod uideantur eius radij tanquam iacula, & rubei extra circulum separatim, talia accidētia significant uentos fortissimos: colores namque rubei Martis naturam indicant, quare furiosos & siccos uentos demonstrant.

Sol occidēs ruber, uentosus est: quod si post occasum solis in occidentali plaga nubes rubeæ ut carbones accensi apparuerint, certum uentorum signum sunt.

Sol si ruber uel puniceus ante eius occasum uideatur, præsertim per magnum tempus ante occasum, uel per totum diem, & in occasu appareat magnæ quãtutatis, uentos sine dubio nunciat.

Sol cum oritur aut occidit, si circa ipsum nubes fuerint nigre aut uirides, aut nigre cum permixtione uiriditatis, & circulus circa

circa solem sic apparens, aut ascenderit cum nubibus nigris, aut uiridibus, aut ad uiriditatem tendentibus, aut ab ambabus partibus sol habuerit nubes extensas, pluuias & aerem hyemalē in tali die aut nocte significat: pro diurnis qualitatis. obseruatur in ortu, pro nocturnis in occasu.

Sol si magnus exoritur aut occidit, pluuiarum praeo est. quia solis illa magnitudo apparet propter aerem crassiorē, atque ita significat uapores pluuiosos inter solem & nos interponi. Halo circa solē cum non celeriter resoluitur, nunciat pluuiā. Fit enim roridis & pluuiosis uaporibus interpositis. Parahalius circa solem unus uel plures, est magnum pluuiā signū, eadem causa. Sol concavus aut maculosus, uel sub nube oriens aut occidens, est pluuiosus: causa ex praedictis est.

Scillae flos, ut Berytius scribit, uirgata specie profiliens, modo non celeriter emarcescat, largos frugū prouētus signat.

Sole descendente si substituerit nubes a qua fundantur radij, tempestatis est signū: & quando aestuose occidit aut orit, si non fiat uentus, aquae signum est.

Sol

Sol ubi nascētē maculis uariauerit ortū,
 Conditus in nubem, medioq; refugerit
 orbe,

Suspecti tibi sint imbres. Virg.

Sol oriens calidus & non scintillans,
 uentosum est signum: & si concatus ui-
 deatur sol, uenti aut aquæ signum est. Et
 si multis diebus calidus, siccitatē & uen-
 tos diurnos significat.

Signa in sole & luna, nigra quidem a-
 quæ, rubea autem uenti. Sole occiden-
 te tempore hyemali, si clarior & rubicun-
 dior apparuerit quàm soleat, & tunc Bo-
 reas aut alius frigidus uentus flauerit, in
 sequenti nocte gelu significat.

Serenitas
 Serenitatis signum est in pluuijs, cum
 splendor apparet in septentrione: in au-
 stro uerò tumorosa nubes plerunq; sere-
 nitatis signum est.

Gelus
 Senes & alij qui læsa ossa habent, &
 quartanarij, cum frigore læduntur, gelu si-
 gnificant.

Humida
 Salsæ carnes uberius si humectentur,
 & sal in uase liquefcens ultra solitum, si-
 gna sunt pluuiæ.

Uentus
 Stellæ undecunq; uideantur currere,
 uentus

uentus exinde erit: si autem undiq; uentos multos indicant: nam prius illic uentus est quam apud nos, ab eoq; feruntur.

Stellę si in hyeme clariores apparuerint, magni extat frigoris indicatiũ. Stellę scintillantes hyemali tempore, magnum frigus & gelũ demonstrant.

Stellę si maiores apparent quam consueuerint & lumine & quantitate, uentũ significant.

Sterilitatis est signum, si in galla quercus nascatur aranea: est enim aranea frigidum ac siccum animal, quę qualitates generationi omni ac uitę sunt contrarię.

Frugum semina cum leuia fuerint aut corrupta, sterilitatem in eo genere futuram nunciant.

In fructibus etiam illud ferme perpetuo uerum est, ut maximam ubertatem maxima sterilitas subsequatur, seu exhaustis arborum uiribus, seu quomocunq; laesis germinibus.

Sterilitatis etiam aut penurię signum, imò uerò causa potius, sunt horrida bella, per quorum deploratam licentiam, & penę dixerim fatalem tyrānidem, armen

*Gelu.**Venti**uenerda**uenerda**o/linj**uenerda**uenerda**uenerda*

ta arationi destinata passim abduci, horrea compilari, granaria incendi, aut ab avaris claudi, sementes euerti, & colonos partim trucidari, partim captiuos agi: ne mo sine lacrymis, & suorum proximorum iactura irreparabili audit, uidet, experit: qua etiã de re Psaltes inquit: Dissipa gentes quæ bella uolunt.

*Frugum
multo
fructu
admiranda*
Si in uere sint signa frigoris & siccitatis, in fine ueris cadet pruina iuxta plenilunium, & erunt paucissimi fructus eo anno, uini fermè nihil. Si uer futurum sit sic cum, pauci erunt fructus & boni & penuria frumenti. Quòd si uer frigidũ, fructus erunt serotini. *et serotini*

*et serotini
multo
fructu
admiranda*
Si uer & æstas humiditate superflua ma debũt, aut caligo uel pruina cum austris pluribus diebus (dum omnis parturit arbor, dum omnis floret ager) inualescere deprehendetur, fructuũ inopiam illo anno, aut saltem corruptelam ualide formidabis, multiq; erunt morbi.

et serotini
Si æstas sit siccior, erit penuria frumenti: fructus æstiuui erunt salubres: pisces morietur: morbi acutissimi. Si uero calidior, erunt & morbi multi, & multa fructuum æstiuo-

æstiuorum copia. Si frigidior, incolumis
 annus, fructus serotini. Autumnus humi-
 dior putrefacit uvas, uinaq; facit quæ ue-
 re peruertuntur. Si sit ultima parte humi-
 dior, sequenti anno erit penuria frumētū.
 Si sicciior in prima parte, erit eo anno mi-
 lij penuria. Si calidior, erit morbosus atq;
 omnino malus. Si frigidior, autumnaliū
 fructuum fiet iactura in quanto & quali.
Hyems frigida & sicca laudabilis est: fri-
 gidissima occidit arbores, maxime quæ
 celo calido gaudent, ut punicū malum,
 ficum, persicum, malum medicum, ut ci-
 tria, arantia, limuniaq;. Si magis sæuiat, ui-
 tem & oliuam, cerasa & chrysomela. Ca-
 lida uerò & humida hyems, insalubris &
 segetibus inimica. Omnis deniq; immo-
 derata intēperies, mala: & peruersio tem-
 porum etiam mala, uel æqualitas illorū.
 Ventorum quoq; multitudo noxia fru-
 ctibus est, paucitas segetibus. Totius an-
 ni tranquillitas de pestilētia suspecta est.
 Vniuersalis temporum diuisio est hæc:
 Nostro tempore uernum æquinoctium
 est die decima Martij. Solstitium æstiuū
 undecima Iunij. Æquinoctiū autumnale

decimatertia Septembris. Bruma, undecima Decembris.

*Copia
frugū.*

Niues permultæ anno quopiam è cælo peropportunè descendentes, frugum terræ (modo cætera consenserint) copiam (ut grandines inopiam) significant. nam cum debitis temporibus nix accidit, herbas foecundat, ac pabulat semina. materia enim niuis multum habet terrei calidi aeris commixti, quod paulatim egrediens bonum præbet seminibus pabulum, unde gignitiuum spiritum ex calido illo augent, alunturque terrestri parte cum humido mixta: foecunditas enim tum ab humore, tum à calore solis fit: unde inutiles ferè & steriles in umbrosis locis nascuntur plantæ.

Virgilius primo Georg.

Sedulus observa cum se nux plurima syluis
Induet in florè, & ramos curuabit olètes,
Si superat foetus, pariter frumèta sequent,
Magnaque cum magno ueniet tritura calore
At si luxuria foliorum exuperat umbra,
Nequicquam pingues paleæ teret area
culmos.

*inopia
india
inopia*

Terremotus & locustæ sæpe pestis, frequentius sterilitatis causæ manifestæ & effi

efficaces fuerunt. Piscium abundantia sterilitatem nunciat, ab humiditate enim copia fiunt pisces: triticum autem ab humido temperato. Sic tritici ubertas ratione contraria, paucos pisces facit.

Eclipses solis præsertim magnæ, si in florentem segetem inciderint, eo anno stipula absque grano colliguntur: & maxime fit illud si sol exoriens deliquitum patiat: causam uide si uis in Commentarijs Cardani in 2. De iudicijs Ptol. comm. 51.

Auium greges relictis in sulis & nemoribus, agros, uillas uel urbes frequentare uisi, & graculi turmatim syluis ualedicere itidem conspecti: sterilitatem, ac triste nescio quid antiquis semper indicarunt.

T

Terræ motus est passio seu affectio, qua terra mouetur, facta à uentis seu uaporibus siccis in terram inclusis, & à calore solis calefactis atque impulsis. Fiunt magis in uere & autumno quam in æstate aut hyeme, ut in uentis dicitur.

Terremotus in posterum quoque dira portendit, & in primis pestilentiam præfagit famemque & bella deinceps. At uerius di-

*Inopia
frugum*

*Inopia
frugum
Orisi*

*Terra
motus*

xero nihil portēdere futuri, sed illū ex natura necessitate suo tēpore perfici, ac ob putridos exhalatos uapores aerem inficere & herbas & fructus, atq; inde homines inficiuntur. Inter signa futuri motus est cælum silens, tempestates sopite, & in puteis aqua turbidior fœdiorq; odoris. Est & in cælo signum præcedens futuro motu, tenuis scilicet linea nubis, in longum porrectæ spacium. Existunt maximi motus in solis lunęq; defectu: sed in hac re solis defectus potentior est. Durat aliquando terræ motus duos annos, aliquādo ante quadraginta dies cessat: nam si secundo die accesserit, nō desinet usq; ad 40. quos si transierit, ad unū uel ad duos usq; annos accidet, uel etiā tres, ut inquit Auer. Potentissimum aduersus hanc luem remediū est, degere in regionibus ad septentrionem uergentibus, maximeq; in his quæ climatē siue segmento septimo continentur, ubi uel nulli uel rari motus existunt. Vis esse liber & tutus à terre tremore, alijsq; id genus casib. periculosis: sit tibi animus contemptor mortis, sit mens impauida leti. hoc uerò assequeris

ris uiua in Christum dominum fide, quæ per dilectionem operatur. Media uerò uel remedia uniuersalia sunt primo de loco fugere (si potes) ubi non sit terramotus, ut supra dixi: particularia autem sunt sub terris cloacas cuniculosq; & crebros specus facere: præconceptum enim spiritum exhalant. Tutissimi sunt ædificiorũ fornices siue testudines: anguli quoq; parietũ, pontes alterno pulsu renitente, parietes latericio lapide facti minore quatiuntur noxa. Remediũ autem contra pestem est, terremotus tempore dormire in alto, non in terrenis, à quibus pestilentes exhalationes manant. Terramotus uniuersalis in tota terra esset supernaturalis: quoniam cum non fiat nisi ex exhalationibus à sole congregatis in uno loco, nõ dispersim mouentur illę, sed unitim eo in loco, & circumuicino.

Tonitrua matutina & hyemalia, uentum significant & aquas: meridiana, imbrem. Tonitrua nouissima horæ diei, ingentem maris tempestatem, uel iram cælestem demonstrant. æstate si minus tonet quàm coruscet, pluuiam significat. Toni

trua aestiua in meridie & uespere, aquosum signum.

Tonitru
tonitru Tonitruum est, partium aeris sibi cum impetu concurrentium sonus.

Hermes caelestium rerum obseruator tradit, Si Ianuario tonauerit, eo anno in ea regione uentos ualidos portendere, atq; fertilitatem. Si Februario, multorum mortem, praecipue diuitum. Si Martio, uentos ualidos, fertilitatem, & popularia bella. Aprili uero bonum & iucundum annum. Maio autem famem & inopiam. Iunio fertilitatem. Iulio bonam & utilem annonam. Augusto reip. prosperitatem, sed hominum uarios morbos. September fertilitatem, sed potentium caedes. October ualidum uentum, annonae ac fructuum copiam. Nouember frumenti copiam, & annonae iocunditatem. December denique si tonauerit, annonae copiam, & in populo pacem praesagire asserit. Plinius si in cubatu tonuerit, oua perire, sed hoc uniuersaliter negant mulieres.

Luia Talpae si plus solito in terram operentur in minutis partibus fractam, pluuiam indicant.

Vesper-

Vespertilioes si citius in uespere & in maiori eorum quantitate uolant quam solebant, signum est caloris & serenitatis futurae proxima diei. Et hoc etiam de crabronib. intellige, qui tamen si quasi intrantes & se occultantes sint foraminibus, tempestatem significant.

Vermes terreni interrumpentes trifolia (nam ea communiter non ingrediuntur) significant tempestatem.

Vermes exeuntes a terra, pluuiam significant.

Vermes qui dicuntur centipedes, multi in numero reptantes, aquam indicant.

Ventus est exhalatio calida & sicca, a sole facta, que impetuose a frigiditate mediae regionis aeris propellitur.

Auster flat cum oriuntur Vergiliae, id est mense Maii. Aquilo flat oriente Orione, quod fit die sequenti ad ortum Caniculae. Favonius flat mense Februarii cum Fidicula occidere incipit: confirmatur autem cingulo seu zona Orionis emergente, id est circa decimum Februarii, inde aperitur terra pullulareque incipit.

Obseruarunt mathematici quoties lu

q 4 piter

*Tempest.**Pluvia**Pluvia**Venti B*

piter fuerit Lunæ coniunctus, nouos uen-
 tos nasci: quoties etiam luna cancrū pera-
 grat, mouere uētos. Quod si luna Iouem
 petit in cancro, uentorum flatus exoriri
 sine dubio uidebis. Præterea si sol (ut di-
 cunt) fuerit in capricorno, & luna in scor-
 pio, uel capricorno, uel tauro, aut uirgi-
 ne, frigidissimos uentos concitat. Idem
 sol etiam efficit, si in aquario & Saturnus
 in opposito, luna alterum horum respici-
 ente. Dicunt & Sat. in signo terreo retro-
 gradum uentos sedare. Similiter & Mar-
 tem. sed hæc astrologis relinquo, et secun-
 dum phisicos assero nec temporibus ma-
 xime frigidis, nec maxime calidis spirare
 uētos, sed temporibus inter hæc medijs.
 Particulatim uerò uēti spirare solent ma-
 ne & uespere: nam in meridie ob solis ca-
 liditatem maiorem cessant. in media no-
 cte propter maximam frigiditatem extin-
 guuntur. Si ab aurora flare incipiunt uen-
 ti, durant magis. auster non incipiens, sed
 desinens, imbrem affert, quoniam incipi-
 ente adhuc aer calidus est, cum è loco ca-
 lido spiret.

Rubedo circa solem & lunam, uento-
 rum

rum est signum. Æstate ubi coruscationes & tonitrua, inde uentus fortis spirat. Hyeme uerò & autumno coruscationes sedant uentos: & quanto tonitrua & coruscationes fortiores sunt, tãto magis uentos sedant. Somnium hominũ si fuerit de auiibus, proximo die certum uentorum signum esse dicunt.

Hyeme uenti circa auroram spirant, æstate uerò circa occasum. Hyeme à parte orientali, æstate à parte occidentis. Si Ethesig, qui temporales boreę dicuntur, multo tempore flauerint, & autũnus est uentosus, tranquillam hyemem nunciãt. Sin autem autumnus est tranquillus, uentosa hyems erit. Auster, Sirochus & Garbinus pluuias adducunt.

Obseruarunt antiqui primam Ianuarij noctem: nam si serena erat sine pluuiã, & tranquilla sine uento, annus futurus, plerunque bonus erat. Si cum uento orientali, pecoribus erat perniciosus. Si cum occidentali, regibus mortiferus erat. Si cum meridionali, populus moriebatur. Si autem nox illa cum septentrionali uento emergeret, futurus annus cen

sebatur sterilis. Nolo hic morborum prognostica ex quatuor anni temporib. adducere, quæ quilibet ex Hippocrate & Galeno tertia sectione Aphorismorū scire facile potest, Aph. 11. 12. 13. & 14. atq; alibi.

Pluvia
Plu
Hyems

Si unum anni tempus fuerit serenum, & siccum, oportet alterū esse pluuiosum: ut si autūnus est serenus & siccus, hyems est pluuiosa. Si præcedens annus est siccus (cū in siccitate eleuentur uapores) sequens est humidus. Similiter contra, si unum tempus fuerit pluuiosum, sequens erit siccum: quia oportet humidum sursum ductum redire, aliter non seruaretur elementorum æqualitas. & humidū deorsum latū oportet sursum reuerti, ut seruetur (ut dixi) æqualitas & proportio.

Venti

Vnus & idem ventus contrarios effectus facere potest, & primarios & secundarios, & per se unum, aliud per accidēs: nam Eurus à principio quidē siccus est, si niens autem aquosus. Boreas per se frigidificat, per accidens autem (calidū contrahendo) calefacit.

Venti ualidi omnes refrigerant & exsiccant

siccant & serenitatem pariunt: imbecilles calefaciūt & humectant, pluuias item gignunt.

Venti incipiūt cum sole & oriente luna. Si autem oriente sole & luna cessent, distenduntur venti. Luna diminuta, fiunt magis uenti. Diuturniores autem & fortiores uenti fiunt, qui incipiunt in die quā qui in nocte. Quando Boreas nubes multas mouet flans, magnam serenitatem significat. Eurus solus flans, ad se trahit nubes. Venti orientales sunt sicci, propter uaporum combustionem à sole factam, ideo siccitatem producunt. Occidentales humectāt propter uapores crassos à sole relictos nocturno tempore. Pluuia cita præscitur per magnā nubem orientem ab illa mundi parte à qua uenti flant: & quanto intensior ac maior fuerit nubes, tanto citius & certius futurae & citæ pluuia signum est.

Auster cum atrocius flauerit, & postmodum Boreas flare incipiat, signum est magnæ tempestatis, & maxime in mari. Coruscationes cum uento boreali, pluuiam significant.

Toni-

Mercurius

Pluuia

Tempestas

Pluuia

Pluvia Tonitrua cum orientali uento uel occidentali, pluuiam uel tempestatem ualidam ostendunt.

Pluvia Annus Borealis melior est Australi. ijdem uenti præcedente aere sicco faciūt pluuiam: præcedente humido pluuias.

Pluvia Africo Euroq; uento flante, tum magis, tum maiora monstra præ cæteris temporibus somniare solemus, maxime si eò tunc humiditas in corpore modum excedit. Huiusmodi tamen flatus ad plantarū aucionem nimium præstant: pulcibus etiam & muscis, reliquisq; istius generis animantibus naturæ nostræ infestis, maximo adiumento sunt. Purgationē quoq; cum his uentis assumere, bonum est: tunc enim membra laxa sunt, & medicinæ cedunt, quā Aquilo magnopere cōprimit.

Pluvia Vitreis corporibus ac parietibus perpolitus uel ligno & ferro uapidum nescio quid, & ueluti roridū hæere consequentibus diebus aliquot, absq; manifesta causa: si uidebis, & lacrymabile quiddam, saltem de superficie præ se ferre: pluuiā intra breue tempus adfuturam, haud dubiè expectabis.

Vultur

Vultur, Germanicè hasengeir, locum futuro bello septem dies antequam pugna committatur, præuidet, in eamq̃ partem in qua alterutra pars succumbet, respectat. Quamobrem reges olim speculatores solebant præmittere, qui renunciarent ad quamnā partem uultures prospicerent. Ait quoq̃ Plinius lib. xl. Vultures cadauera futura & præsentia præsentire.

Vacca in cælum suspiciens, & captans
naribus auras, pluuiam præfagit,

Pluvia

Z

Zonæ sericæ magis aridæ quàm so-
leant, pluuiam significant.

Pluvia

Zonæ pellicæ, corrigiæ item, & simi-
les ligaturæ solito contractiores redditæ:
adhæc musicorum instrumentorum sub-
tensæ fidiculæ ruptim dissilientes, pluuię
signa confirmabunt: nam ex præuia aeris
humiditate intendunt, ac ita facilius rum-
puntur. Sed longissimum foret ac præter-
scopum, hic omnium effectuum
uelle causas reddere.

Pluvia.

LECTORI.

Meminerit syncerus lector, quod
ut omnis non fert omnia tellus, ita
omne ubiq; non dat mortalibus omnia
calum. Erit itaque de constitutione aeris
iudicium ad eum duntaxat horizontem
referendum, in quo signa narrata appare
bunt. Optimū insuper est, signum signo
coniungere, & pluribus in unum
conspirantibus hærere.

VNDECIM SIGNA MOTVS
terra, ex Antonio Mizaldo, eadem
ferè cum superius dictis
à nobis.

1 ECLIPSIS.

REGIO ad quam umbra ecli-
plis luminarium cõuertitur,
terramotui obnoxia esse ple-
runq; solet: idq; certius, si de-
fectus ipse in cauda draconis
continget. qui quanto maior erit & uni-
uersalior, tanto motus ualidior experie-
tur: quanto minor, contra.

2 SOL

Ante terramotum sol diebus aliquot
sine nube obscurus, & summa sub auro-
ram cum frigore tràquillitas, necnõ post
occasum (uigente serenitate) nubecula
per aerem strictim ac longiuscule expor-
recta, sæpenumero apparuit.

3 NVBES

Ignita nubes, columnæ speciem in ae-
re præ se ferens, Callistheni philosopho
trepidationis terræ signũ uerissimũ exhi-
bit.

Aquæ

4 AQVAE

Puteorum & fontium aquas, ante terræ concussionem absq; manifesta causa turbidas fieri, & salugine fœtore ue aut alio ingrato minimeq; naturali sapore infici, primus explorauit Pherecides, Pythagoræ doctor.

5 TRANQVILLITAS

Summam tranquillitatem, & uentorū silentium in regione terræ motui obnoxia, menses aliquot præcessisse, antiquis obseruatum est.

6 MARE

Nauigantes, futuros terræ motus coniectura non dubia sentire certum est, sine flatibus intumescente fluctu subito, aut quatiente icti. Contremiscunt & in nauibus posita, æquè quàm in ædificijs, crepitusq; motum ipsum prænunciant.

7 NUBECULA

Nubecula in modum lineæ, occasum uersus gracilis, oblonga & alba, terræ agitationem præcedere plerunq; est uisa: quo signo Anaximæder suas hisce de rebus prædictiones serio Lacedæmonijs ali quando confirmauit.

Aues

8 AVES ET QVA
DRUPEDES

Aues cum quadrupedibus plerisque, loca succussationi terræ peropportuna reliquisse, & nouas sedes, quò se ab ingruente iniuriâ uindicarent, quæsiuisse, tam est obseruationibus probatum quàm prisorum libris testatum.

9 SOL ET LVNA

Terræ motu aduentante, sol ac si delinqueret caliginosus, & colore quadante nus cū Cynthiâ sorore ueluti sanguineo oblitus, à quamplurimis est conspectus.

10 MARE ET CAELVM

Nunquam intremiscunt terræ nisi sopito mari, cæloq; adeo tranquillo, ut uolatus auium non pendeant, subtracto omni spiritu qui uehit: nec unquam nisi post uentos, in uenas terræ, & cauernas occulto afflatu conditos.

11 SONVS

Præcedit motum terræ, & plerumq; comitatur sonus terribilis, murmuri, & mugitibus, aut clamori humano, armorū uepulsantium fragori persimilis.

Addo ego duodecimū signum, quod

r

est

est præapparens cometa: nullum tamen horum signorum ad terramotum significandum sufficiens est: propterea si multa concurrunt, significatio certa est.

APPENDIX

Desinunt tremores cum uetus emer sit: sin uerò durauere, non ante quadraginta dies sistuntur: plerunque & tardius, utpote cum quidā annuo & bienni spacio durauerint. Septies & quinquagesies uno anno fuit. post austros, præcipue noxij sunt. Vna nocte in Asia xij. urbes periere. Fundata in palustris, uix terramotus neq; terræ hiatus sentiunt. Specus & cuniculi ualent aduersus hæc. Locris & Crotona neq; pestem neq; terramotū habuit: Basilæa, utrumq;: nam tremuit olim pessimè die decima octaua Octobris anno domini 1356. ut uidere est in Cosmographia uniuersali Sebastiani Munsteri libro tertio pag. 408.

LIBROS PRAESAGIA

habentes, hic indico

Albategni.	Hippocratem.
Alex. Aphrodisaē.	Ioachimum Ring.
Ant. Mizaldum.	Macrobium.
Aratum.	Manilium.
Aristotelem.	M. Catonem.
Auicennam.	Mesue.
Aug. Niphū Sueff.	Ouidium.
Bedā Anglosaxonē.	Platonem.
Cl. Ptolemæum.	Plinium.
Corn. Agrippam.	Proclum.
Corn. Celsum.	Rasin.
Columellam.	Themistium.
Diarium physicum.	Theophrastum.
Galenum.	Varronem.
Gu. Gratarolum.	Virgilium, &c.
Hesiodum.	

Sic habes apud quos certas rerum futu-
rarum prædictiones repe-
ries, præsertim

Caloris,	Fertilitatis,	Gelu,
Caliginis,	Fulguris,	Grandinis,
Corruptelæ,	Fulminis,	Inopia,
Diluuij,	Frigoris,	Nebularum,

Niuis,	Penuria,	Tēpestatis,
Pestis,	Roris,	Terramotus,
Pluuiā,	Serenitatis,	Tonitruī,
Pruina,	Siccitatis,	Ventorum.

Sed nullibi copiosius, certius, facilius,
& ordinatius quam hoc in libello.

PHYSIOGNOMICI LIBRI
compendiosus index.

De physignomia in uniuersali.	Cap. 1
Capitis iudicium.	Cap. 2
Ex colore capitis iudicium.	Cap. 3
Capillorū iudiciū ex substantia.	Cap. 4
Coloris capillorū & pilorū iudiciū.	Ca. 5
Frontis iudicium.	Cap. 6
Superciliorum iudicium.	Cap. 7
Ciliorū seu palpebrarū iudiciū.	Cap. 8
Oculorum iudicium.	Cap. 9
Lupini hominis descriptio.	ibid. in fine.
Faciei iudicium & uultus.	Cap. 10
Nasi nariumq; iudicium.	Cap. 11
Pudendorum iudicia.	Cap. 11
Aurium iudicium.	Cap. 12
Maxillarū & genarū iudiciū.	Cap. 13
Oris natura & menti.	Cap. 14
Labiorum iudicium.	Cap. 15
Dentium.	

Dentium.	Cap. 16
Linguae.	Cap. 17
Vocis.	Cap. 18
Gentium uniuersalis cognitio.	Cap. 19
Colli & aliquarum corporis partium iudicium.	Cap. 20
De incessu, de ceruice, manibus, unguibus, &c.	Cap. 21
De anhelitu & alijs nonnullis.	Cap. 22
Lupini hominis indicia.	
Impudentis hominis cognitio.	Cap. 22
Dis simulatoris & simulatoris cognitio.	
ibidem.	
Auari hominis indicia.	Cap. 22
Fatui ac improbi notae.	ibid.
Reliquarum partium iudicium, & iudicandi modus.	Cap. 23
Philodori, id est amatoris munerum cognitio.	Cap. 22
Effeeminati.	22. & alibi saepius.
Totius corporis moles & commensuratio.	Cap. 23
Bene compositus ac bonae memoriae qui sit.	Cap. 23
Tabula signorum & naturarum.	23

FINIS.

Errata inter excudendum sic corriges
benigne lector.

Pag. 9. uersu 16. cecitate atq; 16. 24. nominatiue
appellabat. 35. 13. bibitur per. 41. 23. ligni aloes.
41. 24. ammeos. 50. 3. garyophyllorū. 53. 20. qua.
58. 18. obscena. 71. 17. parabit. 89. 8. hoc uniuersale.
91. 17. imminet. 166. 10. calore. 167. 23. libro 18.
195. 13. secundum illud Hieremie. 203. 21. uidetur.
207. 21. Arguit etiam. 208. 4. considerabis locum ad
quem. 208. 13. uidere. 210. penult. fuerit. 218. 17. ca
reddi. 234. ult. indicat. 250. penul. concētrando. 253.
8. lib. x. cap. 6.

Vbicunq; in libello De memoria reperies lib. i. med.
intellige sesquilibram: ita per unc. i. med. sesquiunciam:
per drach. i. med. sesquidrachmam.

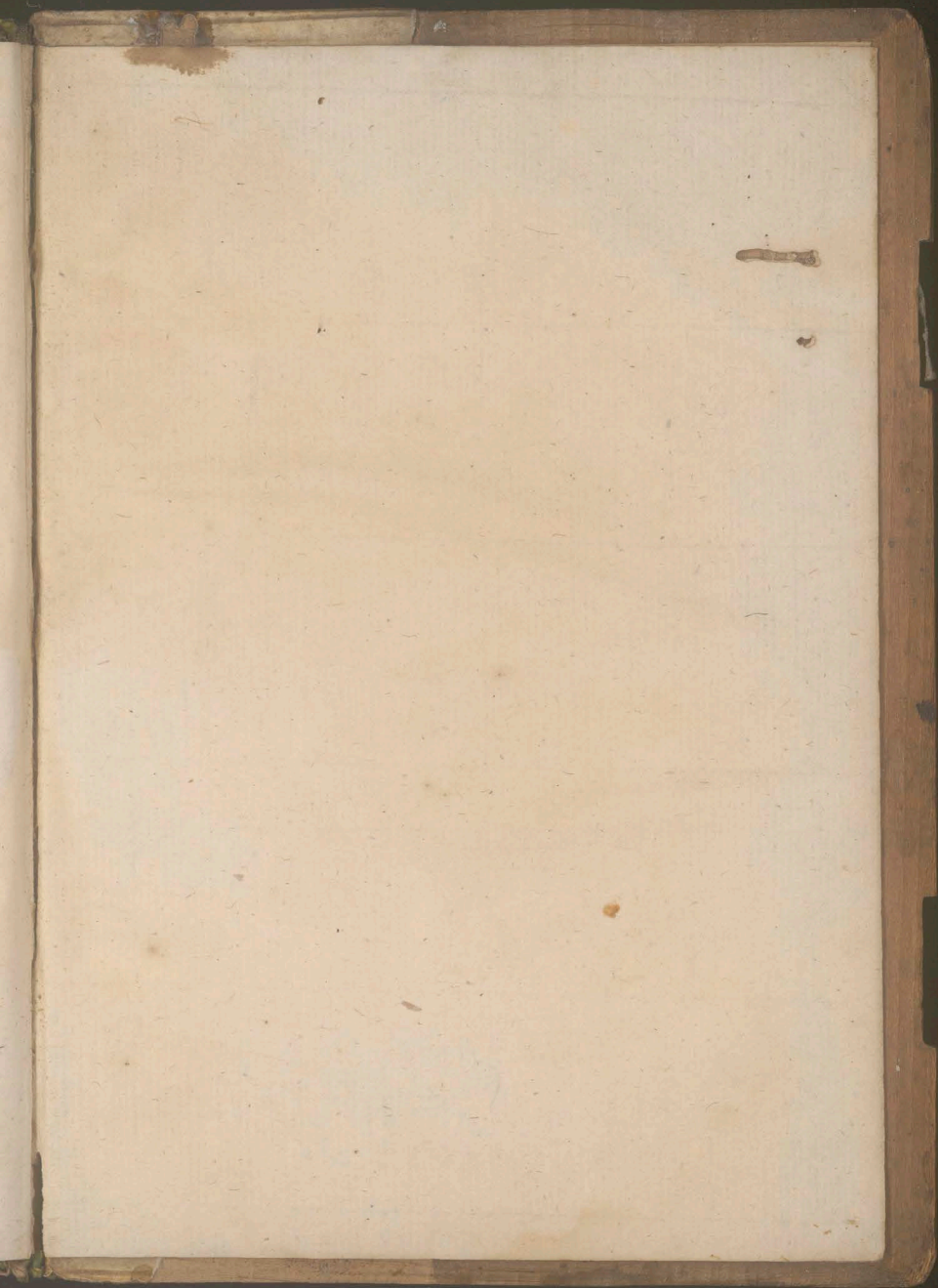
BASILEAE, APVD NICOLAVM
EPISCOPIVM IUNIOREM,
MENSE MARTIO.
M. D. LIIII.

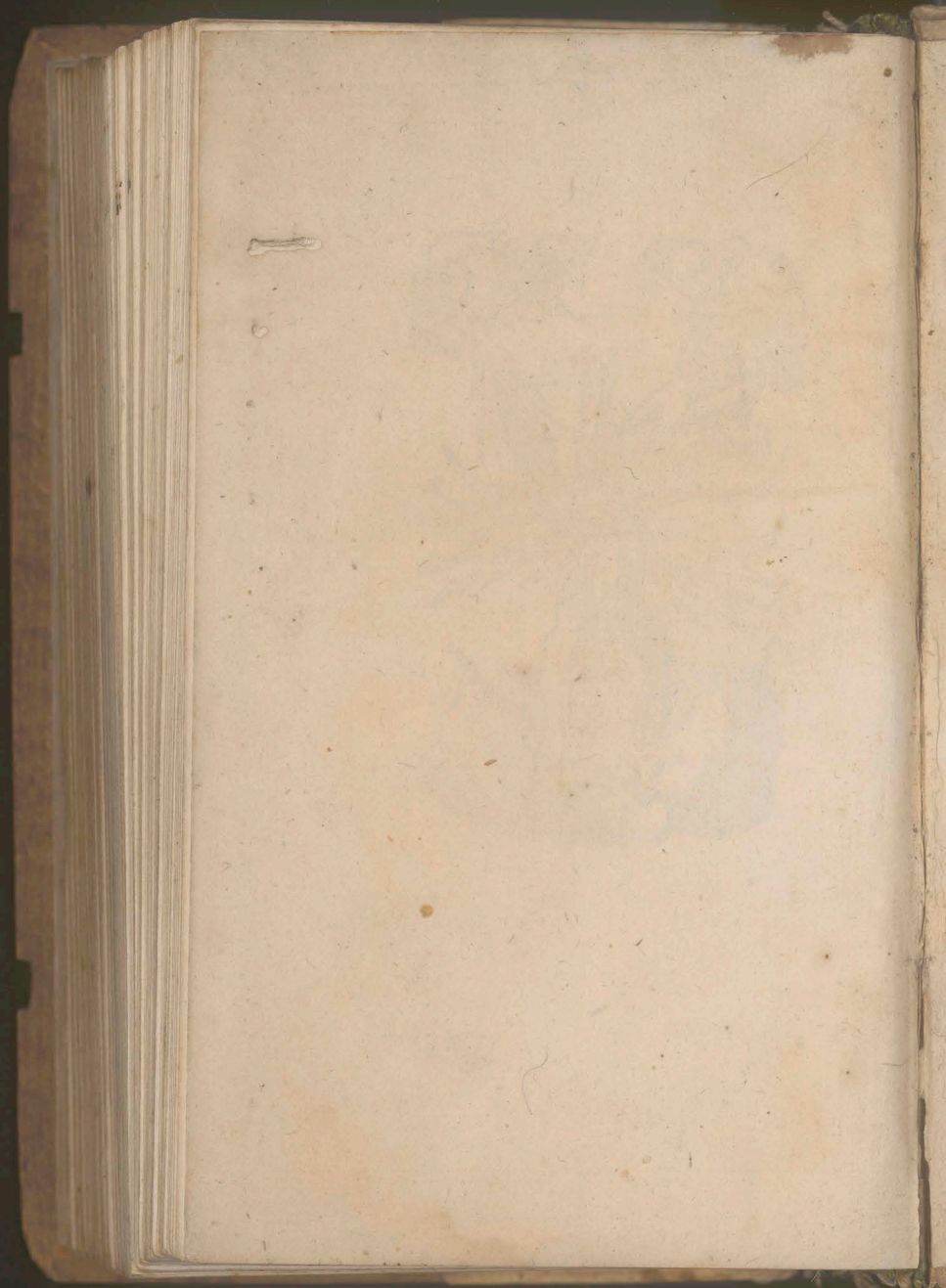
im
.
14.
le.
8,
ur.
ad
ca
3.

d.
:

8

1

.

.

Ms.
Manuscript
No. 10
T. H. ...